Úvodní slovo

3·2·1·

Ten den si pamatuju přesně. Je 23. března 2020 a zvoní jeden telefon za druhým. Píše velká firma, komu může darovat dezinfekci. Jedna korporace chce uspořádat zaměstnaneckou sbírku. Komu darovat, když je pomoc třeba všude? Jak darovat s co největším dopadem? Volají z prodejny barvy-laky. Pak ze špičkové restaurace, která bude vařit pro zdravotníky. A nakonec starší paní, která chce smysluplně někomu poslat tisícikorunu. Do toho telefonát s Českou filharmonií, se kterou spouštíme sbírku k benefičnímu koncertu, který je už za pět dní. Večer mi hučí v hlavě a nemůžu usnout.

Přišlo léto a naděje, že vše skončilo. A v září druhá vlna a vše nanovo… vlastně ne. Nevolal nikdo. Jako by byli všichni opaření a nečekali, s jakou razancí přijde druhá vlna epidemie. Pár dní pauza, ale nakonec vzniká řada dalších nápadů, jak pomoci. Neziskovky spustily nové kampaně, filantropové darují prostředky a Vánoce byly v Česku těmi nejštědřejšími, co pamatujeme. Po Vánocích zůstala únava, frustrace, obavy o budoucnost a s ní i úbytek filantropické energie.

S letošním jarem se zdá, že koronakrize – snad – končí. Řada filantropických témat zůstala opomíjená, protože covid zastínil spoustu problémů a příležitostí, které nás čekají v brzké budoucnosti. Těžká otázka, jak smysluplně darovat, zůstává.

Právě proto tento stostránkový speciál dlouholetého projektu Umění darovat nepřináší jen reflexi filantropie v čase pandemie, ale také řadu nových filantropických trendů a zajímavostí, které by jinak zůstaly ve skrytu. Ať už jsou to filantropické postřehy ze zahraničí, nebo téma dobročinného odkazu v závěti. Věřím, že vás inspiruje k novým filantropickým počinům v této složité době.

Příjemné čtení přeje
Zdeněk Mihalco, ředitel Nadace Via

FILANTROPICKÁ ANKETA

1 — Jak se koronavirový rok promítl ve Vašich filantropických aktivitách?

2 — Co je podle Vás nejzajímavější filantropický počin během koronakrize?

Martin Ducháček

investiční manažer, podnikatel, spoluzakladatel Tilia Impact Ventures a průkopník impaktového investování v Česku

1 — Hledali jsme s manželkou způsob, jak během covid krize nasměrovat naši podporu co nejsystematičtěji a zároveň nekopírovat hlavní proudy. To se nám, myslím, podařilo. Během jarní vlny jsme spolu s Janem Bartou byli jedni z prvních v celé Evropě, kteří se rozhodli dát větší podporu celoevropské iniciativě organizace Ashoka nazvané Changemakers United. Šlo o systematické propojení významných společenských inovátorů pro hledání společných řešení a postupů pro zvládnutí krize. Postupně se z Changemakers United stala opravdu významná iniciativa s výrazným pozitivním dopadem. I další podporu, například projekt Fandi mámám, jsme dělali s ohledem na to, kdo je současnou krizí nejvíce postižen.

2 — Nebylo by fér vyzvednout jediný konkrétní počin. Nejvíce oceňuji solidaritu všech lidí, kteří se dokázali na jaře semknout a pomáhat si navzájem. Vnímal jsem ohromné nasazení dobrovolníků, ale i velký nárůst filantropie mezi lidmi s běžnými příjmy, stejně jako obrovský růst darů ve sbírkách. Ukazuje to na vnitřní sílu celého národa a jsem na to hrdý.

Monika Vintrlíková

podnikatelka, spoluzakladatelka firmy Albaform a honorární konzulka v Atlantě

1 — Největší změna, kterou si teď po roce vybavíme, je asi to, že se loni v dubnu a květnu zastavil svět a my přemýšleli o tom, jestli vůbec udržíme naši výrobní firmu při životě. Jestli dál budeme dávat živobytí 130 rodinám a budeme moci dostát našim filantropickým plánům. Naštěstí se veškerý průmysl zde v USA poměrně rychle rozjel, samozřejmě za obrovské podpory vlády, a my jsme tak byli schopni naše projekty podporovat dál. Faktem je, že jsme kromě kultury a mládežnického sportu nově podpořili i pár projektů pro pracovníky ve zdravotnictví v první linii. S pandemií se také, bohužel, všem v plné kráse ukázalo, jak může být lidský život pomíjivý. O to víc nás to nakoplo. O to víc chceme vytvořit něco navíc pro svět, pro společnost, něco, co tady po nás zůstane.

2 — Vůbec nejzajímavější a nejzáslužnější počin pro nás, co se týká loňského roku, je určitě vakcína proti Covid-19. To, že se lidstvo tak rychle zpacifikovalo a vakcínu vymyslelo, je zázrak. Z amerických médií víme, že vývoj a distribuce byly mohutně podporovány také dolary určenými na filantropii. V České republice jsme samozřejmě zaznamenali závazek manželů Vlčkových založit hospic pro nevyléčitelně nemocné děti – prostě klobouk dolů. To nám ukazuje, že svět je stále ještě v pořádku, když jsou kolem takoví lidé.

Libor Hoření

podnikatel, majitel Pozitivni-zpravy.cz

1 — Například s Nesnězeno jsme udělali sbírku pro záchranáře, seniory a lidi bez domova, ve které jsme vybrali stovky tisíc korun, sám jsem potom finančně podpořil například projekt Tymosia.cz, který nabízí online terapie, jež vnímám jako ještě potřebnější než kdy dříve. Zároveň vedu neziskový projekt https://pozitivni-zpravy.cz/, kde se snažíme nejen podpořit užitečné projekty, ale především nabídnout lidem zpravodajství, ze kterého budou mít opravdu dobrý pocit.

2 — Nádherných filantropických počinů vnímám během koronakrize více, například Donio.cz je jich plné, nejzajímavější mi však přijde počin manželů Vlčkových, velký respekt.

Kateřina Dubská

spisovatelka, spoluzakladatelka
firmy Computer Press a zakladatelka
Nadačního fondu Verda

1 — „Nechť žiješ v zajímavých časech," říkali už staří Číňané, když nepřáli tomu druhému nic dobrého. Protože na zajímavé časy se sice často a barvitě vzpomíná, ale dobře se v nich rozhodně nežije. Zejména těm, kterým se nežije až tak dobře ani v časech nezajímavých, tedy normálních a z dnešního pohledu tak krásně nudných. Vzhledem k zaměření našeho nadačního fondu, který pomáhá studentům z romské komunity, vím, o čem mluvím, a proto jsme také náš fond Verda založili. Když nás všechny před rokem zavalila první vlna pandemie, jako první jsme řešili otázku, jestli všichni naši studující stipendisté mají technické podmínky pro distanční výuku. A snažili se pro ty, kteří nemají, sehnat potřebný hardware.

Při druhé vlně jsme museli řešit, jak budou probíhat každoroční setkání se žadateli o stipendium. Do té doby se totiž konala v Brně a v Praze, kde jsme měli možnost se s romskými studenty fyzicky potkat, poznat je i jejich problémy. A při třetí vlně řešíme, jak za současných podmínek vlastně vyhodnocovat to, jestli jim můžeme stipendium vyplatit, protože doposud to bylo jednoduché – na základě vysvědčení či uzavřeného semestru. Protože jsme tím pádem věděli, že stále úspěšně studují, nemají žádné neomluvené hodiny a pětky. A všechno bylo najednou úplně jinak. To, že právě v letošním roce oslavíme dvacet let naší činnosti, má totiž své výhody i nevýhody. Výhodou je, že už pomáháme druhé generaci romských studentů, takže máme bohaté zkušenosti a historii. Nevýhodou to, že po dvou desítkách let jsme si možná až moc zvykli na zavedený a osvědčený systém a je obtížnější změnit i vlastní způsoby práce. I když za těch dvacet let už nás pár krizí potkalo, a když se na ně dívám zpětně, vždy nám to prospělo a donutilo nás to reagovat na dobu, která se stále mění. Když začal stoupat počet studentů a nám přestaly stačit peníze, které jsme zatím získávali převážně z vlastních kapes, museli jsme požádat o pomoc druhých. I to byl dost podstatný krok. :-) Tehdy nám pomohl NF Albatros za určitých podmínek, které obnášely i to, že s našimi stipendisty musíme komunikovat nejen při výběrových řízeních, ale během celého roku. A bylo to dobře, protože romští studenti se potýkají s problémy, se kterými se studenti z většinové společnosti potýkat nemusí. Třeba s rasismem. A že to pro mladého člověka, který je mnohdy jediným Romem či Romkou v celém kolektivu, není lehké, to si asi dokážete představit. Ale asi si nedokážete představit, že jdete ráno do školy a někdo na vás plive a křičí, že jste špinavá cikánka. A taková šestnáctiletá dívka má dvě možnosti, buď zatne zuby, nebo to vzdá, protože se bojí ráno vůbec odejít z domu. Takže jsme začali pro naše studenty pořádat motivační setkání, kde se jim psycholog snaží pomoci s tím, jak podobnou situaci zvládnout, nebrat si ji osobně a jak na ni příště reagovat. Ukázalo se, že se díky nám setkávají studenti, kteří by o sobě jinak nevěděli, a do té doby byli přesvědčení, že něco podobného zažívají jen oni sami. A také to, že pro některé z nich to byla úplně první příležitost dostat se za hranice svého okresu. Protože řada romských rodin z finančních důvodů na dovolenou nejezdí. Kromě motivačních setkání máme dnes i spolupracovníky, kteří se studenty komunikují během celého roku a pomáhají jim on-line. Dnes jsem skutečně vděčná za to, že nám tenkrát chyběly peníze. Uplynulý rok nás opět donutil změnit systém práce. Výběrová řízení se nakonec konala on-line a já si uvědomila, že i tak můžeme v budoucnu pracovat zejména se studenty, kteří to do Prahy i Brna mají skutečně daleko. Tu pozitivní energii ze setkání s mladými a šikovnými lidmi, která mne pokaždé nabíjí do dalšího roku práce, bylo totiž cítit i přes obrazovku počítače. A tak se on-line konalo i první motivační setkání, což nám může do budoucna ušetřit vynakládané prostředky.

2 — Znovu jsem si uvědomila, že když uděláte něco pro ostatní, něco, co vás určitým způsobem přesahuje, protože se nestaráte jenom o sebe, je to takový malý zázrak. Uvědomila jsem si to ve chvíli, kdy jsme s mým kolegou ze správní rady přemýšleli nad tím, jestli už po těch dvaceti letech nejsme přece jen unavení, kdo ví, jestli kvůli pandemii seženeme na příští léta dost peněz na stipendia a jestli to nemáme brát jako znamení, že už je na čase skončit. A já si pak řekla, že Verda byla vždycky takový malý zázrak a že to necháme na tom nahoře, ať nám ukáže, jak dál. Asi za hodinu mi zavolal úplně neznámý pán a nabídl nám pomoc. Jak se následně ukazuje, je přesně tím, koho jsme právě potřebovali, aby nás nasměroval zase novým směrem. Stává se vám něco podobného také? Ty zajímavé časy, ve kterých všichni právě žijeme, ukazují to nejhorší a nejlepší v nás. Někteří svou frustraci vybíjejí převážně na internetu, kde plivou na ostatní. Mnozí naopak pochopili, že nadávání uleví jen na chvíli, kdežto pomoc druhým psychice pomůže dlouhodoběji. Asi proto v loňském roce stoupl počet dárců na různé bohulibé projekty (což jsem si přečetla v novinách :-)). Mne osobně zatím nejvíce potěšila aktivita dvou studentů ČVUT, kteří původně chtěli pomoci svým prarodičům s očkováním a vytvořili web „Covid-19 data o očkování". Díky němu můžete zjistit, kde se očkuje nejvíce, kolik je čekatelů ve frontě a kam je tedy vhodné se zaregistrovat, protože se senioři rychleji dočkají potřebné vakcíny. Určitě je to stojí spoustu času a práce, ale opravdu pomáhají tím, co umí nejlépe. Není to krásné?

Jarmila Baudišová

Předsedkyně správní rady
nadačního fondu Avast, Abakus

1 — Rok 2020 nečekaně obrátil naruby život nás všech a samozřejmě zasáhl i do působení Nadačního fondu Avast. Hned na počátku vypuknutí pandemie jsme se rozhodli reagovat a finančně jsme podpořili několik lokálních projektů s cílem okamžité pomoci v této nelehké situaci, která se pro mnohé stala krizovou. Některé z nich jsme podpořili také z našeho rodinného fondu. Společně s firmou Avast jsme také zorganizovali realizaci velkého globálního daru ve výši 25 milionů dolarů, věnovaného na podporu výzkumu a vývoje technologií pro boj proti Covid-19.

2 — Vzhledem k tomu, že filantropie není pouze o pomoci finanční, pro mě se jednoznačně největším filantropickým počinem stala pomoc lidská. Za tu si zaslouží hlavní ocenění všichni dobrovolníci, lékaři, sestřičky, záchranáři a ostatní, kteří se do boje za záchranu lidských životů pustili v první linii a s nebývalým nasazením.

Ivana Janečková

Generální ředitelka
ve společnosti Duhovka

1 — Rok 2020 nás, stejně jako ostatní, překvapil. Na začátku koronakrize jsme se s mužem shodli, že je hlavně důležité nepřerušit podporu stávajících aktivit. Chtěli jsme jim dát jistotu, že naše pomoc pokračuje i v této složité době. Většina projektů, ve kterých jsme zapojeni, se zaměřuje především na systémové změny. O těchto projektech uvažujeme v delším horizontu a pandemie na to neměla nutně vliv. Zároveň jsme ale přirozeně reagovali na nastalé potřeby v našem okolí. Vyvstala například velká poptávka podpořit projekty, které se zabývají duševním zdravím dětí i dospělých, což je oblast, která nás i v minulosti zajímala. V Duhovce, vzdělávacím systému, který jsme s manželem před 13 lety založili, udělujeme od začátku stipendia studentům, kteří by si jinak studium u nás nemohli dovolit. Pandemie měla ale negativní vliv i na rodiny některých studentů, kteří u nás už studují, a najednou se ocitli, byt' třeba přechodně, v situaci, kdy školné platit nemohli. Umožnit těmto studentům u nás dále studovat byla priorita. Rok 2020 pro nás ale nebyl pouze ve znamení pandemie a považovali jsme například za důležité podpořit organizace zabývající se současnou politickou situací v Bělorusku.

2 — Myslím, že by bylo velmi těžké vybrat jeden projekt nebo jednoho dárce, který by měl být zmíněn a vyzdvižen nad ostatní, možná by to ani nebylo fér. Krize způsobená covidovým onemocněním aktivizovala i lidi, kteří dosud nebyli v neziskovém sektoru tolik aktivní. Celá společnost se na nějakou dobu semkla, a byla tak schopna rychle reagovat na nastalou situaci. Často i rychleji než vlády a oficiální organizace. Koronakrize je pro nás příležitostí. Za sebe jsem si dala za úkol dokázat tuto energii sounáležitosti ve svém okolí udržet, podpořit a dál rozvíjet i poté, co se situace okolo pandemie zlepší.

Vydavatel:

NADACE VIA

Generální partner:

VIA CLARITA
DÁVÁME BOHATSTVÍ SMYSL

Finanční partneři:

EMUN
KONTINUITA HODNOT

US embassy

Nadační fond rodiny Orlických
Václav Dejčmar

Tento speciální výtisk našeho dlouholetého projektu *Umění darovat* by nevznikl bez darů a podpory EMUN Family office, US Embassy, Nadačního fondu rodiny Orlických a Václava Dejčmara. Děkujeme.

OBSAH

2 **Filantropická anketa**

10 **Přelomový rok filantropie**
Nadace Via a Nadační fond Via Clarita

14 **Miluju chyby**
Rozhovor s Martinem Hausenblasem
Naďa Straková

18 **Jak napsat dobrou závěť**
Petr Laštovka

20 **Příběh o spáse jedné planety**
Jan Müller a Luboš Heger

28 **O online světě, všímavosti a zranitelnosti**
Jelena Djokovičová

30 **Důstojný život je nejlepší byznys**
Markéta Vinkelhoferová

36 **Neznámí hrdinové**
příběhy vítězů Ceny Via Bona
Nadace Via

40 **Filantropie ve věku covidu-19: Výzvy a příležitosti**
Donzelina Barrosová

46 **Sedm divů Velvar**
Radim Wolák

54 **Padám, chytáš mě?**
Aneb o podivné zkoušce roku minulého
Lucie Schubert a Ivana Štefková

58 **Giving Pledge a čeští filantropové**
Martin Pavlovič

60 **Frontální útok na filantropii**
Luboš Heger

63 **O dávání a braní**
Jan Bílý

66 **Digitální dobročinnost**
Martin Pavlovič

68 **Kryptofilantropie letí do nebes**
Zdeněk Mihalco

70 **Má dobrovolnická práce v České republice**
Erik W. Black

71 **O vzájemném vnitřním obohacení**
Simona Bagarová

74 **(Můj) rok s covidem v Nadaci České spořitelny**
Ondřej Zapletal

78 **Deník**
Radek Kalhous

87 **Díky, že čtete!**
Robert Čásenský

88 **Virus je dílo**
Charitativní aukce Galerie KODL

90 **Přímost, vytrvalost, důvěryhodnost:**
3 ingredience k vybudování nadačního jmění
Rozhovor s Jiřím Bártou
Ondřej Lipár

96 **Dar**
Libor Malý

Krajinu na obálce a ve speciálu fotografoval Vojtěch Zikmund mezi vesnicemi Křižánky a Milovy v údolní nivě s přirozeně meandrujícím korytem Svratky, nivními loukami, slepými rameny a tůněmi. Jezírka jsou kultivovaná, louky jsou koseny ručně. O pozemky pečuje nezisková organizace Sdružení Krajina se sídlem v Počítkách.

Redakce:
Nadace Via
a Nadační fond Via Clarita
Spolupracovali:
Nora Grundová, Martin Brát,
Ondřej Lipár, Marie Zichová
Grafický design: Štěpán Malovec

Vydal:
Nadace Via
Dejvická 306/9
160 00 Praha 6 - Dejvice
ww.nadacevia.cz

Vytiskl:
D&S Design Prague, s.r.o. /
tiskárna Paul Gerin

Květen 2021

Listopadová
vichřice

Plískavé kaňky vran… Ne pastelové hrudky.
Kde kýchlo jezírko v brčál a v léto,
tam dělí nás teď hrubší zrak a prudký.
Čečulka prstu kodrcá po takovéto
stěně, již potočitý odlesk větru stíní.
Kde obsah, sloh též pad… Strom švestkový pad nyní,
jako by sklouz po vlastní pecce v jíní.

Vladimír Holan
—
Kameni, přicházíš

Text **Nadace Via**
a Nadační fond Via Clarita

PŘELOMOVÝ ROK FILANTROPIE

Rozmach filantropie v Číně, rekordní výše darů nebo dobročinnost online. Zástupci Nadace Via a Nadačního fondu Via Clarita vybrali dvanáctero bodů, ve kterých se filantropie v Česku i ve světě v minulém roce nejvíce změnila. Náročný rok nabídl nové trendy, příležitosti a způsoby, jak darovat.

200 milionů na podporu vědy

V únoru, těsně před začátkem koronakrize hraje Dejvické divadlo speciální představení Elegance molekuly o úspěších týmu profesora Antonína Holého. Manželé Hana a Dalimil Dvořákovi před začátkem představení slavnostně oznamují, že vloží 200 milionů korun do Nadace Experientia, která podporuje mladé vědce z oboru organické, bioorganické a medicinální chemie. Hana Dvořáková byla spolupracovnicí profesora Antonína Holého při jeho vědecké činnosti, která vedla k vývoji léků na žloutenku či HIV.

Rozmach čínské filantropie

Začíná krize ve Wu-chanu a čínský miliardář Jack Ma věnuje v přepočtu asi 3 miliardy korun na pomoc zdravotníkům a řešení krize. Jack Ma tak následuje několik na Západě méně známých čínských podnikatelů a filantropů. Mezi ně patří například Che Čchiao-nü, zakladatelka jedné z největších asijských firem v oboru zahradní architektury a jedné z největších nadací, která vložila velkou část jmění do záchrany biodiverzity v Číně. Počet čínských nadací v posledních deseti letech stoupl zhruba desetinásobně.

Avast posílá peníze na vývoj léků

Firma Avast v červnu daruje do té doby nejvyšší dar v české historii. Na boj s koronakrizí posílá 25 milionů dolarů, tedy více než půl miliardy korun. Dar zamířil na pomoc s řešením příčiny krize, tedy například Nadaci Billa a Melindy Gatesových. Ta totiž sdružuje firmy a vědce z celého světa, kteří vyvíjejí léky a vakcíny na léčbu Covidu-19. Další prostředky firma věnovala globální koalici CEPI, která má stejný cíl. Pět milionů dolarů pak Avast věnoval na řešení dopadů krize spojené s koronavirem v Česku.

Miliardy dolarů na boj s pandemií

Koronakrize vede filantropy po celém světě k jedněm z největších filantropických počinů v historii. Ty největší? Filantropka a bývalá manželka zakladatele Amazonu Jeffa Bezose MacKenzie Scottová věnovala na boj s covidem prostřednictvím 177 grantů celkem přes 4 miliardy dolarů. Google pak daroval více než jednu miliardu dolarů stejně jako Rockefeller Foundation. Zakladatel Twitteru Jack Dorsey přislíbil darovat na boj s koronakrizí rovněž miliardu dolarů ze svého majetku.

Pomoc seniorům a osamělým lidem

Jako jedna z prvních reaguje na koronakrizi v březnu Nadace Karel Komárek Family Foundation. Vypisuje rychlé granty pro organizace, které pečují o pandemií nejohroženější skupinu seniorů, a podpoří je i mediální kampaní Všechno dobrý! Rozdělí tak celkem 20 milionů korun. Téma řeší také další organizace jako Život 90 nebo Elpida. Se svými kampaněmi se přidávají další neziskovky a nadace na pomoc zdravotníkům a těm, kteří se kvůli pandemii propadají do chudoby.

Občanská společnost ožívá

Spolky po celé zemi organizují pomoc nemocným sousedům a seniorům a šijí roušky. Umělci organizují desítky benefičních online koncertů a představení, mezi prvními například soubor Cirk La Putyka. V Česku vzniká kampaň #Masks4All, kterou během několika týdnů zhlédne přes 5 milionů lidí po celém světě. 3 600 IT profesionálů sdružených v dobrovolnické platformě Česko.Digital začalo pomáhat neziskovým organizacím a veřejné správě s digitálními projekty. Vznikly díky nim projekty jako Dámeroušky.cz, Covid portál nebo program Učíme on-line. Mezi další významné počiny patří třeba také aktivita Českého červeného kříže, který proškolil a zapojil několik tisíc dobrovolníků do pomoci v sociálních zařízeních a nemocnicích.

Nová témata

Pandemie nasvěcuje nová témata pro filantropii. Jedním z nejvýznamnějších je podpora samoživitelů a samoživitelek, kteří se během pandemie dostávají na existenční hranu. Dalším významným tématem se ukazuje péče o duševní zdraví vzhledem k nárůstu depresivních a úzkostných stavů. Podle průzkumů pociťují psychické obtíže senioři, zdravotníci, lidé z nízkopříjmových skupin i děti a dospívající. Z dat Světové banky vyplývá, že v důsledku současné pandemie přibude na světě lidí žijících v extrémní chudobě. Stejně tak se očekává zvýšení příjmové a majetkové nerovnosti v Česku a prohloubení nerovnosti ve vzdělávání, které v Česku patří k nejvyšším v Evropě.

Rok rekordů

Největší američtí dárci darovali v roce 2020 celkem 24,7 miliard dolarů. Podle Chronicle of Philanthropy se jedná o rekordní příspěvek, který byl o devět miliard dolarů vyšší než v předešlém roce. Zároveň bylo podpořeno širší spektrum témat než kdykoli dříve. Kromě boje s covidem také potravinové banky nebo organizace, které pomáhají chudým lidem a bezdomovcům. Ještě významnějším filantropickým tématem než dosud se v USA stává také boj s rasismem, dalším zásadním tématem je změna klimatu. Podnikatel Jeff Bezos například věnoval 10 miliard dolarů na rozjezd nadace Bezos Earth Fund, která se bude snažit čelit dopadům klimatických změn.

Podpora kultury v krizi

V říjnu vzniká platforma Dramox, za kterou stojí filantrop Martin Hájek. Platforma spojuje byznys a společenský dopad, tedy podporu divadel a kultury, na kterou měla koronakrize mimořádně negativní dopad. Divákům nabízí přes sto představení z 53 divadelních scén. Během několika měsíců od vzniku si přístup předplatilo sedm tisíc lidí. Během roku postupně vznikají také další iniciativy, jejichž cílem je podpora umělců a kultury.

Online darování na vzestupu

Online darování po celém světě zažívá rekordní rok. Platí to i v Česku. Přes platformu Darujme.cz lidé v roce 2020 darovali 232 milionů Kč, na portálu Donio.cz přes 80 milionů a na portálu Znesnáze21.cz 52 milionů. Trend pokračuje také na začátku roku 2021. Přibývá také online zaměstnaneckých sbírek a dalších unikátních filantropických online projektů a sbírek.

Dobročinné závěti

Byznysmen a spolumajitel firem Adler či Liftago Martin Hausenblas oznámil, že uzavřel závěť s dobročinným odkazem. Českým nadacím odkázal zhruba 30 procent podílu ve svých firmách. Jde o vůbec první veřejně oznámenou závěť s dobročinným odkazem v Česku. Martin Hausenblas chce zároveň inspirovat další české filantropy, aby ve svých závětích zvážili odkaz, kterým by nadace mohly budovat svůj kapitál, a tím i stabilní existenci pro další desítky let.

Nejvyšší dar v historii

Přelomový rok filantropie uzavírá přelomový, historický dar. Manželé Ondřej a Katarína Vlčkovi v březnu 2021 věnovali 1,5 miliardy korun na vznik největší české soukromé české nadace. Jejím cílem je pomáhat rodinám zasaženým závažným onemocněním dítěte a vybudovat dětský hospic a navazující paliativní středisko. Zakladatelé svou vizi shrnují následovně: „Představujeme si budoucnost, ve které je péče o kvalitu života závažně nemocných dětí stejně důležitá jako jejich léčba.“

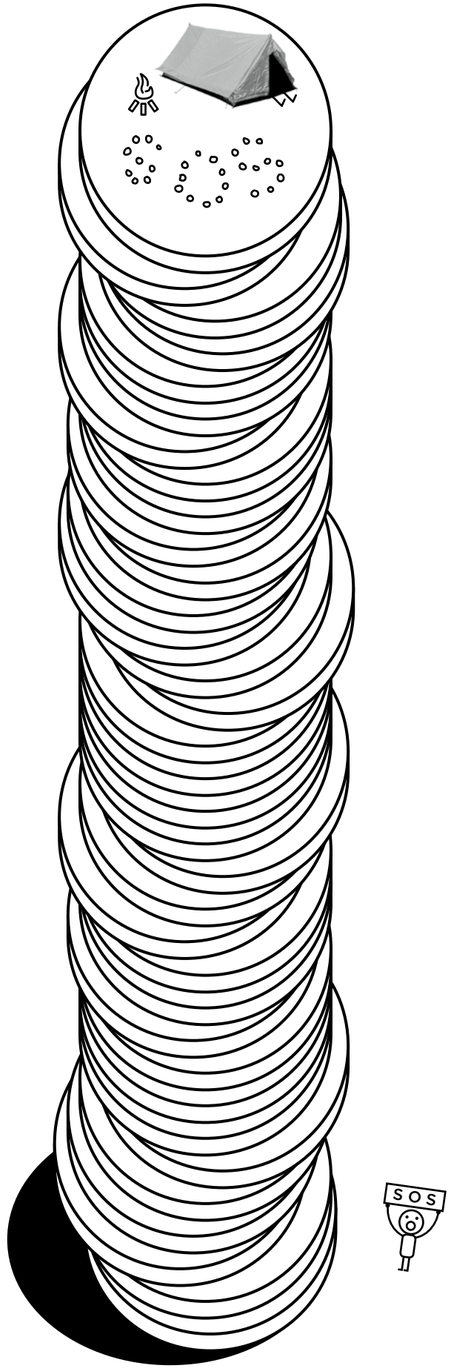

Text **Naďa Straková**
Foto **Zbyněk Pecák** Economia

MILUJU CHYBY

Že lze zapojit dobročinnost do svého života, ví dnes každý. Že může být člověk dárcem a úspěšným filantropem i po své smrti, se ovšem ví relativně málo. Průkopníkem téhle myšlenky, s nadějí, že k ní inspiruje i ostatní, je v České republice *Martin Hausenblas*.

Martin Hausenblas patří poslední roky mezi největší filantropy v Česku. Je také prvním českým podnikatelem, který se rozhodl ve velkém darovat i po své smrti. V zahraničí věc relativně běžná, u nás velmi nová. Vloni sepsal závěť, v níž se rozhodl odkázat 30 procent podílu ve společnostech Adler a Liftago na filantropii. Podle odhadů se jedná o 200 až 300 milionů korun. Zároveň se rozhodl o svém kroku mluvit a doufá, že tím bude inspirovat další české filantropy.

Kdy nastal moment, v němž jste dospěl k rozhodnutí odkázat část svého majetku na dobročinné účely?
Oženil jsem se a dostal jsem se v životě do fáze, kdy jsem začal řešit, co dál, co tu po mně zůstane, a zjistil jsem, že chci mít v životě ještě děti. Došlo mi, že moje podíly ve firmách jsou velká zodpovědnost, moc nad jinými a že toto břímě nechci úplně na děti přenést. Warren Buffet to vystihl trefně, když prohlásil, že by chtěl svým dětem odkázat tolik, aby ve svém životě mohly dělat cokoliv, ale ne zase tolik, aby nemusely dělat nic. To by je mohlo úplně zničit. Děti ze všeho nejvíc potřebují lásku, pak vzdělání a v ideálním čase pomyslně kopnout do zadku a vyslat do světa. A pokud budou mít pocit, že peníze jsou pro ně ta největší hodnota, budou si je muset vydělat.

A proč zrovna nadacím?
Nadace mají dva zdroje peněz: z vlastního jmění a od dárců. Darů od dárců může být hodně, ale nepředstavuje to pro ně stabilní příjem. Změní se doba, ekonomické podmínky a nastane odliv. Stabilitu jim zajišťuje jedině to kmenové jmění. Dokud jsem živý, tak si hlídám, kde pomáhám, jakým směrem moje peníze plynou, ale ve chvíli, kdy tu nebudu, tu možnost mít nebudu. Tak jsem to vyřešil závětí. Líbí se mi myšlenka, že těm nadacím to posílí kmenové jmění a na výnosech budou moci stavět svoji další činnost. Budou stabilnější a méně závislé na darech a dotacích.

Váš život je svázán s Ústím nad Labem, podpora Ústecké komunitní nadace je tudíž pochopitelná, ale proč jste si vybral Nadaci Via?
Nadaci Via jsem to slíbil asi před deseti lety a já si své sliby pamatuju a plním. Jsou tu dlouho, jsou pro mě věrohodní, líbí se mi, co dělají, vědí, co dělají, a jejich aktivity mají regionální dosah.

Mimo jiné chcete svým rozhodnutím motivovat i jiné české podnikatele, aby se k vám přidali. Loni v září to byli tři lidé. Máte nějaké zprávy o tom, že by přibývali další?
Momentálně nemám aktuální informace, vím ale, že spousta lidí o tom přemýšlí a řeší to. Původně jsem to zveřejňovat nechtěl, ale zrovna jsem se trefil do měsíce odkazu ze závěti, tak mě v nadaci přesvědčili, že by bylo dobré to pustit ven. Navrhl jsem tedy, že najdeme dalších dvacet lidí, kteří se k nám během roku přidají. Pokud ten můj příběh někomu pomůže se rozhoupat, stejně jako mě inspirovala kampaň Giving Pledge ve Spojených státech, kterou podepsaly desítky úspěšných byznysmenů, tak budu jen rád.

Ve filantropii jste dlouhá léta. Vzpomenete si na chvíli, kdy jste si v životě uvědomil, že potřebujete nejen brát, nejen vydělávat, ale také dávat?
V mládí jsem chtěl být úspěšný a bohatý a věřil jsem tomu, že díky tomu budu i šťastný. Když jsem pak začal vydělávat velké peníze, začal jsem se také přirozeně obklopovat materiálními věcmi všeho druhu. Až se mi jich postupně nakupilo tolik, že jsem kolikrát ani nevěděl, co všechno vlastním a kde to mám. Najednou jsem zjistil, že mi to hromadění věcí vůbec nepřináší radost. A tak jsem se těch věcí zase začal zbavovat, rozdávat je, až jsem skoro nic neměl a nemám doteď. Na počátku podnikání mě oslovila moje sestřenice, která strašně moc toužila stát se modelkou. Myslím, že jsem jí tehdy dal stipendium dva tisíce měsíčně na dojíždění na castingy. To, že v ní někdo věřil, odstartovalo její strmou kariéru modelky. Dnes žije v New Yorku. Tehdy jsem si uvědomil, jak málo stačí k tomu někoho popostrčit, aby dosáhl toho, po čem touží, a žil šťastnější život.

Co byste poradil lidem, kteří by rádi pomáhali, ale pořádně neví, jak na to a jakou oblast si vybrat, aby jim to dávalo smysl?
Věřím, že takových lidí je v Česku hodně. Nejlépe je oslovit nějakou důvěryhodnou nadaci, sejít se s nimi a o všem si dopodrobna popovídat. Tak jsem to udělal já s Nadací Via, kdy se se mnou sešel tehdejší ředitel Jiří Bárta. Nakonec pro mě vymysleli Stipendijní fond Renesance, který přes Ústeckou komunitní nadaci vyvezl desítky mladých lidí na studium do zahraničí.

Oblast vzdělání jste si vybral sám?
Můj život byl v té době spjat s Austrálií, kde jsem se asi tři roky učil anglicky, po návratu domů mi Ústí přišlo jako takové myšlenkově ustrnulé údolíčko. Dostal jsem nápad, že bych mohl vyvážet každý rok autobus plný studentů na studia do zahraničí. Zkušenost ze zahraničí člověku dá rozhled i nadhled, umí se na věci podívat i z jiných úhlů pohledu, mně tady u nás pestrost názorů a zkušeností scházela. Jsem přesvědčen, že tihle studenti to pak své komunitě vrací, přinášejí prosperitu a lepší život pro všechny.

Když člověk žije podle svého poslání, jeho duše zpívá. Definicí permanentního štěstí je zažívání pocitu naplnění a ten se dostavuje tehdy, pokud člověk tráví čas službou svému poslání.

Jistě jste za ta léta také poznal mnoho filantropů. Vidíte v české filantropii nějaký posun?
Je důležité, jakým způsobem lidé k penězům přišli. To je totiž dost definuje a určuje, jak s nimi pak nakládají. Je velký rozdíl mezi tím, pokud své bohatství vytvoříte přes přidanou hodnotu a jste užitečný, nebo pokud hromadíte a kořistíte. Čeho si ale všímám, je, že v Česku je hodně podnikatelů, kteří mají potřebu pomáhat. Navíc se mezi nimi začíná dít generační obměna, lidé chtějí své podnikání předat, peníze už pro ně nejsou odměna, řeší, co po nich zůstane. Dlouhá léta peníze směrovali k sobě, teď by je chtěli vrátit společnosti.

Otevřeně mluvíte o svých lapsech. Co vám vaše krachy daly?
Ze dna se dobře odráží, to je pravidlo číslo jedna, a čím níž spadnete, tím větší šanci pak máte na odraz. Dobré je také se na tom dně pořádně porozhlédnout, aby se tam člověk nemusel vracet. Lidé to občas neudělají a pak na to dno neustále padají. Mně osobně pomohl vztek. Ten mě vždy vyburcoval k akci. Sebelítost nefunguje. Například u Liftaga jsme krachovali nejméně desetkrát. Musel jsem si v jednu chvíli půjčit dvacet milionů, které do firmy jen zahučely, a já se děsil představy, že to budu muset splácet tak do sedmdesáti. Tak jsem se naštval a podíval se na to jinýma očima. Už jsem to neviděl jako dluhy, byl to prostě jen problém a já se rozhodl, že ho vyřeším. A ještě ten den jsem našel investora.

V čem spočívá podle vás tajemství úspěchu?
Co člověk potřebuje, aby uspěl, je vytrvalost. Vzdělání ani inteligence v tom nehrají rozhodující roli. Když se vzdáte, nemůžete uspět. Z chyb se můžete naučit hodně nového, posune vás to dál, zlepšíte se. Já vlastně chyby miluju. Časem začnou odpadávat ti, kteří to vzdají, takže vám ubývá konkurence, začnete být expertem na svůj obor a máte šanci uspět. A přesto bych dodal, že zda uspějete, nebo ne, se nakonec musíte rozhodnout vy sám. Nikdo jiný. A když vás pak pochválí někdo, koho si vážíte, tak to je nej.

Vy jste s duchovním životem začal už někdy kolem patnácti. To je celkem brzy.
Byl jsem tehdy strašně tlustý, vážil jsem asi 96 kilo. A tak jsem začal dělat karate a kung-fu, a to mě nasměrovalo k buddhismu. A ten mě naučil nelpět, neprahnout, pouštět od sebe. Z buddhismu ve mně něco zůstalo i později, když jsem pak zas přeskočil na druhou stranu do světa byznysu a peněz a začal podnikat. Kolem osmatřiceti jsem začal s tzv. meditací přítomnosti, vipassanou. Bylo to náročné, ale byl to pro mě jakýsi předěl, naučit se žít tady a teď. Většina lidí se bohužel nechává unášet svým rozumem do různých představ a pořád se honí někam dopředu a pak setrvává v těch utkvělých představách, kde je ale čekají jen strachy, pocity ohrožení. Když jste obklopen spoustou předmětů, musíte kontrolovat, jak se používají, zda vám je někdo neukradne, ale k čemu to je? Pořád se jimi musíte zabývat, až zapomínáte, co je právě tady a teď. Vyhovuje mi mít to nastavené asketicky. Celý život je tady a teď. Jen tehdy si uvědomíte, že tu je vše, co tu má být.

To se lépe chápe, když člověk peníze má...
Ano, peníze jsou svoboda a je samozřejmě fajn mít možnost se svobodně rozhodnout, co chcete dělat, kam pojedete. Když peníze nemáte, je to problém číslo jedna, protože nemáte pokryté základní životní potřeby. Když nemáte peníze ve dvaceti, je to ok, když je nemáte ve čtyřiceti, tak je nutné se zamyslet a změnit strategii.

Jak se odráží ve vašem současném životě to, že nic nemáte, jak říkáte?
V poslední době mě dojímají úplně jiné věci než kdysi. Jsou to takové ty krásy všedního dne. Třeba hezké kytky, pohled do krajiny, na moje včely. To je pro mě definice štěstí. V životě je důležité se umět zastavit a zjistit, proč tady člověk je, najít své poslání. Není to jednoduché, protože se necháváme strhnout povinnostmi, představami a obavami. Uběhne rok a my si toho ani nevšimneme a pak jsme opotřebovaní a vyčerpaní. Můžete mít firmu, rodinu, partnera, chatu a kdovíco ještě a stejně vaše duše pláče. A vy zjišťujete, že vám peníze jako odměna už nestačí a hledáte nějaké jiné naplnění. Když člověk žije podle svého poslání, jeho duše zpívá. Definicí permanentního štěstí je zažívání pocitu naplnění a ten se dostavuje tehdy, pokud člověk tráví čas službou svému poslání.

Nedávno jste vyhrál ocenění od České manažerské asociace Manažer roku v kategorii Vizionář. Rád říkáte, že mezi vizionářem a bláznem je tenká hranice. Kde se vidíte víc?
To se bohužel vždycky pozná, až když je po všem. Tak nevím, ale pokud použijete letité pravidlo „po ovoci poznáte je“, myslím, že se mírně kloním přes hranu směrem k vizionáři.

●

Martin Hausenblas

Podnikatel, filantrop a politik Martin Hausenblas se narodil 30. října 1973 v Děčíně, ale celý svůj dospělý život zasvětil městu Ústí nad Labem, kde také žije. Od roku 2014 působí jako zastupitel města Ústí nad Labem. V letech 2014 a 2015 byl prvním náměstkem primátora. Od roku 2021 se opět stal náměstkem primátora. Zasadil se o záchranu ústeckého kina Hraničář a divadla Činoherní studio. Rekonstruuje tamní zámeček Skrytín. V roce 2000 spoluzaložil společnost Adler, od letošního roku Malfini, která je dnes jedním z největších výrobců a vývozců reklamního textilu v Evropě. V roce 2020 založil Stipendijní fond Renesance. Zájem o udržitelnost městské dopravy ho v roce 2013 přivedl ke spuštění aplikace Liftago, která propojuje pasažéry přímo s řidiči.

Text **Petr Laštovka**

JAK NAPSAT DOBROU ZÁVĚŤ

Chcete-li se stát dárcem, či dokonce filantropem tzv. „causa mortis“, *Petr Laštovka* z EMUN Family office sepsal vaše příští kroky, které zajistí, aby se dobročinný záměr v čase nezměnil nebo nebyl v rozporu s vaší (poslední) vůlí.

Jistě se vám někdy stalo, že jste měli určitý záměr, pečlivě jej někomu vysvětlili a s klidným svědomím nechali věci, nechť se stanou. A poté najednou zjistili, že výsledek se zcela liší od vaší původní představy. Kde se stala chyba? Teorie komunikace mezi dvěma lidmi říká, že chyby běžně nastávají kdekoli v řetězci:

Myslet
Pojmenovat
Slyšet
Pochopit
Udělat

Co naplat. Když se něco takového stane, tak jakmile to zjistíte, sjednáte jednoduše nápravu. Ovšem co když tím záměrem je váš filantropický odkaz a vy už tu při jeho realizaci nebudete? Jak si zajistit, aby byl naplněn váš filantropický záměr, tedy to, co chcete, aby se s vaším majetkem stalo po sečtení vašich dnů? Zejména když ani nevíte, jaký notář bude vaši závěť realizovat?

Můžete se považovat za dárce nebo za filantropa. Za dárce v tomto článku považuji osobu, která se rozhodne učinit odkaz pro obecné blaho, dar ve prospěch konkrétní organizace nebo jednotlivce – s podmínkami nebo bez nich, za života nebo po smrti. Většinou reaguje na „poptávku“, nějaký impulz zvenčí, se kterým rezonuje a na který reaguje darem. Dárce tedy obvykle zná konkrétní osobu – příjemce daru nebo organizaci, které důvěřuje v další distribuci daru potřebným. Dárce může podmínit dar splněním určitých podmínek a měl by uvažovat o tom, kdo bude takové ověřování provádět v případě jeho smrti.

Filantropův záměr je jasný, chce buď jednorázově podpořit, nebo soustavně podporovat po určité období předem neznámou nebo nejistou osobu nebo skupinu osob. Na rozdíl od dárce má jasnou představu, jak má vypadat jeho „akce“ – tedy čeho chce svým darem dosáhnout. Záměr vychází z jeho nitra a on musí často, na rozdíl od „dárce“, pro realizaci svého cíle vytvořit potřebnou infrastrukturu, např. vlastní nadaci, nadační fond nebo minimálně rozhodovací proces pro postupné rozdávání podpory předem neznámým nebo nejistým subjektům a pro vyhodnocování dopadu.

Pro dárce i filantropy „velkého rozsahu“ je kromě určení příjemců darů a strategie podpory důležité také rozhodnout o zdrojích pro takové dary. Jaké jsou možnosti? Tou jednodušší je vyčlenění konkrétního majetku (většinou finančních prostředků) z rodinného majetku a jeho převod za života nebo závětí na vybrané jednotlivce nebo organizace. Složitější alternativou je pak vyčlenění nikoli majetku (podstaty), ale budoucích výnosů, které majetek rodiny generuje. Argumentem pro darování výnosů, nikoli podstaty je ekonomická teorie úspor z rozsahu. Celistvý majetek generuje vyšší výnosy a vyžaduje nižší náklady na správu a údržbu než majetky vzniklé jeho rozdělením. Proto se naši klienti obvykle snaží v nástupnictví udržet klíčový majetek rodiny pohromadě a vyhnout se jeho štěpení dědickým řízením.

Rodiny pak mohou být vázány odkazováním určitého procenta ze zisku generovaného rodinným byznysem na zakladatelem definované účely. Je jasné, že vyčlenění budoucích výnosů je složitější záležitost, se kterou si běžná závěť těžko poradí. Proto je tato forma obvyklá spíše v případech, kdy je nástupnictví majetku realizováno nikoli závětí, ale tvorbou rodinných trustů nebo nadací, případně rodinných holdingů. Tyto struktury umí běžně pracovat s tzv. beneficienty, tedy s jakoukoli osobou, která může dostávat příspěvky.

Ať už se rozhodnete pro jakoukoli cestu předání vašich dobročinných a filantropických záměrů, vždy pečlivě zvažte způsob a formu, jakými své plány sdělíte ostatním, a zajistíte tím jejich plnohodnotné naplnění – ideálně pod dohledem důvěryhodné osoby.

4 DOPORUČENÍ

pro dárce a filantropy ze závěti

1

Vysvětlete svou vůli

Většina závětí, se kterými jsem se setkal, byly velmi stručné dokumenty. V případě menších majetků, jež mají takovou vůli přecházet, je to v pořádku. U rodin s rozsáhlými a komplexními majetky je však rozumné mít kromě určení dědiců a rozdělení pozůstalosti také jasně deklarovanou i písemnou vůli zůstavitele, která poskytne zdůvodnění jeho záměru, a to buď jako součást samotné závěti, nebo vedle ní. Velké rodiny často řeší uspořádání majetku částečně už během života například darováním nebo vytvořením rodinných trustů či holdingů a pouze část majetku odkazují závětí. Proto je důležité na jednom místě popsat vůli. Paralelu můžeme hledat například v tzv. Letter of wishes, tedy Listině přání, kterou běžně pořizujeme při vytváření rodinných trustů. Pochopení pohnutek je nezbytné v případech, kdy mají být dary z pozůstalosti uvolňovány postupně, například po splnění určitých podmínek.

2

Mějte ve věcech pořádek

Svým klientům obvykle vedeme archivy a evidenci majetku. Výrazně tím klesne riziko nezahrnutí některého majetku do probíhajících dědických řízení, špatné ocenění nepeněžitého majetku nebo riziko zbytečných průtahů v celém již tak nepříjemném procesu.

3

Jmenujte vykonavatele závěti

V České republice si bohužel nelze zvolit notáře, který se bude vaší závětí zabývat. Komu tedy svou vůli vysvětlit? Velmi doporučujeme institut vykonavatele závěti, který může současně působit i jako správce pozůstalosti. Tato osoba, určená závětí, zajistí přenos a pochopení vaší vůle soudem určeným notářem. Vykonavatelem může být váš family office, případně váš rodinný právník nebo fundovaný rodinný příslušník. Ten může nicméně být ve střetu zájmů, proto tuto variantu pečlivě zvažte.

Vykonavatel závěti hraje důležitou roli i v případě, že hodláte majetek ze závěti postupně rozdat na dobročinné účely, a dohlíží na naplnění vůle nejen v průběhu dědického řízení.

Příklad zadání pro vykonavatele: Hodlám svůj dům co nejlépe, nikoli pod tlakem, v průběhu dvanácti měsíců po své smrti zpeněžit a výtěžek z prodeje rozdat v průběhu dalších dvanácti měsíců dvěma organizacím, jež se věnují výzkumu v oblasti XY.

4

Zvažte načasování

Velkým dárcům a filantropům doporučujeme, aby svůj záměr začali realizovat už během života, vytvořili si potřebnou infrastrukturu a sestavili tým lidí, se kterým budou své záměry plnit a ladit. Ideální je, pokud je závětí již „pouze“ odkázán dodatečný majetek nebo zdroje do co nejlépe nastaveného fungujícího systému. Celistvé iniciativy typu The Giving Pledge nebo vytvoření nových nadací / nadačních fondů je nutné připravit za života a dobře strukturovat.

Petr Laštovka

Založil investiční EMUN Family office, společnost, která spravuje majetek rodinám s finančním majetkem přesahujícím 100 milionů korun. Specializuje se na strukturování a předávání rodinného majetku mezi generacemi. V oblasti filantropie se snaží inspirovat své klienty a jejich potomky příklady, jež jsou hodné následování. Sám podporuje umělce, sportovní klub a žurnalistiku. Je zakladatelem a členem dozorčí rady NFNZ. Mezi jeho koníčky patří sport, kultura, jídlo, víno a přemýšlení o výchově dcer.

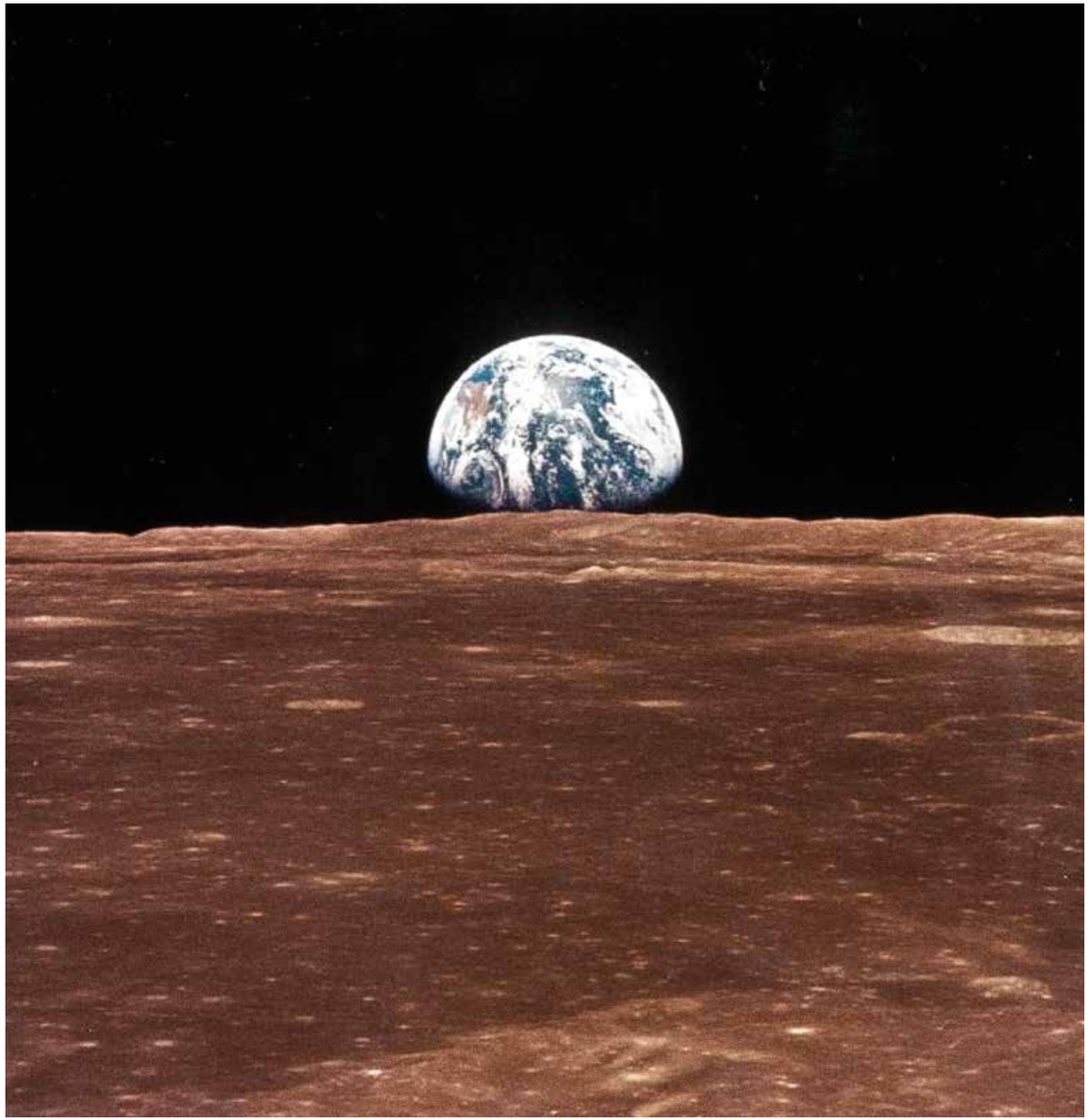

Foto © NASA

Na Štědrý den roku 1968 se posádce kosmické lodi Apollo 8 před očima ukázal obrázek, na který ji nikdo nepřipravoval. Během svého čtvrtého obletu Měsíce spatřila východ Země. Proti šedivému povrchu Měsíce zářila Země jako modrá skleněnka. Veškerý život, o němž jsme kdy věděli, se nacházel v tenké slupce atmosféry na pozadí černé hmoty. „Panebože," vydechli astronauti. „Panebože," vydechl vzápětí celý svět. Planeta získala své první krásné selfie.

Text **Lubomír Heger**
Jan Müller

PŘÍBĚH O SPÁSE JEDNÉ PLANETY

Nejviditelnější událostí poslední doby je sice covid, ale v jeho stínu se odehrává něco mnohem důležitějšího. Světová ekonomika nabírá ekologický kurz. A tím se také mění „zelená filantropie". Zachraňování planety, lépe řečeno zachraňování lidstva na planetě, není už bohulibou nadstavbou byznysu. Ekonomika rovná se ekologie. Příběh o záchraně naší planety napsali autoři chystané knihy Hovory s Matkou Zemí *Lubomír Heger* a *Jan Müller*.

Když jsme dělali na konci roku 2019 rozhovor s Donzelinou Barrosovou, šéfkou evropské kanceláře Rockefeller Philantropy Advisors, říkala, že nejvíc peněz ve filantropii se dává do vzdělání. Životní prostředí bylo až na druhém místě. Překvapilo nás to, protože vzdělání nevzdělání, hrozící ekologická katastrofa může naši civilizaci dostat na kolena. Podle Donzeliny to ale není tím, že by filantropové neviděli, že už je za pět minut dvanáct, ale proto, že „často nevědí, jak začít. Jak sami mohou pomoci řešení tak velkého problému. Menší, ale i velcí donátoři si prostě kladou otázku – jak já osobně mohu pomoci celé Zemi?“

STALO SE TO NÁHLE

Rozhodli jsme se proto v tomto textu ukázat kontext, který by laskavému filantropickému publiku pomohl pochopit souvislosti. Je to takový „Příběh o spáse jedné planety“. Naše dobrá modrá Matka tu bude ještě pár miliard let žít i bez nás, ale asi by se jí po lidstvu stýskalo. Kdo by pak zpíval písně o její kráse, lehal si na její louky a těšil se ze západů slunce? Je to zkrátka příběh spásy planety obývané těmi podivuhodnými dvounohými tvory, kteří jsou schopni tak úžasných a tak strašlivých věcí.

Snad nám tento příběh pomůže vidět kontext, bez něhož asi není snadné pochopit, proč se v roce 2020 světoví politici a největší hráči byznysu – banky, investiční fondy, energetické firmy i technologičtí giganti – vydali „zelenou cestou“. Jako by se to stalo náhle. Něco vpravdě úžasného se děje, našemu světu přece jen roste naděje, že nakonec dokážeme otočit kormidlo a neskončíme jako Titanic. A zároveň se změnou kurzu přichází mlha zmatku a greenwashingu – onoho předstírání ekologických úmyslů za účelem kšeftu. Tento text vychází z několikaletého studia mnoha zahraničních a domácích pramenů, které jsme podnikli při rešerších k sepsání knihy „Hovory s Matkou Zemí“, která už brzy vyjde.

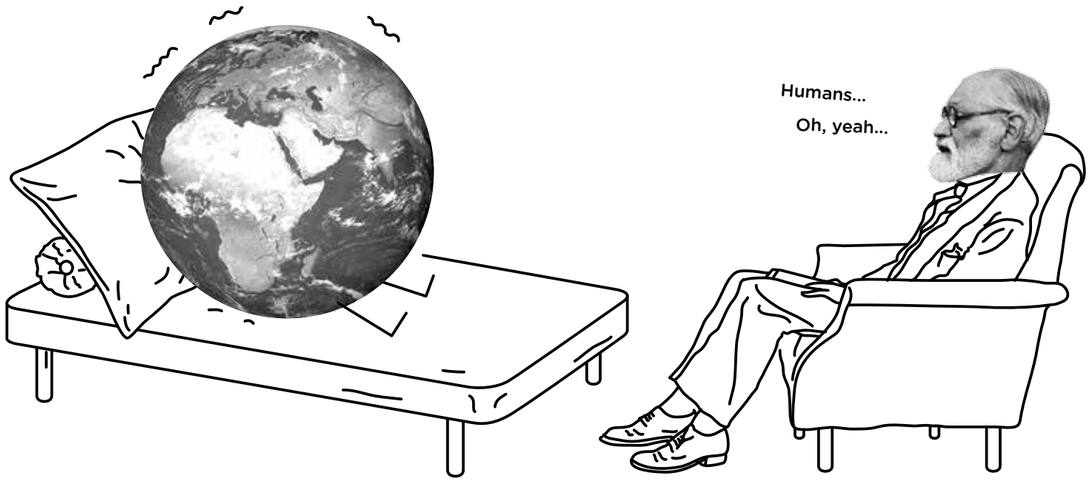

SALVATION STORY

Příběh o spáse je snad tím nejstarším příběhem lidstva. Po staletí měl ustálenou podobu: Země upadne do nepořádku, který způsobily mocné síly pracující proti zájmům obyčejných lidí. Jedinec či skupina se proti těmto silám vzbouří, bojuje s nimi, v nerovném zápase je porazí a nastolí pořádek. Lidé jsou spaseni.

Takové dva příběhy jsme tu měli i ve 20. století, píše biolog a autor George Monbiot v knize Out of the Wreckage. První příběh byl sociálně-demokratický a vyprávěl asi toto: „Svět upadl do Velké hospodářské krize, kterou vyvolala mocná a sobecká buržoazie. Ta kořistila světové bohatství a skrze nitky ovládala i politiku, což vedlo ke zbídačení pracujících lidí. Ti se spojili pod jeden prapor, zbavili elity jejich majetku a zavedli pořádek ve formě paternalistického státu, který se stará o blaho každého pracujícího.“

Po tomto „levicovém“ příběhu spásy ovšem přišel neoliberální příběh, který vypráví něco docela jiného: „Svět upadl do chaosu následkem kolektivistických tendencí příliš mocného státu, státního plánování a sociálního inženýrství. Schopní a nadaní jedinci ztratili svobodu a příležitosti. Spojili se proto, aby mobilizovali sílu trhu a osvobodili podnikavé lidi z otroctví. Zavládla rovnováha, neboť svobodný trh bez přívlastků garantuje prosperitu každému, kdo se snaží uspět. Dostatek kapitálu navíc pomáhá obyčejným pracujícím, neboť příliv zvedá všechny lodě v přístavu.“

Tímto neoliberálním příběhem žil západní svět od konce 70. let a žije jím vlastně dodnes. Vítězství laissez-faire mimo jiné znamená, že pro osvícenější politiky a vůdce je obtížné podniknout účinné kroky na ochranu zemědělské půdy nebo bohatství oceánů – stále ještě převažuje domněnka, že půda i mořská fauna jsou jednoduše surovinou, kterou lze kvantifikovat jako kapitál. A že klimatická změna je pouhou daní za ekonomický růst. A že spalování fosilních paliv lidé jednoduše vyžadují svými nákupními preferencemi, v čemž jim žádný opravdový demokrat nemůže bránit.

V posledních letech se přesto probouzejí nová hnutí. Celá řada lidí prodělala cosi jako ekofanii čili „ekologické zjevení“. Tak nazývá náhlé duchovní probuzení skrze vzpouru proti systému socioložka Alison Greenová. Ekofanii obvykle předchází deprese z umírajícího životního prostředí, pro který razí termín „klimatické trauma“. Osvícení lidé se pouštějí do křížku se systémem, což nabízí emocionální katarzi a pocit osobní síly. Proto se mladí nebojí kvůli zničené přírodě plakat ani stávkovat.

Stále však nemáte nový příběh spásy. Co máme tedy dělat? V první řadě si uvědomit, že nestojíme na pevné zemi.

ZEMĚ TEČE

Součást ekofanie vyvěrá z poznání, že Země se chová jako živý tvor. Fyzik NASA Albert Goldenstein na základě sběru dat ze satelitů v rámci programu Grace dokazuje, že následkem klimatické změny planeta Země rozkývala vlastní osu a gigatuny magmatu pod povrchem se nyní přelévají ze strany na stranu jako želízko v peci při zemětřesení. Zemský plášť se vyboulil do stran. Rozumějte – váš subjektivní pocit, že stojíte na pevné zemi, je pouhou iluzí. V hloubce nějakých osmdesáti kilometrů pod nohama se fakticky vaří polévka.

Posledních 18 let přístroje zaznamenávají periodické výchylky rotační osy Země směrem na východ. V Kanadě to pro ilustraci dělá celé kilometry vychýlení. Pod nohama se převalují oceány magmatu a putují napříč kontinenty. Západ USA se pod zemským pláštěm valí zpět na východní Kanadu, jež byla v minulosti stlačována ledovým příkrovem. Arktický led ovšem taje a voda z něj se soustředí kolem rovníku. Potenciální nebezpečí ztráty stability je značné – v minulosti se Země vlivem rozkývané osy ocitla v periodě tepelného maxima na stovky tisíc let. Tolik Goldenstein.

Fyzik a vynálezce James Lovelock prezentoval v roce 1979 vědecký koncept, který na kolegy působil jako new age fantazie, dnes už je nicméně přijímán širokou skupinou vědců. Floru a faunu si podle Lovelocka planeta Země pořídila proto, aby si prostřednictvím procesů v biosféře udržovala nízkou koncentraci CO_2 v atmosféře a vzhledem k relativně nebezpečné blízkosti k Slunci i příznivou teplotu. Vždyť Země mohla skončit jako sesterská Venuše, jejíž atmosféru tvoří hlavně CO_2 a panují na ní teploty v průměru přes 400 stupňů.

Slavný autor teorie Gaia dělal ve 40. letech sám na sobě pokusy, jaké teploty člověk ještě snese. Lovelock zjistil, že kontakt lidské ruky s měděnou tyčí o teplotě 50 stupňů způsobí popáleninu prvního stupně zhruba do jedné minuty. Naopak, když měla tyč pod padesát stupňů, žádné popáleniny se neobjevily. V poslední knize Novacene Lovelock píše, že 47 stupňů se dá považovat za jakousi hraniční hodnotu, do níž je člověk ještě schopen fungovat. Potvrzují to i zkušenosti z Bagdádu, Pákistánu nebo západní Austrálie, kdy se při teplotě nad 47 stupňů prakticky zastaví veškerý život.

Biosféra Země je křehká, dokáže si zachovat stabilitu jen v úzkém rozmezí zhruba 200 až 500 ppm (částeček na milion) CO_2. Současná koncentrace činí 414 ppm, následkem spalování fosilních paliv stoupla již o 140 ppm. A teď se dostáváme k otázce, co nejvíce přispívá odbourávání uhlíku z atmosféry. Pralesy? Kdepak. Je to mořský život.

MODRÉ PLÍCE

Moře pokrývá 70 procent planety a díky planktonu produkuje přes polovinu veškerého kyslíku, podstatně více než stromy. Zvýšení objemu planktonu o jedno procento by mělo stejný efekt jako vysázení 1,7 bilionu stromů, tvrdí oceánografové. Pokud vám to příjde jako přehnané číslo, uvědomte si, že jen v Česku roste 60 miliard stromů. Tohle číslo je dobré mít na paměti, když vám někdo – jako třeba premiér Babiš – říká hrdě, že stát vysází 10 milionů stromů. Ne že by to nebylo fajn, ale tohle opravdu nic neřeší.

Pro globální klima jsou podstatné ryby a plankton, které jsou spolu propojené v potravním řetězci. Na zdraví fytoplanktonu závisí zdraví ryb i mořských ptáků. Jedna velryba spotřebuje za život 33 tun oxidu uhličitého, strom ho za sto let spotřebuje jen 2,5 tuny. Tento uhlík navíc klesá k mořskému dnu, kde zůstane uložen po celé věky, zatímco uhlík v pralese se uvolňuje při vykácení a následném tlení kořenového systému. Jedna velryba se tak vyrovná tisícům stromů.

Problém je, že zdánlivě nekonečné oceány, modré plíce planety, začínají churavět. Chytily virus. Ten virus se jmenuje homo sapiens.

My lidé jsme totiž i ve 21. století pořád lovci. Stále ještě ve velkém lovíme v divočině. Přesněji řečeno, ulovíme víc živých tvorů než kdykoli dřív. Jenže už ne na souši, našimi prériemi a loveckými revíry jsou teď oceány. Prohání se po nich rybářské lodě. Kolik ryb v oceánech zbývá? To nikdo neví. Jsou odhady, že do poloviny století je stávajícím tempem vyhubíme všechny.

Ryb vylovíme 80 až 100 milionů tun ročně, z toho 90 % z moří, zbytek sladkovodních. Je to v přepočtu mezi jedním a třemi triliony ryb a rybek ročně. Chápete to číslo? To jsou tisíce miliard živých tvorů. Rybářské

Velrybí hitparáda

Velryby mají své hity, které se šíří přes celou zeměkouli, a to zpravidla ze západu na východ. Zdá se, že každou píseň sezóny začnou zpívat velryby u východního pobřeží Austrálie, odkud se šíří na východ do Nové Kaledonie, Tongy, Americké Samoy, Cookových ostrovů a nakonec do Francouzské Polynésie. Pouze jednou se rozšířila píseň na západ. Většina velrybích nápěvů tedy vzniká na východ od Austrálie.

Foto © Rodrigo Friscione

lodě používají technologii vyvinutou kdysi proti ponorkám, totiž sonary. Helikoptéry a drony zase sledují hejna ryb, kvůli nimž se rybolov stále více podobá dolování surovin. Žraloci zabíjí ročně sotva několik lidí. Asi tolik, kolik se natočí thrillerů o krvelačných žraločích bestiích. Zatímco my těch „obávaných predátorů“ ročně vylovíme 100 milionů, píše National Geographic.

TĚŽBA Z TĚL

Člověk fakticky vyjídá biosféru čili vše živé kolem sebe. Zvířata nažene do ohrad a klecí a „produkuje maso“. Celková váha (suché masy) všech domestikovaných zvířat činí 300 milionů tun, zatímco všichni zbylí divoce žijící obratlovci váží dohromady už jen 10 milionů tun. Na pastvinách, v kravínech, vepřínech a v klecových chovech držíme v zajetí zvířata. Těžíme maso z jejich těla, asi jako těžíme ropu z těla Země (ostatně ropa jsou také někdejší těla zvířat a rostlin). Amazonský prales nekácíme hlavně kvůli dřevu, ale především kvůli krmivu a pastvinám pro dobytek. Brazílie vyváží maso a soju pro výkrm dobytka do celého světa. Méně pralesa rovná se více CO_2 v atmosféře. A navíc dobytek sám produkuje obrovské množství metanu. Podle řady studií krávy svým říháním dodávají do atmosféry tolik skleníkových plynů, kolik má na svědomí celá osobní automobilová doprava. Není to ohromující zjištění?

Zatímco před sto lety spotřebovávalo lidstvo asi čtyři procenta přírůstku biomasy na Zemi, tedy její roční „úrody“ ve formě rostlin a zvířat, ve 21. století to dělá už 20 procent. Člověk projídá vlastní podstatu. Velká část rostlinné úrody končí v žaludcích zvířat, které zabijeme pro maso. A to maso často jen tak vyhodíme – v USA a Evropě se vyhazuje asi třetina jídla.

„Nic nezvýší šance na přežití planety více než vegetariánství,“ napsal ke konci života Albert Einstein. Člověk nemusí být Einstein, aby došel ke stejnému závěru. Pokud nezvládneme přímo vegetariánství, měli bychom zkusit alespoň „veganish food“ – totiž konzumaci masa jen občas. Každý se může stát aspoň trochu filantropem, stačí se přestat podílet na masovém šílenství.

A jde to. V některých západních zemích (např. v Dánsku, Irsku či ve Švýcarsku) již léta probíhá „vegaluce“ čili vegetariánská revoluce: lidé tam během poslední dekády dobrovolně konzumují méně masa než v předešlých desetiletích. V kolektivním svědomí se probouzí soucit a vědomí, že zabíjet takto ve velkém živé tvory jen pro potěšení našich chuťových buněk není fér. A že nám to planeta nepromine, protože Život na planetě je jen jeden, člověk není pán tvorstva, jen jeho dočasným uzurpátorem.

OBECNÍ PASTVINA

Ekofanie čili ekologické zjevení znamená vzpouru. Vzpouru proti neoliberálnímu příběhu spásy, který nám slibuje vykoupení skrze stále větší konzumaci, protože podle této představy je člověk „homo economicus“, jenž si navzájem musí konkurovat, bojovat proti všem, což prý jediné vede ke zlepšování světa. Václav Klaus byl zdatným PR manažerem této ideologie.

Klaus a spol. mají za to, že homo sapiens je ve své podstatě sobecký, soupeří o zdroje s ostatními, hraje hru s nulovým součtem. Takové lidi jistě známe. A také subjekty – jsou to třeba navzájem si konkurující firmy. Ale jak si povšiml jistý zoolog, homo economicus nejlépe ze všeho popisuje jiný druh primátů, totiž šimpanze. U šimpanzů se nikdy nikdo z cizí tlupy nedočká nabídky jídla či noclehu. Nezvaný návštěvník je vystaven fyzickému útoku.

Mnoho vědců a myslitelů naopak soudí, že základní povaha lidí je jiná. Díky vývojové psychologii víme, že lidé si navzájem pomáhají již od 14. měsíce věku, kdy jedno batole pomáhá jinému dostat se k hračce, na niž samo nedosáhne. Od dvou let se děti ochotně dělí o své největší cennosti. Od tří let protestují, když někdo překračuje dobré mravy. Jako dospělí jsou často ochotni riskovat vlastní život kvůli ostatním.

Mezi jinými primáty by sotva vzniklo cosi jako filantropie. Anebo jste někdy viděli dvě gorily, jak společně nesou kládu, každá za jeden konec? Po dekádách, v nichž jsme poslouchali řeči o působení sobeckého genu, se mnozí lidé konečně bouří. Proti privatizaci všeho, co jen privatizovat jde, staví docela jiné myšlenky. Rostou teď všude kolem vás, stačí si jich začít všímat. Podívejme se na jednu z nich. Jmenuje se „Commons“.

Commons je původně obecní pastvina. Je to veřejný statek. Občina. Voda, vzduch a obyvatelná zem. Commons je nadace Wikipedie, kterou také nikdo nevlastní, respektive mají na ní podíl všichni autoři. Commons je smíšený statek, můžeme tak třeba vnímat i ty ryby v oceánu. Ekonomové a filozofové se tedy nyní zabývají tím, že pokud by se nejen půda a přírodní bohatství, ale i komunální služby a energetika převedly pod správu uživatelů (buď lokálních komunit, nebo fondů, v nichž by uživatelé tvořili podílníky), potom by zmizela řada problémů, které devastují životní prostředí. Například problém „externalit“, kdy zisk inkasuje soukromník, ale dlouhodobé náklady hradí společnost – což je vlastně podstata všech našich ekologických problémů.

Půda je přirozeně veřejným statkem. Budete-li o ní mluvit s dítětem nebo osvíceným člověkem, položí vám otázku: jak vůbec někdy mohlo dojít k její privatizaci? Jaká nadutost vedla člověka k tomu, aby si začal klást nárok na to, že „vlastní“ nějakou půdu? Musel existovat nějaký první člověk, který po desítkách tisíc let, kdy se o půdu přirozeně dělili lovci, sběrači i první zemědělci, zabodl hůl do nějaké meze a prohlásil: „Toto je moje.“ Od té chvíle se původně obecní pastvina stala předmětem soukromého vlastnictví a dědičného práva.

LÁMÁNÍ CHLEBA

Jak už jsme řekli, ekofanie je vzpoura proti zažitým vzorcům myšlení. Probíhá nenápadně. Spousta lidí se již začala bouřit ve jménu commons. George Mobiot vyjmenovává některé příklady, jak se lidé snaží vymanit z konzumu a přitakat nejpřirozenější potřebě homo sapiens – sdružovat se a spolupracovat.

Společné vaření a stolování: latinské slovo companion se odvozuje od com+pane, tedy „lámání chleba s někým“. Když je společné stolování v nějaké komunitě zavedeno, obvykle to vyvolá vysokou účast.

Časové banky (Japonsko): Účastníci si navzájem vyměňují čas, který strávili na sociálních projektech s ostatními lidmi. Mohou například získat kredity za výpomoc staršímu spoluobčanům, které poté „utratí“ za babysitting. Výpomoc za výpomoc.

Participační rozhodování o rozpočtu (Brazílie). Občané spolurozhodují o části prostředků, které jsou alokovány z místního rozpočtu. Na tvorbě seznamu priorit se podílí až 50 tisíc lidí. A má to skvělé výsledky. Jedna z účastnic říká: „Tohle je ta demokracie, konečně vím, jak se demokracie dá pocítit na vlastní kůži!“

Husté sítě. Studie na příkladu londýnské čtvrti Lambeth zkoumá, jak vzniká společenský život, kterého se účastní podstatná část místní komunity. Důležitý v „hustých sítích“ je bod zvratu: Když se 10 až 15 obyvatel účastní pravidelně komunitního života, vzniká solidní sousedský život, lidé pak účast začínají považovat za normální.

EARTHICS

Spousta chytrých lidí, jako například autor knihy Méně je více Jason Hickel, se domnívá, že jedinou možnou strategií lidstva pro budoucnost je „degrowth“. Do češtiny to nejde přeložit, nejblíže by byl „ne-růst“, ale tady jde přímo o odbourávání růstu. Znamená to trochu něco jiného než pokles, protože je to proces dobrovolný. Společné stolování nebo časové banky v Japonsku rozhodně nepřispívají k ekonomickému růstu potravních řetězců nebo sociálních služeb, přesto zvyšují kvalitu života.

„Jediným východiskem se mi jeví rozvíjení schopnosti ‚zvládat pokles', v níž se třeba Řekové nebo Římané moc neosvědčili. Ovšem nikoli celosvětový hospodářský pokles. Většina světa potřebuje spotřebu naopak zvýšit. Ale Američanům by neuškodilo, kdybychom ji snížili třeba na úroveň 70. let. Rozhodně jsme tehdy neměli pocit, že se máme nějak špatně!“ říká americký autor českého původu Václav Smil. Jak ale máme „zvládat pokles“? Jak se k tomu máme motivovat teď, když ještě naše Česká republika nezažívá žádnou katastrofu? Fakta nás nepřesvědčí, fakta jsou chladná. Potřebujeme očividně nějakou novou etiku, která rezonuje s pocitem sounáležitosti vůči příštím generacím, vůči lidem v méně šťastných částech světa, vůči zvířatům i hmyzu, jehož za poslední desetiletí u nás tolik ubylo.

Jaká by taková etika mohla být? Spočívá v poznání, že „biocentrismus“ je nadřazen antropocentrismu i humanismu – tedy, že blaho člověka není důležitější než blaho ostatních živých tvorů.

Mnoho lidí už vnímá pocit vnitřního nepohodlí pramenícího z faktu, že jejich konzumní životní styl ničí planetu. Na nevědomé či vědomé bázi se to projevuje různě, od pocitu viny přes klimatický žal po horlivé popírání a agresi. Ženy to prožívají vědoměji, muži spíše podvědomě. Je třeba hledat cestu, která by rozum a duši uvedla do souladu. Najít smysl osobní oběti a čelit frustraci z toho, že kýžené změny jsou pomalé a výsledek nejistý. Ale jsou tu už načrtnuté cesty: Preferujme výběrovou skromnost nad kvantitativním konzumem (podporujme dražší a kvalitnější bio potraviny nad obřími baleními chemického jídla v supermarketech). Chtějme certifikáty o skutečném původu zboží a ekologické zátěži způsobené výrobou. Hledejme možnost poměřovat sám sebe v zodpovědném chování s ostatními – už se vyvíjí aplikace o uhlíkové neutralitě. Chtějme efektivně vymáhat od státu a nadnárodních firem, aby mým požadavkům na životní prostředí vyhověly (nové účetní standardy ECG a TCFD standardy). Uplaťňujme sankce proti lidem, firmám a investorům, kteří je ignorují.

Možná bude potřeba vydat jakési planetární desatero. Prvním jeho bodem by mohlo být: nezabiješ jiného tvora, pakliže k tomu nemáš dobrý důvod. Protože klima na planetě Zemi vytváří jeden superorganismus, všemocný Život, jehož jsme všichni dohromady součástí.

PŘÍMO PŘED NOSEM

Pomohl vám, milí filantropové, tento text? Nebo přispěl k ještě většímu zmatení? Pociťujete závrať tváří v tvář tak obrovské, opravdu globální výzvě? Víc vám nepomůžeme. Dál se na nás bude valit záplava hrozivých čísel, pokrytectví i beznaděje. Nenechme se odradit. Chce to jen trošku odvahy dívat se kolem sebe novýma očima. Spoustu odpovědí máme přímo před nosem – třeba na našem talíři. Začínáme vnímat, že lidský svět je jen součástí říše přírody. Nová etika, etika Země, už v nás zapouští kořeny.

●

Medvídek Teddy

Při jedné z loveckých výprav v Mississippi v listopadu roku 1902 průvodci amerického prezidenta Theodora Roosevelta přičinlivě chytili a přivázali medvědici ke stromu, aby ji mohl prezident pohodlně zastřelit. Ten to odmítl jako nesportovní. Scénku ještě toho roku interpretoval oblíbený politický kreslíř Clifford Berryman pro Washington Post. Obrázek nazval „Vytyčení hranic v Mississippi“. Titulek narážel na rozhodnutí Roosevelta ohledně medvědice i sporných hranic mezi Mississippi a Louisianou. Na počest Rooseveltova rozhodnutí podle Berrymanovy kresby vyrobili majitelé hračkářství v Brooklynu, manželé Michtomovi vycpaného medvídka, jemuž dali marketingové jméno Teddy. Odtud tedy Teddy bear. Američané si hračku zamilovali a od té doby pohlíží na tuto šelmu jako na oblíbeného bližního svého.

Text **Jelena Djokovičová**

O ONLINE SVĚTĚ, VŠÍMAVOSTI A ZRANITELNOSTI

Jelena Djokovičová

Jelena Djokovičová, zakladatelka a ředitelka nadace Novak Djokovic Foundation, pro speciál Umění darovat vybrala pět knih, které ji inspirují v životě i v nadační práci.

Raising humans in a digital world (Výchova lidí v digitálním světě)
Autorky: Diana Graber a Michele Borba
Vydavatelství: AMACOM, 2019

Existuje mnoho potenciálních hrozeb v online světě, které mohou rodiče svést k tomu, aby okamžitě svým dětem z rukou vytrhli smartphone nebo tablet. Ačkoli vyhýbání se online může nebezpečí eliminovat, takový přístup však také znamená, že tím vaše dítě přijde o mnoho výhod a příležitostí, které technologie poskytuje. Tato kniha ukazuje, jak se děti digitálního věku musí naučit orientovat v tomto prostředí. Autorka v knize mluví o rozvoji sociálně-emocionálních dovedností, rovnováze mezi virtuálním a skutečným životem, vyhýbání se kyberšikaně a online predátorům, ochraně osobních údajů a identifikaci a o schopnosti vyhnout se fake news a pochybnému obsahu. Kniha je plná témat k domácím diskuzím a příjemných aktivit, kterými si i hodně zaneprázdněná rodina může zpříjemnit každodenní rutinu. Tato kniha je skvělým průvodcem při výchově digitálních dětí, z kterých vyrostou pozitivně smýšlející a úspěšní lídři, které náš svět zoufale potřebuje.

Prepared: What Kids need for a fulfilled life (Připravené: Co děti potřebují k naplněnému životu)
Autorka: Diane Tavenner
Vydavatelství: Currency, 2019

Diane Tavennerová knihu napsala s hlubokým přesvědčením, že všechny děti mají stejný potenciál uspět. Autorka vysvětluje, jak vychovávat děti tak, aby po absolvování školy uspěly v životě. Představuje nový školní systém, který učí mladé lidi dovednosti z reálného světa, nejen lekce pro přípravu standardizovaných testů. Tuto knihu doporučuje rodičům i Bill Gates, který souhlasí s tím, že připravit naše děti na školu, úspěšnou kariéru a život není nic snadného, ale Diane napsala fantastickou knihu, která nám to může usnadnit.

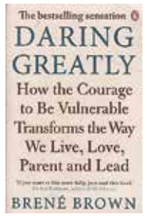

Daring Greatly: How the Courage to Be Vulnerable Transforms the Way We Live, Love, Parent, and Lead (Úžasná odvaha: Jak odvaha být zranitelným mění způsob, jakým žijeme, milujeme, vychováváme děti i vedeme tým)
Autorka: Brené Brown
Vydavatelství: Avery, 2015

Každý den prožíváme nějaké nejistoty, rizika a emocionální obnažení, která definují, co znamená být zranitelným i velmi odvážným. Na základě dvanácti let výzkumu vyvrací Brené Brownová kulturní mýtus, že zranitelnost je slabost, a tvrdí, že je to ve skutečnosti ta nejpřesnější míra naší odvahy. Brené Brownová vysvětluje, jak je zranitelnost zároveň zdrojem těžkých emocí, jako strach, zármutek nebo zklamání, ale také jádrem, kde se rodí láska, sounáležitost, radost, empatie, inovace a kreativita. Jak píše: „Když se uzavíráme před zranitelností, distancujeme se tím zároveň od zkušeností, které vnášejí smysl do našich životů." Daring Greatly není kniha o vítězství nebo prohře. Je o odvaze. Ve světě, kde dominuje názor, že „všechno je málo" a pocit strachu se stal naší druhou přirozeností, je zranitelnost na překážku. Nepříjemná. A někdy je i trochu nebezpečná. Není pochyb, že se zranitelností se vystavujeme mnohem většímu riziku, že budeme kritizováni a zraňováni. Když však prozkoumáme své životy z větší dálky, přijdeme na to, že není nic tak nepříjemné, nebezpečné a zraňující, jako když stojíme na vnější straně svého života, nahlížíme dovnitř a přemítáme, jaké by to bylo, kdybychom měli odvahu vstoupit do vnitra života, ať už se jedná o nový vztah, důležité setkání, tvůrčí proces, nebo obtížnou rodinnou konverzaci. Daring Greatly nabízí praxi a velmi různý nový náhled na to, proč před ostatními odhalit svou zranitelnost.

No Bad Kids: Toddler Discipline without Shame (Zlobivé děti neexistují: Jak vychovávat batolata bez pocitu viny)
Vyšlo česky v CPRESS, 2020
Autorka: Janet Lansbury
Vydavatelství: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2014

Janet Lansburyová je učitelkou metody RIE (Resources for Infant Educarers) a jedinečnou expertkou na rodičovství. Její rady vycházejí z jejích vlastních přímých zkušeností s prací se stovkami rodičů a jejich dětí. „No Bad Kids" je sbírkou jejích nejpopulárnějších a nejčtenějších článků, kniha zahrnuje obvyklá témata, jako jsou tresty, spolupráce, výslechy, záchvaty vzteku atd. Janet Lansburyová je přesvědčena, že když se vyzbrojíte znalostmi a nahlédnete na svět z perspektivy dítěte, tak i v tak složitém období plném nejistoty získáte mnoho příležitostí k vytvoření pevných, nezlomných vazeb plných důvěry a respektu.

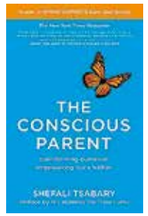

The Conscious Parent: Transforming Ourselves, Empowering Our Children (Vědomý rodič – Jak transformovat sebe sama a podporovat své děti)
Vyšlo česky, Fontána, 2018
Autorka: Shefali Tsabary
Vydavatelství: Hodder & Stoughton, 2014

Místo toho, aby byly děti pouhým příjemcem psychologického a duchovního odkazu rodičů, fungují rodičům jako poskytovatelé jejich rozvoje. Rodiče totiž nevědomky předávají dědictví psychické bolesti a emocionální povrchnosti. Aby výsledné vzorce chování svých dětí zvládli, oplývají tradiční knihy o rodičovství chytrými technikami kontroly a rychlými nápravami tam, kde něco nefunguje. Podle vědomého přístupu Shefali Tsabaryové k rodičovství však děti slouží jako zrcadla zapomenutých „já" svých rodičů. Ti, kteří jsou ochotni se do zrcadla podívat, mají šanci navázat vztah se svou vlastní vnitřní celistvostí. Jakmile najdou cestu zpět ke své podstatě, vstoupí rodiče se svými dětmi do společenství, vzdají se tradičního rodičovského přístupu, kdy rodiče všechno vědí, ve prospěch vzájemného vztahu rodič a dítě. Pevné pilíře rodičovského ega se tak mohou rozpadnout a rodiče jsou osvícení schopností svých dětí přivést je do stavu přítomnosti.

Jelena Djokovičová

Jelena Djokovičová je spoluzakladatelka a globální CEO nadace Novak Djokovic Foundation, kterou založili manželé Djokovičovi v roce 2007. Nadace NDF se zaměřuje především na podporu a vzdělávání dětí zejména předškolního věku, protože vycházejí z přesvědčení, že dostupnost vzdělání a rozvoje během prvních osmi let života dítěte rozhoduje o jeho pozdějším úspěchu a uplatnění ve světě. NDF pod vedením Jeleny Djokovičové se proto zabývá budováním a systematickým soustavným rozvíjením mateřských škol a dětských center, vzděláváním učitelů a zajišťováním učebních materiálů pro děti. Většina aktivit NDF se odehrává v Srbsku, rodné zemi obou zakladatelů nadace, ale spolupracují na projektech se stejným zaměřením také v Austrálii, na Floridě, v Chorvatsku a v Bosně. Před čtyřmi lety Jelena Djokovičová založila start-up Original Magazine, online vzdělávací platformu pro dospělé, kteří se chtějí celoživotně vzdělávat a zdokonalovat.

Svobodný statek na soutoku hospodaří ekologicky v Českých Kopistech na Litoměřicku a je zapojen nejen do sociálního podnikání, ale i do sociálního zemědělství.

Text **Markéta Vinkelhoferová**
Foto **archiv Svobodného statku**

DŮSTOJNÝ ŽIVOT JE NEJLEPŠÍ BYZNYS

O tom, že sociální podnikání už dávno není synonymem chráněných dílen, za které je často zaměňováno, o jak svébytné firmy s originálními produkty a přínosem pro celou naši společnost se jedná a proč je podnikání, kde péče o člověka, o přírodu a zisk stojí na stejné úrovni, tou nejzdravější variantou, píše mentorka environmentálního sociálního podnikání v Česku a spoluzakladatelka Fair & Bio pražírny *Markéta Vinkelhoferová*.

„Začali jsme s výrobou mýdel před třemi lety, prostě jsme to zkusili," říká Magdaléna Špeldová do obrazovky a za zády je vidět renovovaný dřevěný strop barokní fary v obci Volfartice u České Lípy. Když jsem byla ve Volfarticích osobně, všude to vonělo. Měsíčkem, mateřídouškou anebo levandulí. Plná těchto bylinek jsou zdejší ručně vyráběná mýdla na základě unikátních receptur – kromě těch zmíněných třeba i z netradiční přesličky, třezalky anebo dubu, s originálním lněným provázkem a téměř bez obalu. Vyrábí je tým Mýdlárny Koukol pod taktovkou zakladatelky Magdalény. Byliny si mýdlárna pěstuje na farní předzahrádce, ale hlavně je získává šetrným samosběrem z přilehlých podhorských luk chráněné oblasti Českého středohoří.

„Začalo to vlastně touhou popularizovat zapomenutá venkovská řemesla z doby před sto lety i pečovat o místní zanedbaný kostel a farní budovu. V rámci spolku Koukol v obilí jsem začala veřejně prezentovat zpracování plodin té doby, jako například lnu. Od lnu pak nebylo daleko k mýdlům. Lněný olej totiž býval využit při výrobě domácích mýdel," vysvětluje Magdaléna. K budově fary patří 140 hektarů starých podhorských luk, o které lidé mýdlárny pečují a kde se daří celé řadě druhů rostlin včetně těch chráněných. Byliny tu opravdu hrají hlavní roli. Před nějakou dobou jsem v teplém červnovém dni šplhala s Magdalénou po stezce a louka tam omamně voněla zlatavým svízelem. Barevně ho doplňovala žlutá třezalka nebo modré zvonky. Mateřídouška tu tvořila celé koberce a mezi tou vší nádherou poletovali motýli.

Návštěva ve volfartické mýdlárně byla jednou v řadě mých exkurzí po českých a moravských environmentálních sociálních podnicích. Sociální podnikání totiž už dávno neznamená práci chráněných dílen, případně neziskovou činnost, za kterou bylo dlouho považováno. Pravda, hodně českých sociálních firem je stále založeno na silném sociálním pilíři – zaměstnávání znevýhodněných osob, a tak jde o tzv. integrační sociální podniky. Vedle nich však už po několik let vznikají unikátní organizace, jejichž činnost stojí na pevných hodnotách sociální, environmentální a ekonomické udržitelnosti.

Udržitelnost je dnes jedním z často skloňovaných slov, pod kterým si každý může představit něco trochu jiného. U environmentálních sociálních podniků sociální přínos představuje jak zaměstnávání lidí, kteří mají ve společnosti ztíženou uplatnitelnost, tak i rozvoj komunitního života, zejména ve venkovských oblastech. Ten environmentální zase znamená, že podnik řeší nějaký ekologický problém – například úbytek biodiverzity, ohrožení půdy, vody nebo nadměrné množství odpadu. Třetí pilíř je ekonomický: nejedná se o neziskovou činnost, jde o podnikání, které potřebuje zvládat i určitá rizika. Aktivity však nejsou zaměřeny jen na maximalizaci zisku a měly by směřovat k důstojně placené práci. A pokud zisk generují, tak je využit na další rozvoj podniku a na podporu společensky prospěšných cílů organizace.

Kvalitně za férovou cenu

Mýdlárna Koukol je jedním z řady podniků, které sází jak na sociální, tak na environmentální udržitelnost. Výrobou kosmetiky se zabývá také environmentální sociální podnik Levandulovna v Raspenavě ve Frýdlantském výběžku. Přímo pod svahy Jizerských hor pěstují bio levanduli, ze které destilují esenciální olej a další voňavé produkty. Obě firmy obohatily Liberecký kraj, který byl donedávna sociálním byznysem téměř nepolíben. Na úplně druhém konci republiky ve Slavičíně pod Bílými Karpatami u hranic se Slovenskem, v kraji, který mimo jiné proslavily Žítkovské bohyně, vzniklo na podobných hodnotách Fér Kaffé Veronica, jehož mottem je, jak jinak, „férová k lidem i k přírodě" a kterou otevřeli přesně před rokem po první vlně pandemie. Aktivity navazují na třicetiletitou činnost Ekologického institutu Veronica, který před lety v sousedním Hostětíně postavil nejen ekocentrum jako nízkoenergetický dům, ale i moštárnu. Ta zpracovává tradiční odrůdy podhorských jablek, které byly v kraji téměř na vymření. Ke všem aktivitám v roce 2020 přibyla kavárna a gastro-zpracovna. Kromě sušeného ovoce a vynikajících domácích dezertů a moučníků tam umí vyšvihnout i luxusní raw cukroví, kterým jsem si dělala radost po celé Vánoce.

„Zpracováváme, co je na dosah ruky, vyrábíme poctivé jídlo bez náhražek. Razíme heslo: domácí, přírodní a z našich zdrojů, od sousedů. Zákazníkům vysvětlujeme, že i proto jsou ceny vyšší, a ukazujeme jim, co vše se za nimi skrývá," vysvětluje Blanka Hrabinová z Fér Kaffé Veronica. Blance je přes padesát let a v deindustrializovaném regionu pod Bílými Karpatami složitě hledala důstojné pracovní uplatnění. „Zejména senioři občas před naším podnikem přešlapují, tak se je snažíme navnadit, aby se k nám i oni vraceli." Dalším z mýtů o sociálních podnicích totiž je, že z nich pocházejí předměty, které si kupujeme ze soucitu. Jedná se však o kvalitní produkty, často z lokálních surovin, které mají svoji cenu, o niž netřeba smlouvat, a také není dobré ji porovnávat s konvenčním zbožím s nejasným původem.

Mýdlárnu Koukol, Fér Kaffé Veronica a Jizerskou Levandulovnu spojuje podpora biodiverzity, která je v českých luzích v současné době spíš na ústupu, a díky vhodnému a ekologickému obhospodařování půdy se jim daří. Dalším spojovacím článkem je zaměstnávání žen s malými dětmi i žen v předdůchodovém věku, které se v mnohých venkovských oblastech Česka složitě uplatňují. Všechny organizace mají navíc komunitní rozměr svých aktivit – nevěnují se jen podnikání, ale i oživování regionů: v dobách předcovidových se podílely na organizování osvětových a jiných akcí v obci a okolí. Mýdlárna Koukol a Veronica navíc rozvíjejí čilou spolupráci se zahraničím.

Takové podniky nové doby, se stejně silným environmentálním i sociálním rozměrem, razí v Česku od roku 2018 cestu i pro ostatní. Přidaly se k nim i bezobalové obchody: Viktorina Loca v moravskoslezském Příboru a Tišnovská spižírna v Tišnově u Brna. Ale nejedná se jen o podniky, které mají co do činění s potravinami. Šicí dílny (vzpomeňme na všechnu tu produkci roušek z loňského jara!) také často fungují jako sociální podniky a pracují i se zbytkovými materiály na principech cirkulární ekonomiky, kdy se většina odpadu znovu zužitkuje.

V neposlední řadě tu existují nábytkové a re-use dílny vdechující druhý život vyřazeným kouskům nábytku. Můj oblíbený takový environmentální sociální podnik je Kabinet CB z Českých Budějovic, který kromě toho, že je zapojen do projektu Housing First a opravenými kusy kompletně vybavuje sociální byty, v dobách předcovidových nabízel k pronájmu celé kredence porcelánu a jiných potřeb na akce. Stačilo si vybrat. Firma má také mnoho přesahů, iniciovala založení Federace nábytkových bank a re-use center, působí i mezinárodně a já měla tu unikátní možnost celý proces konzultovat.

Sociální podniky dnes řeší i environmentální problémy. Mýdlárna Koukol se kromě ruční výroby mýdel zabývá péčí o podhorské louky chráněné krajinné oblasti České středohoří. Fair & Bio pražírna zaměstnává lidi se zdravotním postižením a praží fairtradovou bio kávu. Čtvrtinu své produkce čerstvě pražených zrnek dodává bezobalově. Jizerská Levandulovna pěstuje a zpracovává bio levanduli do kosmetiky a potravin.

Environmentální sociální podnik Kabinet CB
z Českých Budějovic dává šanci starému nábytku, který by jinak skončil jako odpad. Vybavuje sociální byty, ale zajímavé designové kousky jsou také na prodej či k pronájmu. Kabinet CB inicioval založení české Federace nábytkových bank a re-use center s ambicí působit mezinárodně.

Veronica Hostětín
Centrum Veronica Hostětín nabízí ubytování v pasivním domě a možnost ekologického vzdělávání v kraji Žítkových bohyní. Ženy v Hostětíně a Fér Kaffé Veronica se vydaly na dlouhodobou misi: na venkov, kam se rozšířily levné potraviny, které nepocházejí z regionu, se rozhodly vrátit potraviny a pečivo z lokálních kvalitních zdrojů a přesvědčit místní, že se vyplatí jíst zdravě. V jejich recepturách tak nechybí tradiční podhorská jablka a švestky.

Místní moštárnu navštívil v roce 2010 britský princ Charles.

Férově globálně i lokálně

Moje intenzivní osobní zkušenost se sociálním podnikáním začala před téměř osmi lety, kdy jsem spoluzaložila Fair & Bio pražírnu. Na rozdíl od předchozích zmíněných příkladů dobré praxe nám byli inspirací fairtradoví pěstitelé kávy ze zemí globálního Jihu. To, jak hospodaří i pracují – šetrně k planetě i lidem. A nejen oni, ale celé hnutí fair trade včetně Evropanů, kteří před několika desítkami let se solidárními dovozy kávy z Latinské Ameriky začali. Ve fair trade jde nejen o důstojnou práci a férovou cenu, ale také o co nejkratší a nejtransparentnější dodavatelský řetězec neboli jasnou cestu produktu od pěstitele ke spotřebiteli. V případě Fair & Bio pražírny jsou to kávová zrnka, která mají známku Fairtrade a v drtivé většině jsou i bio. Reagovali jsme tím na nedostatek v Česku zpracovávaných férových potravin. Náš sociální podnik zároveň řeší kromě globálního problému i ten lokální. Provozovna pražírny se nachází ve středočeské obci Kostelec nad Labem a v době jejího vzniku poskytovatel sociálních služeb (dříve nazývaný ústav) v nedalekém Brandýse nad Labem opouštěl budovu, kterou obývalo téměř sto lidí se zdravotním postižením. V rámci své transformace pro ně připravil různé formy chráněného nebo asistenčního bydlení v bytech či domcích v Brandýse a okolí. Slovo dalo slovo a několik z nich se stalo zaměstnanci Fair & Bio pražírny. Pro lidi s mentálním postižením je vážení a balení kávy vhodnou prací, kterou každý vykonává podle svých kapacit. Jinde v regionu by se těžko uplatnili a sociální podnik jim nabízí dlouhodobou práci (nejde o tzv. tréninkové pracoviště), což přispívá k jejich integraci do společnosti. Tři z devíti znevýhodněných pracovníků v pražírně působí od samotného vzniku v roce 2013.

Fair & Bio pražírna představuje v Česku průkopníka propojování různých konceptů udržitelnosti v podnikání. Zaměstnává znevýhodněné lidi a naplňuje další principy sociálního podniku, mezi něž patří i podpora místní ekonomiky a komunity. Z globálního hlediska se zapojila do systému fair trade neboli spravedlivého obchodu, který přináší férové ceny a pracovní podmínky pro lidi v zemích globálního Jihu. Ve Fair & Bio pražírně je pro nás důležitý ekologický způsob hospodaření. Pokud bychom měli v současné době říci, jaká by byla nejlepší světová certifikace produktů, tak by tím bylo spojení fair trade a bio – máme totiž zato, že lidé a příroda jsou na Zemi neoddělitelní.

Inspirovali jsme se formou podnikání v systému fair trade – družstevní, tedy kooperativní, založenou na spolupráci. Pražírna funguje pod Fair & Bio družstvem, jehož členové se hlásí k více jak 170leté tradici spolkového a svépomocného podnikání v českých zemích. Historie družstev u nás totiž sahá mnohem hlouběji do minulosti, než je obecně známo. To první vzniklo ještě za Rakouska-Uherska a největší rozkvět si družstva zažila za první republiky. Se sociálním podnikáním kooperativy spojuje záměr nedávat zisk na první místo. Fair & Bio družstvo vzniklo přesně ve snaze udržovat rovnováhu mezi sociální, environmentální a ekonomickou složkou. Byznysovějí založení jednici to mohou nazývat překážkami, vizionářské osoby však ví, že jednou budou takto muset podnikat všichni, abychom jako lidstvo na téhle planetě obstáli. Myslím si, že jde o nejzdravější a nejprogresivnější formu podnikání. Povinné ekologické a sociální prvky v podnikání se postupně stanou realitou minimálně v Evropě, kde se připravuje Green Deal – Zelená dohoda, jejíž opatření brzy začneme pociťovat.

Pomalé a udržitelné financování

Považuji za velikou škodu, že kromě časově ohraničených a relativně přísně nastavených dotací, několika vzdělávacích a podpůrných programů (Sociální bankovnictví České spořitelny, TESSEA ČR a MPSV) tu nemáme etickou bankovní instituci, případně nadaci. Úvěrové podmínky nejsou navíc v současné situace vhodné. Klíčové pro rozkvět a stabilitu sociální ekonomiky je totiž různorodé financování. Dobře cílené dostupné prostředky z širší palety zdrojů přispívají k řešení sociálních a environmentálních problémů ve společnosti pro lepší život nás všech a dobře to vědí v jiných zemích Evropy, kde se to již praktikuje. Impaktové financování je v ČR zatím v plenkách a až na výjimky zatím orientováno na start-upy, což většinou znamená na rychlý rozvoj i očekávání rychlých zisků. To se se sociálním podnikáním, sektorem, který potřebuje pomalý a udržitelný rozvoj, příliš neslučuje.

V době psaní tohoto článku na jaře 2021 sociální podniky stále i přes značnou únavu a obtíže vykazují velkou vůli chod svých firem udržet včetně pracovních míst pro znevýhodněné zaměstnance. Přeci jen se pro všechny zainteresované jedná o smysluplnou práci, která má velký potenciál do budoucna. Kdy jindy, než v době covidové, jsme si uvědomili, jakou službu společnosti lokálně ukotvené firmy se silným sociálním a/nebo environmentálním rozměrem vykonávají. Těžko bychom se obešli bez jejich kvalitního jídla i dalších výrobků, které nám dělají v této složité době radost a dávají před ziskem prioritu lidem a péči o přírodu. „Nejvíc mne na mé práci baví tvoření dortů a jiných domácích dobrot," pochvaluje si Blanka Hrabinová z Fér Kaffé Veronica pod Bílými Karpatami. „Odměnou je pro mne požitek zákazníků. Tím děláme jim i sobě blaho na duši," usmívá se.

●

Foto:
Martin Špelda (Mýdlárna Koukol)
Jakub Hrab (Fair & Bio pražírna)
Jiří Princ (Levandulovna)
Archiv Kabinet CB
Archiv Veronica Hostětín
Nadja Meister (Moštárna Hostětín)

Text **Nadace Via**
Foto **Anna Šolcová**

NEZNÁMÍ HRDINOVÉ

Nerozdělená společnost – tak znělo loňské téma dalšího ročníku filantropické Ceny Via Bona, která symbolicky ocenila méně známé filantropické příběhy. A také „hrdiny v čase krize“, tedy dosud málo medializované příběhy „malých-velkých“ hrdinů, kteří se během koronakrize rozhodli pomoci druhým.

Jakub Kabelka

ŠTÍTY PRO CELÝ REGION

Když dostal sedmnáctiletý student druhého ročníku gymnázia Jakub Kabelka k loňským Vánocům 3D tiskárnu, ještě netušil, že na ní o pár měsíců později vytiskne několik set ochranných štítů, které rozdistribuuje mezi lékaře, záchranáře a policisty nejen v rodných Moravských Budějovicích, ale i v širokém okolí.

Jakub je členem facebookové české tiskařské skupiny, kde po vypuknutí krize přemýšleli, jak pomoci. Ve skupině Jakub objevil tiskaře z nedalekého Znojemska, se kterými se rychle spojil, a vytvořili tak nezávislou regionální skupinu. Ze spíše introvertního fanouška 3D tisku se tak stal aktivní dobrovolník roznášející vlastnoručně vyrobené štíty místním lékařům.

Poptávka po štítech i Jakubova aktivita narostla do nečekaných rozměrů. Pro zvýšení výroby si Jakub zapůjčil druhou tiskárnu z gymnázia, třetí mu dodal místní podnikatel. Do výroby a distribuce štítů se zapojili další dobrovolníci. Jakub sám obsluhoval tiskárny dlouho do noci, ráno v šest pak začala služba rodičům. Večer se sešla v obýváku celá rodina při stříhání pruženky, řezání fólie, kompletování a balení štítů. Jakub vytiskl celkem 865 štítů a další zkompletoval z dílů jiných tiskařů.

Nguyen Manh Tung

VIETNAMCI POMÁHAJÍ

Iniciativa #vietnamcipomáhají je společný projekt organizace Czech Viet s.r.o. a známých vietnamských influencerů, kteří se stali jeho ambasadory. Projekt vznikl v reakci na vlnu solidární pomoci vietnamských komunit žijících v Česku během koronakrize. Po celé zemi se v tu dobu objevily stovky forem pomoci ze strany Vietnamců, kteří se prostřednictvím šití roušek nebo finanční pomocí snažili dát veřejnosti najevo, že také chtějí přiložit ruku k dílu. Cílem projektu bylo proto vybudovat veřejný informační kanál, který by propojoval dobrovolnickou pomoc mezi vietnamskou komunitou a českou společností.

Jedním ze zakladatelů iniciativy je Nguyen Manh Tung, který pro své dobročinné aktivity čerpá ze svých nelehkých osobních zážitků z dětství. Už od 12 let se snažil sám vydělávat, a když mu ve 14 letech zemřel otec, musel se sám postarat o bratra i maminku. Tato náročná zkušenost jej přivedla k rozhodnutí věnovat se v životě něčemu smysluplnému. Založil menší firmu a svůj čas a energii věnuje také do propojování české a vietnamské komunity v rámci česko-vietnamské organizace CZECH Viet. Zkušenost spojenou se smrtí svého otce předává dál také jako poradce v Poradně Vigvam, která pomáhá lidem vyrovnat se s úmrtím blízkého člověka.

Radomír Lapčík

FILANTROP, KTERÝ ROZVÍJÍ RODNÉ ZLÍNSKO

Podnikatel a pedagog Radomír Lapčík začal před čtvrtstoletím podnikat v rodném Zlíně a také svými filantropickými aktivitami zůstal věrný svému regionu.

Podporuje chráněnou dílnu ERGO ve Zlíně či každoročně přispívá na vánoční charitativní akci „Pomáháme potřebným“. V roce 2014 založil vlastní nadační fond Credo zaměřující se na pomoc matkám samoživitelkám a rodinám s postiženými dětmi. Krátce po vypuknutí koronavirové pandemie založil v rámci nadačního fondu dárcovský program NAVZDORY, do něhož věnoval deset milionů korun s cílem zmírnit dopady na život matek samoživitelek či rodin s postiženými dětmi ve Zlínském kraji a se záměrem podpořit více než 1000 dětí ohrožených dopady pandemie.

Tran Hong Van

BREAKFASTSTORY

Na začátku platformy Breakfaststory byla chuť vytvořit projekt pomáhající lidem, kteří ztratili domov nebo se narodili s fyzickým či duševním hendikepem. Původní koncept dobročinných snídaní se však nestačil ani rozjet, když přišla koronakrize. Během 48 hodin tak spatřil světlo světa nový nápad: kampaň Potěš obědem. Lidé stojící za platformou tak podpořili chod sociálních podniků a pomohli zároveň osamělým seniorům, rodičům samoživitelům a jejich dětem. Spolu s týmem dobrovolníků, kterých se postupně k aktivitám připojilo na 150, během koronakrize zdarma rozvezli více než 10 000 porcí obědů a v kampani pokračují i nadále.

Jak to celé funguje? Objednavatel si za pomoci on-line formuláře objedná oběd z denního menu, který mu uvaří sociální podnik v Praze. Za částku jednoho oběda uvaří sociální podnik porce dvě. Jednu doveze zákazníkovi a druhou zdarma dopraví potřebné osobě, která se ocitá v nouzi. Breakfaststory tak pomůže sociálním podnikům se zakázkami, nasytí potřebného a klient se dobře nají.

Petra Květová Pšeničná
Žaneta Slámová

FANDI MÁMÁM

Organizace už čtyři roky pomáhá maminkám samoživitelkám a jejich dětem. Zprostředkovává jim materiální pomoc od plenek a potravin přes aktovky do školy, dětská kola až třeba po pračku. Poskytuje také odborné poradenství při vymáhání alimentů nebo řešení jiných právních záležitostí. Projekt propojuje konkrétní maminku samoživitelku přímo s dárcem. Pomoc je díky tomu adresná a konkrétní, umožňuje dárci pomáhat mamince samoživitelce osobně a být s ní v kontaktu dlouhodobě.

Fandi mámám funguje díky dobrovolnické práci, a to jak zakladatelek, tak několika dobrovolnic. Organizace také pomocí příběhů maminek upozorňuje na předsudky, se kterými se samoživitelky potýkají. Některé ze samoživitelek nyní vypomáhají jako takzvané delegátky ve svém kraji, kde mají na starost nábor nových maminek, které potřebují pomoc – a podílejí se přímo na samotném projektu. V návaznosti na tento projekt vymyslely zakladatelky také aplikaci FandiMat, která nabízí materiální pomoc nejen samoživitelkám, ale všem lidem v nouzi.

Lucie Poláková
Jindřich Novák

KOSáci ROZHÝBÁVAJÍ CHEBSKO

Lucie Poláková a Jindřich Novák z Chebu založili takzvané Komunitní osvětové společenství (KOS), pod jehož hlavičkou podporují lidi s postižením, pořádají pravidelné benefiční sbírky, Jarmarky radosti, veřejné besedy a vzdělávací kurzy. Během koronakrize například zorganizovali síť šijících dobrovolníků, která vyprodukovala 13 000 ochranných roušek distribuovaných i k sousedům do Německa.

„KOSí“ projekty inspirují k dobrovolnictví mnoho obyvatel kraje. Kolem KOS vznikla široká komunita zahrnující lidi různých profesí, věku, zájmů i bydliště, kterým dává možnost realizovat vlastní nápady. Svými aktivitami Lucie a Jindřich předávají místním v praxi tři klíčová motta „Dobrovolníci mění svět“, „Být odlišný je normální“ a „Jsme sami tou změnou, kterou chceme vidět ve světě“. Využívají možnost ukázat ostatním, že i oni mohou být tou změnou, že stačí změnit svět jen málo v rámci svých možností a sil. Že malá každodenní práce je dobrá cesta.

Šarlota Hambergerová

SOCIÁLNÍ PODNIK, KTERÝ PROPOJUJE NEVIDOMÉ A SENIORY

Projekt Spolu s vámi založili zrakově postižení, kteří chtěli pokračovat ve službách projektu Návštěvy Potmě, tedy v návštěvách seniorů v domácnostech či pečovatelských službách. Vznikl tak sociální podnik, který propojuje pomoc seniorům, jimž chybí kontakt s někým blízkým a náplň volného času, a zaměstnávání nevidomých a slabozrakých.

Prostřednictvím služby se podařilo propojit svět zrakově postižených se světem seniorů. Pro seniory může být setkávání se zrakově hendikepovanými lidmi vzpruhou, protože mají pocit, že jejich starosti a zdravotní trápení jsou v porovnání s životem bez zraku menší. Zrakově postižení zase nabízí osamělým seniorům vlídné slovo a aktivizaci, ať už ve formě povídání, procházek, procvičování cizích jazyků či zpěvu.

Terezie Hradilková

DĚTI ZPĚT SVÝM RODIČŮM

Terezie Hradilková během dospívání docházela jako dobrovolnice do rodin s dětmi se zrakovým postižením a pracovala v pražském internátu školy pro nevidomé na Hradčanech. Měla tak možnost poznat zevnitř totalitní systém, který odňal rodičům kompetence postarat se o své postižené dítě a odkázal je na ústavní péči. Tato zkušenost ji přivedla k celoživotní snaze o transformaci sociálních služeb. V roce 1989 před revolucí uspořádala první hmatovou výstavu pro nevidomé, krátce po revoluci pak založila Společnost pro ranou péči a následně Jednotu pro deinstitucionalizaci.

Pro své záměry získává lidi z různých oblastí: ze sociálních služeb, zdravotnictví, přátele, výtvarníky, podnikatele či politiky a propojuje je. Díky jejím aktivitám byla raná péče uzákoněna jako sociální terénní služba a rozvinula se po celé republice.

Za podporu Ceny Via Bona děkujeme firmě Tchibo a Věře Výtvarové. Poděkování patří také firmě Bonami za dary oceněným.

Text **Donzelina Barrosová**
Foto **Tomáš Nosil** Economia

FILANTROPIE VE VĚKU COVIDU-19: VÝZVY A PŘÍLEŽITOSTI

Donzelina Barrosová

Odkud dary na boj s koronavirovou pandemií v loňském roce přicházely, kde jich bylo nejvíce třeba a jak zásadně se proměnilo uvažování největších světových dárců tváří v tvář nečekané a dříve nevyzkoušené situaci, píše *Donzelina Barrosová*, ředitelka evropské pobočky pro globální filantropii Rockefeller Philanthropy Advisors.

Ve chvíli, kdy vznikal tento článek, měl Covid-19 celosvětově na svědomí téměř 2,7 milionu lidských životů. Miliony lidí jsou ohroženy opětovným pádem do bídy. Přínosy pokroku posledních dvou desetiletí se ztrácejí v důsledku krachů, ztráty příjmů a zaměstnání. Aktuální průzkum Světové banky odhaduje, že v roce 2020 spadlo kvůli pandemii do extrémní bídy dalších 88–150 milionů lidí.

Je těžké adekvátně popsat, jak hluboce pandemie Covidu-19 zasáhla celý náš svět, o filantropii nemluvě. Mnoho z nás z filantropického společenství už před Covidem-19 cítilo, že je nutné zvýšit v komunitách dlouhodobou odolnost a že je to s tradičními filantropickými nástroji a přístupy obtížné. Loňský rok tuto nutnost potvrdil; viděli jsme, že když udeří krize, ocitnou se po celém světě v nejvyšším ohrožení právě chudší komunity.

Zároveň jsme ale svědky mimořádného celosvětového nárůstu dobročinnosti poháněného z velké části nově nabytým jměním v oboru technologií. Noví dárci pak společně s prostředky přinášejí i své nadšení. Jen příspěvky v souvislosti s Covidem-19 byly četnější než jakékoli jiné velké individuální dary, včetně daru MacKenzie Scottové, bývalé manželky Jeffa Bezose z Amazonu, který dnes svou celkovou výší 4,4 miliardy USD vévodí žebříčku sta nejvyšších darů.

S postupem času vnímá naše organizace Rockefeller Philanthropy Advisors (RPA) i nové příležitosti. Dárci se znovu začínají zajímat o to, jak dosáhnout trvalých změn řešením podstatných, systémových problémů a jak zesílit účinek pomocí společného dárcovství, přičemž vedle toho je třeba stále nezapomínat na základní životní potřeby, jakými jsou potraviny, bydlení a pomoc v nezaměstnanosti. Jaká je ta nejlepší budoucí úloha filantropie? Jak využít nadšení co nejlépe? Níže uvádím poznatky, které organizace Rockefeller Philanthropy Advisors získala z rozhovorů se světovými leadery filantropie z období pandemie a z vlastních projektů a víceleté inciativy Scaling Solutions Toward Shifting Systems (Škálování řešení v měnících se systémech), která se právě těmito problémy zabývá.

Měnící se přístupy: Volání po uvolnění restrikcí ve filantropii

Kromě bezprecedentních finančních příspěvků reagujících na Covid-19 jsme také zaznamenali, jak nadace mění způsob, jakým reagují na urgentní potřeby. Zahrnuje zjednodušování procesu podávání žádostí i jejich schvalování, pružnější celkovou podporu financování ověřených příjemců grantů a posílení komunikace s příjemci grantů, včetně poskytování případné nefinanční podpory. Jako klíčový vnímáme v RPA trend posilování vazeb s příjemci grantů a prohlubování vztahů mezi poskytovateli a příjemci podpory. Docházelo také k četnější spolupráci mezi partnery v raných fázích reakce na Covid-19, často formou neformálních dohod o koordinaci či vzájemném doplňování úsilí. Teprve se ukáže, zda tato raná a volná spolupráce vyústí v dlouhodobější strukturovaný přístup, který vyžaduje plánování, vedení a řízení.

Na celosvětové úrovni volaly partnerské sítě po tom, aby poskytovatelé podpory používali zjednodušený přístup. Senegalská nadace Trust Africa i asociace Asian Venture Philanthropy Association (AVPN) vydaly prohlášení, v němž požadovaly minimalizaci reportování, zjednodušení přísných pravidel, financování na úrovni komunity a podporu úsilí příjemců grantů při práci v oblasti veřejné politiky. Podobnou výzvu bylo slyšet i od skupiny německých nadací v globální platformě nadací F20. Také sítě London Funders a The Council on Foundations (COF) vydaly podobná prohlášení; dokument *A Call to Action: Philanthropy's Commitment to During COVID-19* (*Výzva k akci: závazek filantropie během pandemie COVID-19*), který vydala COF, podepsalo ve Spojených státech zhruba 750 nadací.

Camila Aloiová z brazilské dárcovské platformy GIFE poznamenává: „V pandemii se ukázalo, že byrokracii lze minimalizovat. To byl velký skok vpřed." Dárci v Brazílii podle ní přistupují na ujednání, která by na začátku roku 2020 neakceptovali. I oni odstranili překážky a zpružnili své operace, zejména ve společných aktivitách. Dříve se potenciální partneři lopotili nad právními dokumenty o spolupráci, dnes se věci dohadují jednoduchým rozhovorem. Dříve často akceptovaná byrokracie a omezení se dnes ve světle potřeby rychle jednat zdají irelevantní. Jiný kolega poznamenal, že filantropové, kteří dříve chtěli mít dobročinné aktivity pod kontrolou, a tak organizovali vlastní programy, dnes přispívají místním organizacím a nízkopříjmovým komunitám a vykrývají mezery v bezplatném zdravotnictví země. Camila Aloiová se zamýšlí, zda lze tyto pozitivní změny institucionalizovat, nebo zda se věci vrátí do předchozího stavu. Bude zajímavé zjistit, kolik z dárců si po roce pandemie osvojí zeštíhlené praktiky coby trvalou součást své praxe.

Nedávný článek v New York Times poukazuje na skutečnost, že ve Spojených státech vydala nadace Ford Foundation a čtyři další významné nadace dluhopisy (bondy), aby získaly prostředky navíc na zvýšení objemu vyplácených grantů, kterými ještě více podpořily sociální spravedlnost a další potřebné oblasti. Ve Spojených státech musejí dobročinné nadace ročně utratit minimálně pět procent výše svých aktiv (počítáno v průměru za několik let) – a většina jich tuto částku příliš nepřesahuje. Nadace Ford prohlásila, že prostředky získané vydáním dluhopisů zvýší jejich míru ze zhruba 6 % na 10 % aktiv. Zmíněných pět nadací očekává, že tak během příštích tří let dohromady alokují dodatečných 1,7 miliardy dolarů.

Ještě se ukáže, zda budou toto riziko chtít podstoupit i jiné nadace ve Spojených státech – a zda tento přístup bude zajímavý i pro nadace v jiných zemích, pokud je vydávání dluhových cenných papírů v příslušné zemi vůbec legálně přípustné. V Evropě už existuje řada významných nadací soustředěných ve Spojeném království, Nizozemsku a Švýcarsku, včetně například nadace Ikea, které dluhopisy vydávají.

Podpora úsilí o systémové změny

Všichni dárci se začali významně více zajímat o systémové změny. Systémová změna obecně stojí na lepším pochopení kontextu a ekosystému, v kterém dobročinné projekty vznikají, na řešení původních příčin spíše než symptomů, na práci na hlubších úrovních změny, například mentálního nastavení (hodnoty, postoje a přesvědčení), sociálních norem a mocenských struktur a ovlivňování veřejné politiky. To je ve velkém kontrastu vůči trendu předchozích desetiletí, kdy se filantropové při grantech silně soustředili na proces vstupy – činnosti – výstupy a používaly se rigidní modely plánování a vyhodnocování. Tato dlouhodobá změna orientace získávala na dynamice už dříve, zejména u dlouholetých dárců, kteří neviděli v jimi zvolených oblastech mnoho trvalých změn; pandemie Covidu-19 nicméně ještě posílila vědomí toho, jak důležité jsou základní struktury, v nichž žijeme a v nichž se pohybujeme, pro udržení statu quo.

Zapojení partnerů a systémová změna

Někteří partneři se ve světle naléhavé potřeby financování a disproporčního dopadu COVIDu-19 na mnoho společenství začínají ptát, jestli by mohli hrát větší úlohu v procesu formování spravedlivějšího světa změnou financování tak, aby bylo dlouhodobě účinnější a inkluzivnější. Kromě toho se také díky zjednodušení procesů vzniklého v důsledku vynucené práce na dálku otevřely dveře novým přístupům.

Toto je pohled často sdílený v mladší generaci dárců, z nichž někteří jsou podnikatelé v technických oborech a sami sebe vnímají jako ty, kteří dovedou problémy sami řešit. I vlastní průzkum RPA u více než 200 nejbohatších rodin světa ukázal nárůst počtu dárců, kteří sdílejí přístup akcelerovaného utrácení, často ve stanovené časové lhůtě. Tito dárci se mimo jiné domnívají, že vložení jednorázově větších prostředků na vyřešení naléhavého problému přináší lepší a rychlejší výsledky než poskytování menších a vyrovnaných částek po delší dobu.

Dárci jsou také přístupnější jednání s vládními orgány či samosprávami na národní či místní úrovni, a to po celém světě, o tématech, jako je voda, kanalizace a hygiena, která ze své povahy vyžadují partnerství s nějakou úrovní státní správy či samosprávy a která dnes chápeme za nepostradatelná pro zdraví a blahobyt společenství.

Zde je několik příkladů kreativní spolupráce s vládou či jiným netradičním partnerem:

• Nedávný dar 195 milionů USD brazilské banky Itaú (což byl největší dar v historii Brazílie poskytnutý jediným dárcem) ilustruje probuzení některých globálních korporací nejen vůči své odpovědnosti za společenství, v nichž podnikají, ale také vůči vzájemným vztahům. Účel daru byl vymezen hlavně na okamžité a střednědobé potřeby zdravotnictví. Zároveň je přitom banka Itaú (největší poskytovatel půjček v Brazílii) první soukromou institucí, která se účastní konsorcia podpořeného federální vládou pro půjčky malým a středním firmám, které stradají v důsledku pandemie. Banka Itaú spustila začátkem července 2020 Programa Nacional de Apoio às Microempresas e Empresas de Pequeno Porte (Pronampe) (Národní program na podporu mikro a malých podniků) a během jednoho dne obdržela prostřednictvím k tomu vytvořené aplikace 2 800 žádostí v celkové výši 77 milionů USD. Banka se zavázala k poskytnutí 3 miliard realů, tj. téměř 600 milionů USD. Dárci jako Itaú přehodnocují spolupráci se státem ve prospěch nejen okamžité stability, ale i trvalé změny.

• The Solidarity Fund (Fond solidarity) založený v Jižní Africe v březnu 2020 je příkladem účelově vytvořeného fondu coby reakce na pandemii COVIDu-19, s příspěvky od významných filantropů, jednotlivců i korporátních dárců. Fond si stanovil cíl 4 miliardy randů (244,8 mil USD); k dnešnímu dni bylo vybráno přes 3 mld randů. Fond byl sice nezávislý, ale úzce spolupracoval s vládou tak, aby se mohl podílet na podpoře zdravotnictví a pomoci v oblasti akutních potřeb. K dnešku do něj přispělo přes tisíc firem a desítky tisíc jednotlivců.

• Dalším brazilským příkladem spolupráce, tentokrát zaměřené nikoli na COVID-19, ale na problematiku vody, hygieny a životního prostředí, je partnerství dvou hlavních soukromých nadací v Brazílii Fundação Grupo Boticário a Instituto Humanize a vlády a dalších partnerů za účelem financování aktivit speciálně zaměřených na záliv Guanabara ve státě Rio de Janeiro. Na tento region dopadají rizika výpadků dodávek vody způsobených extrémními klimatickými jevy v důsledku zrychlené urbanizace, nepřiměřeného užívání půdy, ztráty vegetační vrstvy a znečištění řek a vodních ploch zemědělským využíváním půdy. Mimo to nedocházelo k dostatečné integraci aktivit mezi různými aktéry působícími v oblasti a k propojení veřejných a soukromých investičních aktivit a místních podnikatelů. Tento akt spolupráce svede dohromady všechny zainteresované strany, takže bude moci dojít k intervenci na systémové úrovni. Úkolem je zachování 800 hektarů, posílení udržitelných výrobních řetězců 1200 místních producentů a podpora nejméně jednoho místního turistického družstva. Projekt je teprve v počáteční fázi a stojí za pozornost. Financování poskytli dárci i místní správa vod, stejně jako úřad Nejvyššího státního zástupce.

Doporučení RPA:

▸ **Zeštíhlete:**
Předělejte svůj proces poskytování grantů a nastavte ho pro příjemce grantů a partnery v oblasti sociálního podnikání, kterým důvěřujete.
▸ **Spolupracujte:**
Sdílejte informace s jinými dárci (s vědomím příjemců grantů).
▸ **Akcelerujte pomocí nepeněžní podpory:**
Veďte s vámi financovanými partnery aktivní a upřímné debaty a poskytněte jim nepeněžní pomoc, kterou považují za užitečnou.
▸ **Učte se:**
Vzdělávejte se v oboru systémových změn a toho, jak fungují.
▸ **Poskytněte moc:**
Vědomě u příjemců grantů a investic změňte dynamiku moci.

Šíření networkingového přístupu

RPA u dárců pozoruje větší zájem o kolektivní projekty zaměřené na kritické sociální problémy. Společné úsilí se zaměřuje na obory, jako je ochrana oceánů, eliminace plastů a podpora mladých podnikatelek. A protože má možná spolupráce mnoho podob, od strategické aliance po agregování kapitálu, mají dárci, kteří se při agregaci necítí zcela komfortně, od první chvíle celou řadu možností.

Networky zahrnující kolaborativní učení a dárcovství zaznamenaly v globálním měřítku také nárůst. Například síť The Asian Venture Philanthropy Network (AVPN) se sídlem v Singapuru a spolek African Venture Philanthropy Alliance se sídlem v Keni zaznamenaly v několika minulých letech příliv členů. AVPN, založená v roce 2007, má dnes v asijském regionu více než 600 členů a dle svých výkazů propojila k současnosti členy v 378 projektech v takových odvětvích, jako například voda, kanalizace a hygiena, zemědělství a finanční služby. LatImpacto, nedávno založený latinskoamerický filantropický network, se snaží sjednotit roztříštěnou scénu latinskoamerické filantropie za účelem zvýšení regionálního vlivu. A v Evropě existuje v asociaci European Venture Philanthropy Association (EVPA) speciální Iniciativa pro Střední a Východní Evropu (CEE), která dává dohromady dárce z regionu a zájemce o region. Tyto sítě nejsou tradiční členské filantropické sítě; zabývají se řešením problémů a inovacemi.

Odkud dary pocházejí?

Dary od dárců ze Spojených států (7,5 mld USD) a Číny (1,32 mld USD) tvoří zhruba 74 procent celosvětového dobročinného financování, většina příspěvků tedy pochází od dárců z covidem těžce postižených zemí. Po Spojených státech a Číně následují Indie, Brazílie, Spojené království, Jihoafrická republika, Itálie a Maroko. Zbývajících 25 % darů je pak rozděleno mezi ostatní státy. V Latinské Americe se v příslušných zemích mobilizovali soukromí i korporátní dárci a poskytli potřebné potraviny, pomůcky osobní ochrany a další prostředky, přičemž nejvyšší částka se vybrala v Brazílii. Lionel Messi, argentinská fotbalová hvězda, osobně věnoval státní nemocnici více než půl milionu dolarů. V Karibiku byly významnými zdroji financování převody od členů diaspory žijící v zahraničí, zejména ve Spojených státech. V Africe pokračuje financování mezinárodními dárci, a to zejména v Jihoafrické republice, kde bylo použito 307 mil USD. Přispěli i místní korporátní partneři.

V regionu Střední Asie, Východní Asie a Pacifik vedly v žebříčku dárců na pomoc proti Covidu-19 Čína a Filipíny. Japonsko poskytlo – spojením státních ekonomických pobídek a příspěvků ve výši přibližně 279 mil USD ze soukromého sektoru – celkových 1,55 bilionu USD.

V regionu Střední východ a Severní Afrika (MENA) celá řada dárců rovněž přispěla významnými dary, které byly určeny hlavně na naléhavé potřeby ve zdravotnictví a vzdělávání. Egyptská Nadace pro sociální rozvoj Sawiris věnovala 6,37 mil USD na prevenci šíření viru v Egyptě. Zhruba třetina této částky byla vyčleněna na podporu nízkopříjmových dělníků a zbytek na vládní zdravotnické aktivity. Dubajský maloobchodní a stavební koncern Easa Saleh Al Gurg Group přispěl částkou 3,5 mil USD na podporu distančního vzdělávání a snížení dopadu koronaviru darem přímo dubajským vzdělávacím a zdravotnickým úřadům. Jiní dárci ve Spojených arabských emirátech zejména z oboru zdravotnictví poskytli dary na pořízení zdravotnických prostředků. Podnikatel Šamšír Vayalil usazený ve Spojených arabských emirátech, zakladatel mezinárodní zdravotnické sítě VPS Healthcare a nadace VPS Foundation, ve spolupráci s vládními úřady nabídl využití 500 nemocničních lůžek v Dillí, které měly pomoci zvládnout nárůst nemocných v zemi.

Kam dary putují?

Dobročinnost financuje národní i globální aktivity zaměřené na boj s koronavirem, je však pochopitelné, že prvotní podpora směřuje do vlastních zemí. Většina soukromých darů na boj proti Covidu-19 se generovala ve Spojených státech, Číně a Indii – a tak byly tyto země i hlavními příjemci této pomoci. I Latinská Amerika dostala významné dary od soukromých subjektů primárně zaměřené na boj s virem v Brazílii. Západní Afrika byla příjemcem významné části celkových prostředků, součet soukromých a veřejných fondů činil k 7. červenci 2020 téměř 184 mld USD. Konkrétně Nigérie obdržela velkou část těchto prostředků ve výši 29,3 mld USD. Řada zemí, které jsou ve velké nouzi, ale nemají silnou základnu národních dárců, tak může být v nevýhodě.

●

Největší soukromé příspěvky dárců v reakci na COVID-19 celosvětově, závazky ve výši přesahující 110 milionů USD
Dárce / Země / Částka (USD)

1 **MacKenzie Scott**
USA
4 649 250 000
2 **Google.org Corporate Giving Program**
USA
1 325 350 000
3 **The Rockefeller Foundation**
USA
1 258 688 127
4 **Jack Dorsey**
USA
1 000 000 000
5 **Bill & Melinda Gates Foundation**
USA
466 385 437
6 **ByteDance**
Čína
436 840 000
7 **Wells Fargo & Company Contributions Program**
USA
403 150 000
8 **MasterCard Incorporated Contributions Program**
USA
315 300 000
9 **StartSmall LLC**
USA
269 316 996
10 **The Joyce Foundation**
USA
251 500 000
11 **Facebook, Inc.**
USA
243 025 000
12 **Itau Unibanco Holding S.A.**
Brazílie
239 826 923
13 **Lilly Endowment Inc.**
USA
221 060 179
14 **Cisco Systems, Inc. Corporate Giving Program**
USA
219 000 000
15 **The Andrew W. Mellon Foundation**
USA
218 584 000
16 **United States Agency for International Development**
USA
213 372 162
17 **Dr. Patrick Soon-Shiong**
USA
213 000 000
18 **Visa Foundation**
USA
210 000 000
19 **Open Society Foundations**
USA
200 000 000
20 **Tata Trusts**
Indie
199 097 425
21 **Royal Holding Al Mada**
Maroko
197 912 028
22 **The Robert Wood Johnson Foundation**
USA
184 713 176
23 **Wells Fargo Foundation**
USA
182 012 500
24 **Tencent Holdings**
Čína
173 040 000
25 **Bloomberg Philanthropies, Inc.**
USA
166 300 000

K tabulce vlevo prosím přidat ke dni 28. května 2021
Zdroj: https://candid.org/explore-issues/coronavirus#stats-list

Bezvětří

V bezvětří starých ran,
v krajkoví ctnostné špíny,
pod křídlem líných vran,
jež slétly do roviny,
žiji sny tesklivé:
mrtvý se dívá z hlíny
do světla na živé
a na tančící stíny
v ulicích Ninive.

Jaroslav Seifert

—

Jablko z klína

Text **Radim Wolák**

SEDM DIVŮ VELVAR

Velvary, malebné královské městečko v podřipské krajině, je sice nevelké rozlohou, ale veliké svou minulostí a hlavně věcmi, které se v něm dějí. Velvarská komunita totiž nebývale žije a dokáže věci nevídané, často až hraničící se zázraky. Velvarskými divy vás ve fotografiích Ondřeje Tylčera provede Radim Wolák, starosta velvarský, natvrdlý vejconoš, divadelník, učitel a hlavně snažný podporovatel a nadšený rozvíječ a hybatel místního dění.

Starosta velvarský coby povaleč plovárenský 2021.

VELVARSKÝ MALVAŇÁK

Okolí bývalé republikové plovárny se velvarští rozhodli oživit před několika lety a získali k tomu podporu Nadace Via v rámci programu Místo, kde žijeme. Od počátku bylo znát, že se rodí něco velkého. Veřejného plánování o budoucí podobě zašlého místa se zúčastnilo přes dvě stovky lidí. Aby ne, u Malovarského rybníka to v minulosti žilo a bylo na co vzpomínat i navazovat. Desítky místních chodily i na následné pracovní akce, dotační prostředky nebylo zač utratit, všichni dodavatelé strženi nadšením přenechávali zboží i práci darem. Zanedbané prostranství začalo znovu rozkvétat a s ním i velvarská pospolitost, lidé spolu začali víc mluvit. Společný zájem propojil město. A zápal pro věc nepolevil, pokračuje se dodnes, místní obnovili náhon a pomocí kořenovky čistí vodu v nádrži, která tak může znovu sloužit ke koupání. Na břehu rybníka postavili nádherné komunitní centrum, modřínovou dřevostavbu nazvanou Velvarské U-čko: společenské lázně na břehu Malovarského rybníka ve Velvarech. A tam to žije!

Velvarský Malvaňák a dění okolo něj jsou ukázkou toho, jak v zásadě drobný nadační projekt spojený se vzděláváním dokáže podpořit velké a dlouhodobé záměry. Velvarští se naučili společně plánovat a tahle dovednost se promítá i do dalších koutů města. Starosta na fotografii názorně předvádí, jak krásně se člověk usmívá po koupeli v těchto společenských lázních.

Starosta na sále Velvarské Záložny v přípravě na první velvarský obnovený ples.

VELVARSKÁ ZÁLOŽNA

Kulturní dům s hotelem a restaurací býval výstavní skříní města. Za první republiky byl vystavěn v moderním stylu a veliký sál tvořil středobod kulturního a společenského života v kraji. Jeho sláva sice časem uvadala, ale až do devadesátých let minulého století skomírav přežíval. Víra v moc privatizace jej vehnala do náruče nespolehlivého správce, který budovu jen vytěžil a prodal, poslední majitel ji nechával chátrat, až se z chlouby stal postrach náměstí. I zde se začaly dít divy: velvarští dokázali majitelku přemluvit k prodeji. Chyběly ale peníze. Jako zázrakem se místní velká firma rozhodla objekt koupit a darovat ho městu. Uspořádalo se veřejné setkání spojené se dnem otevřených dveří, na kterém se všichni přesvědčili, v jak hrůzném stavu budova je, ale hlavně se domluvili, jak by měla po opravě sloužit. Město svolalo kolegium místních architektů, kteří se snažili záměr veřejnosti naplnit. Zasadilo se i o to, aby byl objekt zapsán na seznam brownfieldů, čímž se podařilo získat od státu dotaci 30 milionů na opravu sálu, což je polovina nákladů. V roce 2022 se sál stane znovu chloubou města a velvarští s ním mají veliké plány.

Příběh velvarské Záložny ukazuje, jak důležité je silné zapojení veřejnosti do velkých projektů města a jak společná vytrvalá vůle dokáže vytvářet věci zdánlivě nepředstavitelné, třebas najít velké mecenáše. Ještě před čtyřmi lety si všichni mysleli, že sál spadne, a najednou je skoro opraven. Starosta na fotografii se snaží být alegorií kultury vracející se do Velvar.

Starosta velvarský u klenby kostela sv. Jiří, který ožívá díky podpoře místních.

VELVARSKÉ PAMĚTIHODNOSTI

Královské Velvary mají slavnou minulost a díky ní i mnoho pamětihodností. Památková zóna skrývá nespočet krásných měšťanských domů na rozlehlém náměstí i v křivolakých uličkách, na své si přijdou milovníci kamenné dlažby, sochařských děl, jsou tu i tři kostely. A k jednomu z nich se váže další velvarský div. Renesanční kostel sv. Jiří najdete v mnoha učebnicích architektury, je totiž nepřestavovaný a má svou původní renesanční podobu z roku 1616, kdy jej postavil Santini Malvazione. I on však léty chátral a hrozil mu zánik. Před deseti lety jej převzalo od církve do své péče město a začalo jej zachraňovat. Obnovil se krov, střecha, fasády, okenní vitráže a nyní se po třech letech dokončuje obnova nádherné původní renesanční výmalby. Ta zde byla nalezena již před sto lety, ale teprve teď se dočká své záchrany. Kostel je obnovován za významného finančního přispění MK ČR, ale hlavně za trvalé podpory a zájmu místních, kteří chápou, proč město do záchrany kostela vkládá nemalé prostředky. Velvarské spolky a organizace se již těší, až obnovený kostel bude sloužit coby spolková koncertní, výstavní a obřadní síň, místo pro rozličné aktivity všeho druhu.

Je vidno, jak důležité je podporovat zájem veřejnosti o záchranu kulturního dědictví a zapojení komunity do využití památek. Jejich obnova tak získává ještě větší smysl. Zájem místních je důležitým aspektem pro získávání finanční podpory. Starosta na fotografii se pokouší vžít do role mistra stavitele, ale na rozdíl od něj si na šestnáctimetrovém lešení počíná dosti připosraženě.

Starosta před ZUŠ Velvary s tubou v místě, kde donedávna jen troubila auta na chodce.

VELVARSKÁ VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ

Velvary mají spoustu krásných koutků, ale i dosti míst zašlých, která na svou chvíli péče teprve čekají. Po zkušenostech s přínosem zapojení veřejnosti do obnovy okolí Malovarského rybníka se velvarští rozhodli, že je dobré ke zkrášlení těchto míst vždy přizvat co nejvíce lidí. Mnozí se nejprve obávali, že pestrost názorů nepřinese nic dobrého, ale ukazuje se, že to své ovoce nese. Sice to na začátku zabere víc sil a třeba to i déle trvá, ale výsledky stojí za to. Příkladem může být prostranství před velvarskou liduškou, které ještě před časem sloužilo jen autům, a dnes je tu pěkné posezení pro děti i rodiče: jeho podoba byla projednána v projektu SouSedíme si. Stejně tak za pomoci místních ožil třeba dvůr místní družiny, malá hřiště, společná prostranství v místních částech, vznikla místa posezení v krajině i malé vyhlídky do krajiny na vrchu Radovič. Všechny záměry jsou široce konzultovány s městským architektem i s pověřenými pracovníky města, kteří dokáží mnohé vyladit a domyslet. Nyní velvarští nabírají sílu k proměně náměstí tak, aby sloužilo více lidem než autům. Dík velkým zkušenostem s drobnými realizacemi již vědí, jak na to.

Obnova velvarských veřejných prostranství je divotvorná v tom, že ukazuje, jak zásadní je umožnit veřejnosti podílet se, ať již nápadem, názorem, myšlenkou či pomocnou rukou na proměně veřejných prostranství, místní komunitě pak mnohem více záleží na tom, aby místa dobře žila a dlouho vydržela. Při veřejném projednávání se často i najdou tací, kteří rádi pomohou i finančně, nebo vědí, kde finance sehnat, mnohdy se díky společnému jednání předejde různým budoucím nesrovnalostem a chybám, což je k nezaplacení. A z výsledků je mnohem větší radost! Starosta na fotografii před ZUŠ Velvary by radostí muzicíroval, kdyby to byl býval uměl.

Natvrdlý starosta velvarský je čestným členem spolku Natvrdlých a je zván titulem vaše vejcorodí.

VELVARSKÉ TRADICE A SPOLKOVÝ ŽIVOT

Když se řekne Velvary, vybaví se nám tři věci: tolary, hasiči a vejce. Píseň o zmizelých tolarech, která vznikla na základě skutečné události v panské hospodě na náměstí, dnešní knihovně, zná i malé dítě, každý správný hasič ví, že ve Velvarech byl založen první český dobrovolný hasičský sbor, a milovníci veselých historek znají legendu o velvarských vejcích, která místní donesli na stavbu Karlova mostu vařená, aby se jim cestou nerozbila, ač měla být přidána do malty za syrova. Stali se za to terčem posměchu a byli zváni tvrdovaječníky a natvrdlými. Dnešní velvarští se k těmto tradicím stále hlásí a i díky tomu zde kvete spolková činnost. Je tu na dvacet spolků – což je na třítisícové město nevídané – a lidé ve většině z nich se k místnímu dědictví hrdě hlásí a dále je rozvíjejí. Hasiči udržují tradice hasičské, na velvarské tolary třeba odkazuje pěvecký sbor Tolárek, spolek Koželuh oživuje odkaz významného rodáka hudebního skladatele Leopolda Koželuha a třeba místní spolek Natvrdlí se hrdě hlásí k velvarské tvrdovaječnosti, kterou předkládá jako životní světonázor, který spočívá ve schopnosti vyložit si různá blbá nařízení shůry po svém a lépe. Několik let již v obnovené tradici pořádají i slavnost Vajíčkobraní, odkud donáší statní velvarští vejconoši spanilým nočním pochodem nejvybranější vejce v nůších do Prahy na Karlův most, kde je předávají Pražanům. Samozřejmě vařená.

Na malých městech má spolková činnost a její podpora velikou roli pro fungování místní komunity. Bez všech těch skvělých sportovních, kulturních, společenských, zájmových a vzdělávacích nadšenců, kteří svou činnost dělají ve volném čase ku potěše své a potřebě jiných, by město nebylo takové, jaké je, a nemohlo by fungovat. Radnice se je proto snaží co nejvíce podporovat. Važme si neziskovek, přinášejí nám oživení, radost, smysl a úsměv. Starosta na fotografii v roli tvrdovaječnického vejconoše vzývá vejce coby symbol spásné natvrdlosti.

Zasaď strom, zmapuj krajinu, snaž se o její nápravu. Ono se to povede.

VELVARSKÁ SNAHA O NÁPRAVU KRAJINY

Velvary jsou městem pěkným, ale okolní podřipská krajina již tak dlouho slouží hospodářství lidstva, že je hodně vyčerpaná. Pohled na nekonečná, vyprahlá a erozí zvrásněná pole není radostný, země je protkána vedeními, skládkami a silnicemi, dřívější nerozumná výstavba tomu také příliš nedodala. Velvarští to ale nevzdávají a rozhodli se ke klimatickým změnám postavit čelem. Společně sází stovky stromů, stanovili si pravidla pro péči o krajinu, budují mokřady a hledají cesty pro zádrže vody a také se zapojili do projektu Živá krajina, který za pomoci místních lidí a jejich znalosti místa vytváří plán obnovy krajiny. Místní se učí mapovat a hledají s pomocí starých map místa dřívějších remízů, průlehů a mokřadů, pátrají po ukrytých odvodňovacích zařízeních, o něž už se nikdo nestará a která mnohde plní službu medvědí, a snaží se vracet krajině její ráz. Jejich nadšení s sebou strhává i obyvatele z okolních obcí a začíná se šířit dále. I na toto počínání se daří získávat podporu z dotačních a dalších zdrojů, což je pro všechny vzpruhou i závazkem.

Divem je, že i v nejponičenější krajině se najde touha něco zlepšit a víra, že to dobře dopadne. Velvarský příklad ukazuje, že místní komunita dokáže město výrazně posouvat a rozvíjet nadějeplné projekty. Starosta na fotografii pózuje s rýčem vprostřed pole před zasazeným stromem, celé je to z dálky, abychom ilustrovali, že péče o nápravu krajiny je cesta daleká.

Se zapojením místní komunity do veřejného dění jsou vyhlídky vždy velmi nadějné, byť občas zamlžené.

VELVARSKÉ NADĚJNÉ VYHLÍDKY

Pro všechny ty výše zmíněné divy mají Velvary, stejně jako všechny další obce, kde se díky zapojení a zájmu místní komunity toho tolik divotvorného děje, velmi nadějné vyhlídky. Při pohledu z vyhlídky velvarské ještě vyhlížíme mnohé významné věci, které nás čekají, a jsme moc rádi, že vidíme i řadu skvělých lidí, kteří nás v naší činnosti podporují a drží nám palce, protože bez nich bychom nic nesvedli.
DĚKUJEME!

Starosta pózující na vyhlídce na vrchu nad městem hledí do budoucnosti, ale jako vždy si nechal brýle doma.

Text **Lucie Schubert & Ivana Štefková**

PADÁM, CHYTÁŠ MĚ? ANEB O PODIVNÉ ZKOUŠCE ROKU MINULÉHO

Co znamená odolnost komunit, proč se loni zařadil tento pojem mezi nejpoužívanější a jak si ověřit, jakou roli člověk v rámci společenství hraje, píší školitelky a expertky na inovace ve vzdělávání *Lucie Schubert* a *Ivana Štefková*.

Mezi přínosy minulého roku patří i to, že téměř zlidovělo slovo resilience. Mluví se o ní jako o něčem, co potřebujeme, co je důležité posilovat. Kde se vzalo a co znamená? Kořeny má v latinských výrazech „resilio, resiliere“. Ty znamenají odrážet se, odskakovat. V přírodních vědách označuje schopnost tělesa pružně se deformovat.

Ve vědách o člověku je metaforou, americká vývojová psycholožka Emmy Wernerová tak popisovala děti, které se „ohnou, ale nezlomí“ (Werner & Brendtro, 2012, 20). Jejich příběhy se staly předmětem vědeckého zájmu po druhé světové válce. Právě světová válka přenesla pozornost na to, jak se vyrovnáváme s nepřízní, jak lze předejít duševním nemocem a poruchám chování.

Z oblasti duševního zdraví pojem doputoval do oblasti měst a komunit. Reaguje na aktuální krize (v angl. 4 E) – krizi ekonomickou, environmentální, energetickou a krizi rovnosti (angl. equity). Stal se protiváhou pojmu udržitelnost, který se orientuje na výsledky a je úzce spjatý s environmentální oblastí.

Resilience komunit označuje proces, kapacitu, to, nakolik se nám daří zvládat krátkodobé otřesy a reagovat na dlouhodobé změny, aniž bychom ztratili svou identitu. Nestačí pouze reagovat na otřesy a vracet se do svého původního stavu, důležité je posilovat svoji kapacitu čelit možným budoucím hrozbám, být připraven. Vyvíjet se, proměňovat se a neztratit přitom to, co nás určuje – kdo jsme a co děláme.

Identitu komunity tvoří její členové a vztahy mezi nimi. Resilience komunit cílí na lokální úroveň. Právě společně sdílený prostor umožňuje získávat dostatek zpětné vazby, adaptovat se a inovovat. Každý člověk v komunitě je její stakeholder a jako takový potřebuje příležitost zapojovat se do naplňování svých potřeb a odpovídat za to. Během uplynulého roku jsme si uvědomili, co vše nám sdílené místo může nabídnout a jak moc potřebujeme lokální sítě. Právě ony drží svět pohromadě.

CO TVOŘÍ RESILIENCI KOMUNIT

▶ Lidé

Jsme to my, lidé, kdo si vytváří představu toho, jak bude naše komunita v budoucnosti vypadat, a jsme to my, kdo za tento proces odpovídá. Komunity stojí na mezilidských vztazích. To, jaká je komunita teď a jaká bude v budoucnosti, je výsledkem rozhodnutí lidí, kteří spolu mluví, vyjednávají, rozhodují se a pracují.

Čím rozdílnější jsme, tím náročnější pro nás tento proces bývá. Komunity drží pohromadě důvěra a hluboké mezilidské vztahy. Pouta, díky kterým spolu dokážeme spolupracovat a zajímáme se jeden o druhého.

▶ Systémové myšlení

Komunitu ovlivňuje to, jak je ekonomicky aktivní, jaká je její kultura a jaké jsou vztahy mezi jednotlivými aktéry. Systémové myšlení nám umožňuje vnímat budoucí výzvy, vidět jednotlivé části i celek, uvědomovat si důležitost vztahů a propojení. Stanovit si hranice – co můžeme a co už nemůžeme. Neopomenout, že jsme závislí na zdrojích a procesech, které nás přesahují, které jsou celosvětové.

▶ Schopnost přizpůsobit se

Pro komunitu je důležité neuzavřít se, přizpůsobovat se měnícím se podmínkám. Rozvíjet to, co nám slouží, a omezovat to, co nás poškozuje. Autoři knihy o resilienci komunity Why Things Bounce Back Andrew Zolli a Ann Marie Healyová mluví o nepřetržitých dějích – o obnovování kapacity, vnímání rizik, odpovídání na otřesy, o učení se a transformaci. Komunita se přizpůsobuje vnějším i vnitřním změnám a učí se z této zkušenosti. Nutně potřebuje zpětnou vazbu. Všichni si nejspíš dokážeme vybavit konec komunity, která se přestala přizpůsobovat– zánik Sovětského svazu.

▶ Schopnost proměňovat se

Někdy nestačí se pouze přizpůsobit, musíme se proměnit. Staré způsoby nevedou k novým výsledkům. Podobná proměna potřebuje přírodní, lidský, finanční i sociální kapitál a podporu na vyšší úrovni. V 90. letech se komunita rakouského Güssingu proměnila z chudého města zemědělské produkce v lokální průmyslové centrum založené na produkci obnovitelné energie. Přispělo k tomu rozhodnutí místních lídrů o tom, že sníží spotřebu neobnovitelných zdrojů a stanou se soběstačnými.

▶ Udržitelnost

Nestačí pouze žít „tady a teď“, potřebujeme se soustředit na budoucí generace, respektovat ekosystém, na kterém jsme závislí. Udržitelnost je pro resilienci komunit určitým kompasem. Ukazuje nám, kde leží limity růstu, že jsme všichni závislí na planetě a jejích zdrojích.

▶ Odvaha

Potřebujeme odvahu stát tváří v tvář výzvám moderní doby. Potřebujeme odvahu převzít odpovědnost za naši společnou budoucnost. Mluvit o tom, co vnímáme, co potřebujeme, přiznat si vlastní zranitelnost. V komunitách musí vzniknout prostor pro náročné konverzace. To lidé tvoří komunitu a jsou tím, kdo potřebuje mít odvahu resilienci komunit tvořit.

PŘÍBĚHY Z KOMUNIT

Sejde se starosta, farmář, sokol, Romka a aktivistka… Jak prožili loňský rok? Cílem není postihnout vše, ale nabídnout dostatečnou mozaiku, ze které se skládá každodenní život rozličných komunit.

NÁPADY ODSPODA

Jsou to velmi činorodí lidé různého věku, kteří svůj životní styl našli v pohybu, sportování a kulturní činnosti v duchu motta: vedeme Čechy k pohybu a společné aktivitě. Tisíce sokolů věnují svůj volný čas nezištně pro druhé, ať již jako cvičitelé, trenéři, nebo ti, kteří se starají o chod sokolských jednot. Rozdělují svůj volný čas podle víkendových závodů, výletů do přírody, pravidelného cvičení, rodiny a práce.

Pomineme-li všechny negativní ekonomické aspekty, které covid Sokolu přinesl, zásadní výzvy vidím v přivyknutí si na „nečinnost“, ve ztrátě sociálního kontaktu mezi členy, u cvičitelů pak se svými cvičenci. V některých případech si musíme přiznat i ty dvě až tři kila hmotnosti navíc. Zmizel pravidelný osobní kontakt při vzdělávacích akcích, kde se tužila parta, získávala inspirace a udržovala odbornost.

Minulý rok nám pomohla zvládnout kombinace několika věcí. Především sokolské hodnoty a přesvědčení. Vědomí toho, že spolek je tu už 159 let, překonal války, epidemie i zákazy činnosti. Pak technologie. Už před covidem jsme začínali testovat webináře ve vzdělávání cvičitelů a trenérů, v covidu jsme pak pravidelně začali vysílat semináře otevřené všem zájemcům. Zaznamenali jsme velký nárůst streamovaných cvičebních hodin s cvičiteli a trenéry na různých platformách typu Google Meet, Facebook, YouTube, Zoom apod. Řada členů v sokolských jednotách přišla s originálními nápady, jak udržet členy v pohybu – např. KORORIENŤÁK – outdoorový orientační běh s využitím QR kódů a YouTube videí, který připravili cvičitelé nejen pro „své“ cvičence, různé výzvy ke cvičením sdíleným na Instagramu apod. A komunita. Krásné na tom je, že řada nápadů vzešla „odspoda“, tedy od samotných členů, často v malých jednotách, a díky sociálním sítím se nápady šíří mezi jednotami a dostávají se i do zahraničí.

Mgr. Martin Chlumský, DiS.
Ředitel Ústřední školy, Česká obec sokolská

DIVNOROK NA JESENICKU

Jesenicku ten loňský rok přinesl starosti, zničil plány a stál hodně peněz. A životů. Jenže taky Jesenicku (možná) naznačil cestu, kterou se má vydat, chce-li se stát konkurenceschopným regionem, pokud souhlasíte, že tou sociálně-ekonomicky-demografickou optikou soutěží se zbytkem Česka. Došlo k bezprecedentnímu posunu ve vnímání technologií coby nástrojů restartu Jesenicka. Že děti technologie umí, jsme věděli, ale kolik učitelů si je dokázalo osvojit! Kolik firem pochopilo, že musí digitalizovat. Kolik obcí zažilo, co znamená být opravdu online. Najednou začala rezonovat témata, která boří hendikepy a vyzdvihují benefity regionu – práce na dálku, podnikání z domova, náš trh je svět, životní prostředí, zdraví, komunita… Tohle může být začátek nového Jesenicka. Musí si to ale odpracovat.

Kamil Kavka
Zakladatel positivJE

NEUSTÁLÁ ZMĚNA A CHAOS V INFORMACÍCH

Minulý rok byl pro nás stejně jako pro ostatní gastro podniky extrémně náročný. V Řevnicích provozujeme dva sociální podniky – kavárnu Modrý domeček a gastro výrobnu s čokoládovou manufakturou Choco lady, kde pracují lidé s různým typem zdravotního postižení. Negativem nebyla ani tak vládní nařízení, jako jejich neustálá změna a chaos v informacích. Nejmarkantněji jsme dopady pandemie pocítili v gastro výrobně, kde nám ze dne na den ubylo až 80 procent zakázek na firemní snídaně, konference a společenské akce. Naštěstí nás zachránily Vánoce. Rok 2020 nám ale přinesl i hodně pozitivního. Na trhu jsme 20 let. Víme, že umíme táhnout v Náruči za jeden provaz a jsme velmi flexibilní a kreativní. Příjemným překvapením byla velká podpora ze strany řevnické komunity, která pravidelně nakupuje v kavárně, a také ze strany dlouhodobých dárců a podporovatelů, kteří přispěli nad rámec svých běžných darů.

Zuzana Dudáková
Ředitelka neziskové organizace Náruč, z.s.

28 HODIN

Kolínský klášter je centrum pro duchovní cvičení a křesťanskou spiritualitu, kam se sjíždějí lidé z celé ČR i ze Slovenska. V listopadu 2019 jsme zjistili, že jezuité již nemohou toto centrum provozovat a řád kapucínů uvažuje o prodeji kláštera. Touto informací se komunita velmi aktivizovala, dal se dohromady tým lidí, který začal koordinovat celou situaci s cílem kolínský klášter zachovat. Tenhle cíl se povedlo naplnit během prvního čtvrtletí 2020, ale do toho přišla první vlna a provoz kláštera pod novým vedením se nemohl naplno rozběhnout. Fascinuje mě, že přes všechny těžkosti, které první vlna přinesla každému do života, byla komunita stále ochotná kolínský klášter podporovat. Na konci května jsme spustili sbírku na darujme.cz, abychom pomohli restartu kláštera a výslednou částku půl milionu jsme vybrali za 28 hodin od spuštění sbírky. To nikdo nečekal. Co nás podrželo? Nejde ani tolik o ty peníze, ale chuť lidí, aby dobré místo mohlo sloužit dál, a fakt, že jsme všichni skrze klášter hodně propojení. Podrželo nás, že jsme otevřeně komunikovali o celém procesu od počátečního šoku až po sbírku, že jsme v tom byli společně, i když od samotného místa, které je pro naše srdce hodně vzácné, hodně vzdálení.

Eliška Pácaltová
Členka komunity kolínského kláštera, učitelka a průvodkyně v komunitní škole Naše škola

V COVIDU SE ASI VÍC ČTE

Jsme čtyřčlenná rodina se psem z paneláku na pražském předměstí. Naše nakladatelství funguje na dálku. S našimi dětmi umíme být zavření mnoho měsíců, dokonce v jednom pokoji. Žijeme tam, kde bydlíme, máme, co potřebujeme, se sousedy si pomáháme. Nejsme zdravotníci, učitelé ani jiná profese z první linie. Proto patříme k lidem, jejichž mikrosvět se covidem prakticky nezměnil.

Přesto: jako velmi extrovertní domácnosti nám chybí lidé, našim dětem život ve škole. Cítíme se uzoomovaní a celkově uobrazovkovaní. Covid byl a stále je extrémně stresující pro naše rodiče, neboť zesílil jejich osamělost. A co nás podrželo? Naše nakladatelství Peoplecomm podrželi čtenáři. V covidu se asi víc čte, neboť jsme měli rekordní rok. Doma nás podržely naše rodinné rituály: společné čtení, jídlo, ranní jóga, meditace, společné tvoření, večerní zápisník vděčnosti. Určitě nás drží možnost tvořit v naší práci, která je obrovským zdrojem smyslu a zadostiučinění.

Začali jsme mnohem více péct, fermentovat a děti začaly vařit jednou týdně večeře. Ven nás vytáhne pes a zahrada – to jsou také dva velké držáky. Na dálku nás drží rodina a přátelé. K dalším držákům patří naše KPZka a Obživa, což jsou naše dva nejdůležitější zdroje jídla. Máme to štěstí, že penězi se zabývat nemusíme, neboť nemáme dluhy, důležitými principy našeho života je skromnost a soběstačnost, tj. potřebujeme jich minimum.

Tomáš Hajzler
Nakladatel, autor knih a speaker

KDYŽ NADŠENÍ KLESÁ

Pozorujeme klesající trend mezi dobrovolníky i mezi poptávkami. Částečně to může být dané tím, že momentálně nejsme vidět, ale osobně vnímám spíše celkovou situaci jako naprosto opačnou než loni touto dobou. Vloni bylo cítit nadšení, jednota a důvěra vůči opatřením. Tím pádem byla silnější i ochota pomáhat. Letos je to diametrálně odlišné, navíc během celého roku spousta lidí přišla o práci nebo o podnikání, a musí tak na prvním místě zabezpečit sebe a svou rodinu.

Lukáš Huňka
Zakladatel projektu Sousedskapomoc.cz

30 TABLETŮ A MARNÁ SLÁVA

Naše práce je převážně s lidmi v komunitách, je pro nás důležité potkávání ve skupinách, návštěvy doma, semináře a komunitní akce. To vloni nebylo možné realizovat. Snažili jsme se přejít na online způsob těchto akcí, ale v žádném případě se to nevyrovná osobnímu setkání! Tím, že pracujeme s lidmi ze sociálně vyloučených lokalit, tak to bylo a je ještě o něco těžší, protože ne všichni, spíš málokdo je technicky vybaven a umí fungovat online. Takže jsme převážně vše dělali přes platformu Facebook. No… věřím v lepší časy.

Děti značné části rodičů neměly správnou techniku, aby se mohly vzdáleně vzdělávat. Nakoupili jsme asi 30 tabletů, které rodinám půjčujeme. Zajistili jsme ve spolupráci s Vodafonem připojení k pevnému internetu pro pár rodin zdarma. Problém je v tom, že značná část rodičů není schopna být „učiteli“ doma, sami látce nerozumí. Vzdálená výuka přispívá k tomu, že značná část romských dětí je pozadu, jejich průměr se zhoršil a v několika případech děti propadají v běžných školách, které předtím bez problémů navštěvovaly. Snažíme se dětem sehnat doučování, ale je to marná sláva, protože do rodin v této době jen tak někdo nepůjde.

Magdalena Karvayová
Spoluzakladatelka společnosti Awen Amenca, aktivistka v oblasti inkluzivního vzdělávání.

UPLATNĚNÝ PRINCIP SOLIDARITY A NESENÍ RIZIK

Komunitou podporované zemědělství (tzv. KPZky) a farmáři obecně prošli v minulém roce několika výzvami. KPZky měly příležitost si naplno vyzkoušet uplatnění principu solidarity a nesení rizik. Projevil se také aspekt mentálního zdraví farmářů, což je něco, o čem se moc nemluví. Farmáři obecně čelí hned několika tlakům, a navíc nesou obrovskou zodpovědnost doručit na naše stoly jídlo.

Komunitní život KPZek utrpěl, závozy probíhaly formou nervózních předávek podle striktně daného rozpisu s desetiminutovými odstupy. Setkávání, které je pro KPZky klíčové, nefungovalo. Zároveň jsme si kladli otázku, co by se stalo, kdyby byl kompletní lockdown. Protože přes všechny překážky jsme v činnosti KPZky mohli pokračovat, farmář mohl zavážet a měl zaručený garantovaný odbyt i v době, kdy farmářské trhy nebyly provozovány.

Decentralizované formy distribuce obecně spíš zkrachovaly, kromě „DIY“ snah.

Přineslo to kritickou otázku, jak moc rezistentní je systém KPZky vůči takové krizi, která nastala. Zajímavé je v tomto ohledu i srovnání, jak to s hnutím KPZ je u nás a v zahraničí.

Je nutné podotknout, že situace loňského roku se dotkla i konvenčních zemědělců, odjela jim pracovní síla. Na jaře roku 2020 nevěděli, jestli mohou zasít a sázet, zda bude, kdo by na poli pracoval. Zároveň mají někteří za sebou ve výsledku nejlepší rok od vstupu do EU – zaplnili díru na trhu, vykryli na trhu výpadky v dodávkách. Ukázala se naše reálná závislost na výrobcích potravin – pozitivní závislost, nastalo uvědomění si křehkosti celého systému.

Aktuálně pracujeme na zavádění PGS – Participatory Gurantee System. Toto hodnocení probíhá na principu peer review (hodnocení farmáři) a uživatelského review (hodnocení odběrateli) namísto pro některé skoro nedosažitelné biocertifikace. PGS stojí na důvěře a otevřenosti v rámci systému KPZ a mezi farmáři. Pro rozpoznání kvality farmářské produkce je tedy potřeba širší komunita, která toto hodnocení udělí.

Tomáš Uhnák
Farmář, hybatel rozvoje KPZ a agroekologie

„Neexistuje větší hybná síla ke změně než komunita, která objevuje, na čem jí záleží.“

Margaret J. Wheatleyová

Text **Martin Pavlovič**

GIVING PLEDGE A ČEŠTÍ FILANTROPOVÉ

Proč se manželé Gatesovi a Warren Buffet před jedenácti lety rozhodli založit výzvu, jejíž signatáři rozdají polovinu svého majetku na dobročinnost? Jak výzva *Giving Pledge* funguje a objeví se pod ní i česká jména?

Odhaduje se, že až polovinu světového bohatství vlastní 1 procento nejbohatších osob. Ty tak disponují objemem prostředků, který by mohl zásadně přispět k řešení různých celospolečenských problémů. A právě k tomu, aby se tak dělo, se snaží přispět iniciativa Giving Pledge. Tu v červnu roku 2010 společně založili Bill a Melinda Gatesovi a Warren Buffett a její princip je v zásadě jednoduchý: vyzývá bohaté lidi, aby během svého života nebo v rámci závěti věnovali na charitativní účely alespoň polovinu svého jmění.

Ještě dále jdou pak samotní zakladatelé, kteří mají za cíl rozdat své bohatství celé. Dosud každý z nich věnoval již výrazně přes 30 miliard amerických dolarů. Jejich přístup dobře shrnuje vyjádření Warrena Buffetta: „Pokud bychom využili více než jedno procento našich prostředků na nás, nijak by se nezvýšilo naše štěstí ani životní úroveň. Oproti tomu, těch zbývajících 99 procent může mít obrovský efekt na zdraví a blahobyt ostatních."

Že takové myšlenky nejsou mezi bohatými ojedinělé, se ukázalo velmi záhy po zveřejnění výzvy. Jen za první dva měsíce se připojilo 40 lidí, jejichž přislíbené jmění dohromady činilo 125 miliard dolarů. A byť už pozvolněji, růst pokračuje do dnešních dní. V současnosti je totiž k výzvě připojeno už 220 lidí z celkem 25 zemí světa.

Tito lidé jsou připraveni věnovat stovky miliard dolarů na širokou škálu společensky prospěšných účelů. Může jít například o zlepšení dostupnosti zdravotnictví či kvalitního vzdělání, podporu výzkumu, projekty zaměřené na klimatickou změnu nebo třeba mecenášství. Motivace zúčastněných je různá, a pokud ji chtějí vyjádřit, mohou své připojení k výzvě doprovodit dopisem, který je posléze zveřejněn na stránkách Giving Pledge. Je také na každém, jestli se rozhodne darovat velkou částku naráz nebo po menších dávkách podporovat různé projekty. Zároveň si dotyčný či dotyčná mohou zvolit, jestli na stránkách výzvy uveřejní své jméno, fotografii a průvodní dopis. Již v současné době zde tak vzniká skutečně pestrá mozaika osobností, profesí i příběhů, jeden zajímavější než druhý.

Nejen velká jména, nejen z USA

Zčásti se jedná o osobnosti důvěrně známé. Ve výčtu nechybí namátkou zakladatel Facebooku Mark Zuckerberg a jeho žena Priscilla Chan, majitel automobilky Tesla Elon Musk, miliardář David Rockefeller nebo například MacKenzie Scottová, bývalá manželka Jeffa Bezose, který vlastní internetový obchod Amazon.

Zdaleka ne všechna jména podepsaná pod výzvou jsou však natolik věhlasná. Našli byste zde třeba majitele amerického výrobce mléčných výrobků Chobani Hamdi Ulukayu, indického radiologa Shamsheera Vayalila s jeho ženou Shabeenou nebo zakladatelku americké značky Spanx vyrábějící intimní oděvy Saru Blakelyovou. A to je z celkových více než 200 jmen pouhý zlomek.

Giving Pledge se za více než deset let existence nevyhýbá navzdory vznešenému záměru ani kritice. Ta většinou nesměřuje k samotné myšlence, ale spíše k jejímu provedení. Celkový majetek 62 miliardářů, kteří se pod výzvu podepsali roku 2010, se totiž o dekádu později takřka zdvojnásobil. Pouze u 11 z nich se jmění naopak snížilo, ať už v důsledku aktivního darování nebo jen tržního vývoje.

Studie amerického think-tanku Institute for Policy Studies tuto statistiku uzavírá s tím, že majetek některých podepsaných zkrátka narůstá tak rychle, že jej nestíhají rozdávat. Faktem ale je, že připojení k výzvě je pouze veřejným gestem a dotyční nejsou z legislativního hlediska povinní svůj slib naplnit. Navzdory kritice stále platí, že jako přímý důsledek výzvy už byly na dobročinné účely věnovány vysoké miliardy dolarů.

Jak si stojí Giving Pledge v České republice?

Filantropie je u nás od té doby na vzestupu, nicméně k samotné výzvě Giving Pledge se zatím z movitých Čechů nikdo nepřipojil.

Neznamená to ovšem, že by vliv této události byl v tuzemsku nulový. Pandemické měsíce přinesly několik přelomových filantropický činů, které zmiňujeme i na stránkách této publikace. Přelomových právě tím, že jdou nad rámec běžných darů a podpory dobročinných projektů. Za poslední rok jsme v Česku svědky prvních dobročinných odkazů, ať už za života, nebo prostřednictvím dobročinného odkazu v závěti. První z porevolučních podnikatelů se dobrovolně vzdávají ve prospěch vyšších cílů toho, co roky budovali.

Téma Giving Pledge tak v Česku pomalu nabývá zřetelnějších obrysů. Kdo další přispěje svým dílkem štědrosti?

●

Text **Luboš Heger**

FRONTÁLNÍ ÚTOK NA FILANTROPII

Rutger Bregman

I dobročinnost může mít slepé úhly. Filantropie je obecně považována za činnost bohulibou, ale má i své kritiky, například historika *Rutgera Bregmana*. Následující řádky vás možná zdvihnou ze židle, možná vás však inspirují k přemýšlení, jak dále a správně pomáhat.

Foto © Victor van Werkhooven

V posledních letech přibývá ostré kritiky na adresu světové filantropie, respektive na fakt, že většiny svých deklarovaných cílů vůbec nedosáhla – pakliže stav světa dokonce nezhoršila. Abychom se v tom vyznali, je třeba si položit otázku, co je účelem filantropie.

Obecná odpověď zní, že má zmenšovat nerovnosti mezi lidmi. V tom ovšem spektakulárně selhává. Za poslední dvacetiletí vzrostl počet existujících nadací třikrát až na ohromující počet 260 tisíc (spravují celkem 1 750 miliard dolarů), přičemž nůžky mezi lidmi se za stejnou dobu rekordně rozevřely. Nejvíce právě v USA a ve Spojeném království, kde působí nejvíce nadací.

Laická odpověď pak zní, že filantrop má přerozdělovat jmění bohatých ve prospěch chudých a potřebných. V tom ovšem filantropie selhává ještě více – jen asi každý pátý dolar věnovaný bohatými donátory končí v kapsách chudých. A kde končí ty ostatní dolary? V umění, ve sportu, ve školství… Především v tom elitním školství. Polovina peněz vybraná v Británii dotuje práci nejbohatších univerzit – Oxfordu a Cambridge. Počkat, tady něco nehraje, řekl si autor Paul Vallely. Bohatí donátoři vybírají peníze od ostatních boháčů proto, aby využili obrovských daňových úlev, a to za jediným účelem, totiž aby podpořili své elitářské děti ve studiu na elitních univerzitách?

Filantrokapitalismus

Paul Vallely a jeho rozsáhlá monografie „Filantropie – od Aristotela po Zuckerberga“ se v posledních měsících stala hojně citovaným pramenem. Může za to poslední kapitola knihy, která pro expanzi filantropie z posledních dvou desetiletí razí termín „filantrokapitalismus“. Odhaluje některé do očí bijící rozpory filantropie.

Za prvé, vybrané peníze filantropům tak úplně nepatří. Státní rozpočet jim pro jejich bohulibou činnost ročně odpouští miliardy, které by jinak požadoval na daních; jen v Británii činí schodek přes tři a půl miliardy liber. Představme si, co by se s těmito daněmi asi tak dalo dělat. Například podpořit veřejné školství namísto dotování toho v Oxfordu.

Za druhé, superboháči sice zasahují mohutně do veřejného systému, který se týká všech ostatních lidí, ale to vůbec neznamená, že s ostatními lidmi sdílí podobné hodnoty. Je prokázáno, že procento nejbohatších podporuje škrty v oblasti sociálního zabezpečení a zdravotní péče, jsou proti navyšování minimální mzdy a chtějí rušit regulace korporacím.

Máme tu tedy rozpor. Individuální filantrop sice může být veden ušlechtilými pohnutkami, ale cílem sociální skupiny, z níž pochází, je sociální rozdíly naopak zvyšovat. Není divu, že si řada ekonomů začíná klást otázku, zda je filantropie vůbec k něčemu. Nebylo by užitečnější daňové úlevy využít pro sociální politiku? Nakonec svých deklarovaných cílů filantropové stejně nedosahují.

Zamilované projekty

Potíž je s deklarovanými cíli. Většina filantropů totiž nikdy nechtěla řešit primárně sociální spravedlnost. Až na výjimky vlastně skoro žádný. Většina z nich má nějaký „zamilovaný projekt“, ať už jsou to galerie, knihovny, školní výuka nebo vymýcení nemocí. Tím posledním prosluli zejména Bill a Melinda Gatesovi. Ti dokázali prostřednictvím své nadace vymýtit malárii v Africe a masivním očkováním 2,5 miliardy dětí zcela eliminovat dětskou obrnu v této části světa. Je to obrovská success story. Člověk intuitivně očekává vděk místních vlád. Jenže ty spíše krčí rameny: „Bylo to od Gatese milé, ale my jsme čelili mnohem palčivějším problémům, než byla malárie nebo obrna. Kdybychom rozhodovali o těchto penězích my, věnovali bychom je na problém chudoby nebo třeba na chybějící připojení na elektrickou síť.“

S podobnou se Gates potázal i v USA, kde jeho finanční intervence pomohly snížit počet žáků ve třídách. Současně ovšem odklonily část veřejných financí na jiné projekty, které pálily místní komunity, takže se vděku rovněž nedočkal. Je to příklad toho, že i když má mecenáš sebebohulibější úmysl, může jeho pomoc způsobit stejně škody jako užitku.

Je to problém „zamilovaných projektů“ (pet projects). Či jinými slovy, uplatnění byznysové metody na fungování veřejné správy. Ne-li zavádění manažerských postupů do přediva sociální spravedlnosti. Filantrop pro svůj dobrý pocit pomůže pár znevýhodněným studentům dostat se na elitní školu, avšak stejný obnos by pomohl řešit strukturální problém mnohem většího počtu studentů.

Namísto toho, aby filantrokapitalismus svět vylepšoval, jen ho zafixovává v současné podobě. „Přestaňte mluvit o filantropii a začněte mluvit o daních. Daně, daně a daně! Všechno ostatní je bullshit,“ sdělil v Davosu boháčům holandský historik Rutger Bregman.

Miliardáři nejsou spasitelé

Mnoho ekonomů se domnívá, že když už se dožadují filantropové tolika daňových úlev, měli by daňoví poplatníci také mluvit do toho, na co jsou sesbírané peníze vlastně využity. Zmiňují, že od daní by měly být osvobozeny jen některé projekty, například sociální bydlení. Takto sice daňoví poplatníci přispívají na ledacos, ale rozhodovací pravomoci si ponechávají donátoři.

Bylo by ovšem mylné domnívat se, že filantrokapitalismus má u veřejnosti špatné jméno. Právě naopak. Když britská vláda chtěla v roce 2012 omezit daňové úlevy, narazila na masívní odpor nejen filantropů, ale i tisku a samotné veřejnosti. Podobně dopadl prezident Barack Obama o pár let později v USA. Filantropie je prostě populární, a to i ve formě filantrokapitalismu.

Kritiku vůči ní pěstují především sociologové. „Řešit problém jedním způsobem – totiž dobročinností – znamená neřešit ho jiným způsobem – totiž systémovou reformou. Filantrop může třeba dotovat vězeňský vzdělávací program, za což mu řada vězňů i bachařů bude

vděčná. Jenže současně to může znamenat, že se přestanete věnovat mzdovým a pracovním zákonům. A ty by stabilizovaly životy lidí, kteří by se pak možná do vězení vůbec nedostali," říká italská politoložka Chiara Cordelliová. „Miliardáři nejsou žádnými spasiteli, k nimž by společnost měla vzhlížet, ale dlužníky odkázanými na její milost. Sice řeší konkrétní problémy, vymazávají ale z rovnice svou roli při jejich způsobování," říká břitká politoložka.

Někteří boháči jí dávají za pravdu. „Mé bohatství není jen produktem tvrdé dřiny," říká Martin Rothenberg, zakladatel Syracuse Language Systems. „Nýbrž také silného hospodářství a spousty investic, ať už do mě osobně či do ostatních." V Británii dokonce Julian Richer, zakladatel hi-fi řetězce Richer Sounds, přenechal 60 procent vlastnictví ve firmě o hodnotě devíti milionů vlastním zaměstnancům, a to v partnerském fondu. „Lépe se mi v noci spí," komentoval to.

Akademie popíračů

Jsou případy, kdy může být filantropie dokonce škodlivá. To je příklad konzervativních mecenášů, jakými byli například bratři Kochové. Ti se pustili do hry, která jejich liberální protivníky zastihla naprosto nepřipravené. Za svůj hlavní cíl totiž považovali změnit veřejnou debatu. Zakládali think-tanky, zájmové organizace, paralelní univerzity. Tyto organizace produkovaly mozky, jejichž hlavním úkolem bylo vystupovat proti regulacím finančního kapitálu, zavedení minimálních mezd, založení všeobecného zdravotního pojištění a zavedení emisních limitů. Vytvořily celou školu popíračů globálního oteplování, kteří vrátili debatu na celá desetiletí zpět. Na jednu stranu to vypadalo jako demokratická debata, jenže ve skutečnosti to byla cílená propaganda.

Zrodila se celá garda „akademiků", kteří tvrdili, že emise oxidu uhličitého planetě ve skutečnosti prospívají. Publikovali statě o tom, že jakákoli regulace fosilního průmyslu je zločinem na americké ekonomice. Ovlivnili myšlení G. W. Bushe i Donalda Trumpa. Způsobili, že se USA stáhly z Pařížské dohody.

Liberální filantropové jim nedokázali účinně vzdorovat. Nikdy nepochopili, jak důležité je získat na svou stranu veřejné mínění – nebo ho alespoň účinně rozkomíhat. Tahali za kratší konec provazu a bohužel to platí i pro George Sorose. V důsledku této prohrané války o „trh bez přívlastků" se sociální nůžky ještě více rozevřely.

Filantropie s lidskou tváří

Bylo by ovšem nefér vylívat spolu s filantrokapitalismem z vaničky samotnou filantropii. Ostatně v monografii Paula Vallelyho představuje filantrokapitalismus jen jednu z podkapitol. Sám autor knihy „Od Aristotela k Zuckerbergovi" rozlišuje ještě jiný koncept, jemuž říká „reciproční filantropie" nebo také „filantropie s lidskou tváří". Tou to přece začalo. Aristoteles byl zastáncem obdarovávání lidí v nouzi, neboť to budovalo dobré sousedské vztahy. Křesťané a muslimové považovali filantropii za akt milosrdenství a lásky k bližnímu.

I v současné církvi má reciproční filantropie silné zastánce. Jedním z nich je arcibiskup z Canterbury, který má silné pochybnosti, že by stát měl mít morální právo dohlížet nad tím, kam putují individuální dary. „Posledních sto let nás poučilo o tom, co dokáže hyperaktivní stát se spoustou morálních dogmat."

Filantropie s lidskou tváří může být podle Vallelyho se sociální spravedlností kompatibilní, jakkoli poslední dvě dekády neustále dokazují opak. Pouze to vyžaduje vědomější úsilí na straně filantropa. Ten nesmí dopustit, aby kvůli jedné jeho milované sazeničce vymřel les.

Spaste jejich duše

„Z dárcovství se v průběhu generací pomalu vytratilo srdce, vyprázdněné místo zaujala hlava," pokračuje Vallely v poetických příměrech. Má na mysli to, že moderní filantropie se příliš soustředí na efektivitu, přeje si co největší „bang" (ránu) za jeden dolar. V budoucnu se bude muset více soustředit na konkrétní příjemce – a také na jejich duši.

I hlava nicméně musí zůstat přítomna. Při reciproční filantropii se mecenáš důsledně zajímá o to, jaký bude mít jeho krok celospolečenský dopad. I dnes je zcela na místě, když filantropové podporují místní komunity, rodinné vztahy (kam nedosáhne stát), různá družstva, kongregace věřících, environmentalisty a aktivisty na poli lidských práv. Případně jaký je dopad na přímou podporu charit, které se věnují nerovnosti a podporují různé znevýhodněné skupiny. Ti všichni mohou posílit lidi v tom, aby dokázali lépe čelit autoritativním vládám. ZDE – na rozdíl od filantrokapitalismu – dokáže filantropie s lidskou tváří opravdu budovat spravedlivější společnost.

K tomu bude ovšem potřeba mnohem hlubší rozvahy a lepší taktiky, píše Vallely. V současnosti se většina filantropů soustředí na ulevování od bolesti a neřeší příčiny nemoci. Sponzorují projekty na ubytovávání lidí v nouzi či vytvářejí nová pracovní místa – a jejich úsilí následně rozmetá rozhodnutí příslušných úřadů, které jednoduše seškrtají rozpočty. Vallely v poslední kapitole radí opouštět iniciativy shora a přemýšlet více zčerstva, uzavírat partnerství, mluvit s místními samosprávami, s podnikateli a nakonec i samotnými recipienty.

Sisyfovský úděl

Máte to celé jeden háček. Návrat aristotelovského vztahu mezi dárcem a obdarovávaným vyžaduje až příliš mnoho úsilí. Na filantropa to klade sisyfovské nároky. Stává se totiž nejen vykupitelem vlastního svědomí, ale navíc i svědomitým úředníkem. Musí se vzdát filantropické činnosti tam, kde to má u veřejnosti největší úspěch. Mecenáši aby se vlastně chovali jako svého druhu komunální politici – mít spoustu práce za nepatrnou odměnu ve formě uznání pár jednotlivců.

Filantropie s lidskou tváří bude podle všeho těžký oříšek. Ale když se podaří, přestaneme potřebovat celé to filantrokapitalistické třeštění. ●

Text **Jan Bílý**

O DÁVÁNÍ A BRANÍ

Jak funguje dynamika daru, jak darovat, aby se obdarovaný necítil svázaný a jak si uvědomit, proč dávám a dostávám, píše ve svém eseji pro Umění darovat holistický poradce a lektor systemických konstelací Jan Bílý

V seminářích zabývajících se finančními přesvědčeními dělám takovou malou demonstraci. Vyberu dvakrát pět lidí a postavím je proti sobě do dvou řad. Tu jednu deklaruji jako „chudí předci", ty, kteří stojí proti nim, jako „bohaté předky". Pak postavím klienta mezi ně a začnu: „Představ si, že jdeš po Pařížské (pražská luxusní adresa) a vidíš za výlohou hodně drahé hodinky. Líbí se ti, ale ta cena...? A v sobě slyšíš hlasy jak tvých bohatých předků, kteří říkají, že by sis je měl koupit, tak i těch chudých, kteří jsou proti a tvrdí, že takhle drahé hodinky jsou jen pro snoby. Který hlas asi poslechneš?"

Drtivá většina klientů přizná, že bude poslouchat víc ty chudé, ačkoli nějak s nevolí. „Ale proč tomu tak je? Proč se stavíme raději na jejich stranu, než k těm bohatým, ačkoli je to tam zřetelně pohodlnější?" dotazuji se. A vysvětluji: „To je jednoduché. Na straně bohatých totiž máme nějaké závazky, morální povinnosti, jako kdybychom těm chudým něco dlužili, zatímco na straně chudých máme pouze nárok. Na straně chudých si můžeme užívat pozice oběti, která je podstatně pohodlnější, než pozice opačná, kterou většina z nás spojuje s – pachatelem. Protože oběť smí od světa něco očekávat, třeba vyrovnání, ale pachatel světu něco dluží."

K tomu samozřejmě musím dodat, že na „konstelace peněžních přesvědčení" chodí především lidé, kteří mají pocit, že trpí nedostatkem, málokdy přijde někdo s problémem, že má příliš mnoho finančních prostředků. Ale i tak z této velice prosté a zjednodušené demonstrace vykukuje hlavní problém dávání a braní – totiž závazek a nárok. Pojďme se na to podívat trochu detailněji.

Podle Berta Hellingera, zakladatele systemických nebo také rodinných konstelací, má být v ekvivalentních vztazích, například mezi manžely či partnery, dávání a braní v rovnováze. Pokud tomu tak není, pokud jedna strana více dává a druhá více bere, začíná být ta druhá strana nejen na té dávající závislá, což je pochopitelné, ale také čím dál víc nespokojená. Většinou ovšem ne zcela vědomě. Dávající strana se totiž skrze své dávání dělá „větší". Tím umenšuje toho, kdo bere, aniž by se čímkoli revanšoval. Tento mechanismus lze krásně vidět, stavíme-li konstelaci nějaké dobročinné organizace. Jakkoli může být její činnost ze společenského hlediska prospěšná, téměř vždy se setkáváme s tím, že u těch, kteří berou, aniž by něco museli „na oplátku" dávat, vzrůstá odpor, zlost, případně minimálně nárokovost. Ještě jednou opakuji, že téměř nikdy si této souvislosti žádná z obou stran není vědoma. Ale proč tomu tak je?

Klíč k tomuto podivnému jevu leží – jako tak často – v rodině. Ze systemického hlediska jsou naše rodiče „větší". To se dá jednoduše a téměř matematicky vysvětlit – bez nich bychom tady nebyli, zatímco oni bez nás ano. Oni nám dali bytostně veliký dar – dar života –, který jim nemůžeme vrátit, který nemůžeme splatit jinak, než že totéž uděláme pro naše děti. Mnoho zásadních problémů v rodině pramení z toho, že my, jejich děti, nechceme jejich „velikost" přijmout, že jim chceme být „rovni". Rodinný systém tudíž není ekvivalentní, ale, chcete-li, hierarchický. Životní energie, tento „velký dar" proudí od rodičů k dětem a ne opačně.

Pokud tedy dáváme, aniž bychom dbali na vyvážení daru, stavíme se tak trochu do pozice rodičů. Přitom se ti, kteří takto berou, dostávají do pozice dětí. A to v nich budí podprahový pocit nespokojenosti. Asi nejlépe je toto vidět na problému evropských dotací – tam, kam dotace a platby plynou nejvíce, je EU oblíbená nejméně. Totéž platí pro stát, který je především u těch neoblíbený, kteří od něj cokoli dostávají zadarmo. Mluvím ovšem pouze o státu, politik, jež štědře rozdává například koblihy zadarmo, se může stát – právě v roli „dobrého otce" nad jiné oblíbený, a to dokonce velice stabilně. Znamená to tedy „nedávat"? Samozřejmě že ne, to bychom se stali společností sobců. Je ovšem nutno si při dávání a samozřejmě o to více i při braní pár věcí uvědomit.

Především je nutné se zaměřit na to, co skrze podporu, dávání, dotace atd. zamýšlím. Co je ona skrytá, ne vždy příjemná motivace, kterou ani nechci vidět? Je tam pocit viny? Pocit, že jsem něco dlužen? Nějaké malé „zvětšení" sebe sama? Nebo dávám jen to dál, co jsem sám dostal? A naopak, jsem-li příjemce, co poskytuji na oplátku a komu? Vracím tomu, kdo mě podporuje, něco? Je můj vztah k dárci ekvivalentní, nebo se cítím jako dítě, které, když vyroste, bude dávat dál? A co přesně? Samé otázky, které je nutno si poměrně upřímně zodpovědět.

Jak vidíme, dávání a braní nás nejen zavazuje, ale i svazuje. Ne vždy tak, jak si myslíme. A ne vždy je tento svazek příjemný. Ale teprve tehdy, pokud souvislosti s dáváním a braním pochopíme, můžeme počítat s oboustrannou spokojeností, jak na straně donora, tak i na straně příjemce. Je to vždy světlo vědomí, které pronikne do hloubky věcí, které nejen nám, ale i všem zúčastněným, onomu „celku" přinese posun. ●

Jan Bílý

Patří k předním českým koučům rozvoje osobnosti a lidského potenciálu, je lektorem systemických konstelací a holistický konzultant. Pořádá semináře (Cesta Krále pro managery, konstelace pro muže a další). Je autorem knih Láska, vztahy, konstelace, Kruh mužů a dalších.

Přínosem věku je, že v nás nakonec umrtví
všechny vzpoury, a tím víc nám dá pocítit
„vanitas vanitatum“. Hodnotu si zachovávají jen velmi
krásné nezištné věci, hudba, příroda, čistá poezie.
Žijeme pro několik „navštívení“.

Suzanne Renaudová

Text **Martin Pavlovič**

DIGITÁLNÍ DOBROČINNOST

Moderní technologie mění i cestu dobrých skutků a během pár kliknutí se může stát filantropem úplně každý a podpořit úplně každého. A odkudkoli na světě se ve vteřině přidat třeba ke sbírce na obnovu australských pralesů. Právě koronavirový rok celosvětově zapříčinil obrovský nárůst online dárcovství.

Celeste Barber

Možnost přispět na dobročinné účely během pár chvil z pohodlí domova změnila nejen samotný proces toho, jak dárcovství probíhá, ale také celkové vnímání filantropie. Po pojmem filantropie si tak řada lidí už nepředstaví jen galavečer, kde lidé darují milionové částky, ale mnohem častěji každodenní, drobná gesta. Ať už je to příspěvek dobročinné organizaci nebo příhoz do sbírky na obnovení zanedbané památky.

Jednoduchost šíří filantropii

Jaké výhody přinesla digitalizace filantropie? Stala se například transparentnější a je výrazně snazší vypátrat, do jakých organizací putovaly finance, jak ty s nimi naložily a jestli byl skutečně naplněn účel, na který byly prostředky věnovány.

Druhou výhodou je jednoduchost. Právě ta je hybatelem změn, kterými si filantropie v rámci digitalizace prochází. Je totiž nepoměrně snazší organizovat různé sbírky či informovat o tom, kde jsou potřeba prostředky. V minulosti tohoto jevu dokázaly některé kampaně umně využít. Vzpomenout si lze třeba na kampaň Ice Bucket Challenge, která spočívala v tom, že se lidé na sociálních sítích natáčeli u toho, když si na hlavu vylévali kýble naplněné ledem. Za tímto trendem stála ve skutečnosti americká ALS Association zkoumající stejnojmenné onemocnění a díky masivnímu šíření výzvy vybrala na další výzkum jen za první měsíc kampaně 100 milionů dolarů.

Kromě samotného apelování umožnila digitalizace a sociální sítě i další způsoby, jak filantropii podnítit. Jednou z nich jsou například narozeninové sbírky– uživatel, který má narozeniny, si může vybrat neziskovou organizaci, stanovit finanční cíl a požádat své přátele, aby přispěli. Australská herečka Celeste Barberová takto například v lednu 2020 vybrala přes 800 milionů korun pro australské hasiče, kteří bojovali s rozsáhlými lesními požáry.

Sociální sítě jsou jen jedním dílem skládačky

Zdaleka ne vše se ale odehrává na sociálních sítích, ale jedním z nejdůležitějších nástrojů je přímé oslovování dárců, ať už osobně, nebo mailem.

Online nástroje lze v zásadě rozdělit na dva typy – jsou to platformy crowdfundingové a fundraisingové. Zatímco první jmenovanou kategorii reprezentuje například populární Kickstarter a slouží k zafinancování nových projektů, reprezentantem druhého typu je mimo jiné platforma GoFundMe.com, na níž organizace vyhlašují sbírky pro různé dobročinné účely. Zásadním rozdílem je také fakt, že zatímco na crowdfundingových serverech dostávají lidé za své příspěvky odměny nebo si rovnou předobjednávají produkt či službu, v případě fundraisingu se jedná čistě o dary bez nároku na odměny.

Dalo by se tak namítnout, že crowdfundingové platformy vlastně s filantropií nemají co do činění, a v řadě případů tomu tak bude. Na druhou stranu, hodnota odměn ne vždy odpovídá výši příspěvku. Příkladem může být například situace, kdy projektem je otevření kavárny zaměstnávající osoby s hendikepem a za příspěvek 200 korun zde darující obdrží jednu kávu. Byť tedy nějakou odměnu obdrží, podstatná část jeho příspěvku je tvořena solidárním darem.

Trend digitální filantropie se nevyhýbá ani České republice, a to nejen v podání globálních aktérů. Ba naopak, podstatná část online filantropie se odehrává na tuzemských platformách. Jejich roli navíc významně pozvedla pandemie onemocnění Covid-19, která napříč republikou vyvolala obrovskou vlnu solidarity. A podstatná část z ní se odehrávala právě v digitálním prostředí. Kde především?

Darujme.cz:
232 milionů za rok

Největší česká dárcovská platforma Darujme.cz jen za loňský rok zprostředkovala 232 milionů korun. Funguje jako nástroj pro neziskovky či obce, které si jeho prostřednictvím mohou založit dárcovskou kampaň. Celkem tento fundraisingový nástroj využívá už takřka 1000 organizací, mezi nimi třeba Armáda spásy, Člověk v tísni nebo Klub svobodných matek. Platforma umožňuje také pravidelné dárcovství a narozeninové a firemní sbírky.

Donio:
Sbírky pro nemocné i nečekaná úmrtí

Donio.cz je poměrně mladý projekt, který vznikl na podzim roku 2019. Známým se portál stal právě v souvislosti s koronavirovou pandemií. Skrze tyto stránky lidé darovali prostředky například na řadu kulturních projektů, které během pandemie přišly o zdroje příjmu. Podstatnou část sbírek na Doniu tvoří různě zasažené rodiny, ať už nemocí, nebo nečekaným úmrtím.

Znesnáze:
Pomoc lidem v nouzi

V roce 2020 přibyl mezi české fundraisingové portály také znesnaze21.cz. Na stránce se

objevují především projekty menších rozměrů s rozpočty v řádech desítek až stovek tisíc, jako jsou například nákupy kompenzačních pomůcek nebo příspěvky samoživitelkám či samoživitelům v nouzi. Znesnáze veškeré projekty prověřuje a neziskovým organizacím nabízí také pomoc s komunikací, například ve formě hrazení propagace na sociálních sítích.

Hithit.com: český Kickstarter

Etablovaný crowdfundingový server HitHit.com je především prostorem pro začínající nebo zvětšující se projekty. Rekord přes 9 milionů korun zde drží internetová televize DVTV. V době pandemie se nicméně i z HitHitu stala do určité míry fundraisingová platforma, na což ostatně server vyčlenil speciální kategorii Antivir. Řadu podporovaných projektů zde totiž tvořily například restaurační zařízení nabízející předplacení pokrmů a nápojů nebo kulturní instituce, které byly odříznuty od svých příjmů.

Možnosti digitální doby ukazují, že filantropie Čechům není cizí. Již samotné množství lokálních platforem je vzhledem k velikosti trhu ve srovnání s okolními zeměmi vysoké.

Podstatná je jejich role ve zpřístupnění filantropie prakticky všem. Ve srozumitelných internetových rozhraních je nalezení vhodného projektu a samotné odeslání daru otázkou pár chvil. A filantropem se tak může stát skutečně každý, i když mu jeho finanční možnosti umožní přispět třeba jen v rámci stokorun. Pokud pak dárci posílají stokoruny pravidelně, mohou tím zásadně přispět k finanční nezávislosti a stabilitě dobročinných organizací.

●

Text **Zdeněk Mihalco**

KRYPTOFILANTROPIE LETÍ DO NEBE

Jeden z největších filantropických darů během pandemie přišel z nečekané strany. Zakladatel digitální měny Ethereum Vitalik Buterin daroval kryptoměny v hodnotě zhruba 1,2 miliardy dolarů fondu India COVID--Crypto Relief Fund, který usiluje o zmírnění dopadů koronaviru v Indii.

Pandemické roky 2020 a 2021 přinesly po několika letech stagnace mimořádný zájem o kryptoměny. Investoři hledající alternativu a obávající se inflace je začali mohutně skupovat na konci minulého roku, na jaře 2021 pak obrovský nárůst vyústil v květnovou korekci. Do kryptoměn se poprvé začali pouštět ve větší míře také větší hráči, což dále zvedalo jejich cenu.

A nárůst cen má za následek také filantropický dopad. Řada z investorů, kteří drží kryptoměny dlouhodobě v očekávání velkých zisků v budoucnosti (v kryptoslangu takzvaných „hodlerů"), začala zvažovat, že obrovská hodnota bitcoinu a některých dalších měn může směřovat neziskovkám či přímo potřebným po celém světě.

Samotný Buterin do peněženky fondu na boj s koronavirem v Indii převedl 500 tokenů Ethereum a přes 50 bilionů „meme coinu" Shiba Inu. Ten vznikl původně jako parodie na zavedenější kryptoměny, ale během jarního kryptošílenství jeho cena vystřelila – stejně jako u dalších takzvaných altcoinů (alternativních kryptoměn), jak fanoušci kryptoměn s oblibou zmiňují – na měsíc.

Není to zdaleka poprvé, kdy Buterin věnoval vysoké částky v digitálních měnách na charitativní účely. Nedávno například daroval Ethereum a další satirický Dogelon Mars v tržní hodnotě 336 milionů dolarů neziskové organizaci Methuselah Foundation, která se věnuje výzkumu tkání a regenerativní medicíně. Dalším charitativním projektem, který vychází kryptofilantropům vstříc, je například platforma GiveDirectly, která umožňuje jednoduše darovat napřímo lidem v nouzi.

Pokud by například vystřelila hodnota bitcoinu na 200 000 dolarů, což řada kryptofanoušků očekává v brzké budoucnosti (nyní je to okolo 30.000 dolarů), zhruba polovina všech světových miliardářů by byla právě kryptoinvestory. Alespoň to tvrdí CEO kryptoburzy Coinbase Brian Armstrong. Takto obrovský přesun majetku a možnosti decentralizace, kterou kryptotrend přináší, tak podle něj mohou změnit (nejen) filantropický svět.

●

NADACE VIA

VYTVÁŘÍME MÍSTA,
KDE JE RADOST ŽÍT

NADACE VIA JE NEZÁVISLÁ NADACE, KTERÁ ROZVÍJÍ KOMUNITNÍ ŽIVOT A FILANTROPII V ČESKU. PODPORUJE LIDI, KTEŘÍ SPOLEČNĚ PEČUJÍ O SVÉ OKOLÍ A KTEŘÍ DARUJÍ DRUHÝM, A TÍM ODSPODU TVOŘÍ ZÁKLADY DEMOKRACIE. PROSTŘEDKY NA SVOJI ČINNOST NEČERPÁ ZE STÁTNÍCH ZDROJŮ, ALE VÝHRADNĚ OD SOUKROMÝCH DÁRCŮ.

DĚKUJEME ZA VAŠI PŘÍZEŇ.

Text **Erik W. Black,**
kulturní atašé Velvyslanectví USA
v České republice

MÁ DOBROVOLNICKÁ PRÁCE V ČESKÉ REPUBLICE

Poslední tři roky jsem měl tu čest být kulturním atašé na Velvyslanectví USA v České republice, což mi umožnilo žít v této krásné zemi a poznávat českou kulturu a historii. Když jsem v červenci 2018 přijel, záhy jsem zjistil, že náš americký velvyslanec byl v USA velkým zastáncem skautingu a že se velmi rád účastnil akcí českého skautského hnutí Junák. Já sám jakožto bývalý skaut i vedoucí skautského oddílu ve Spojených státech jsem také chtěl americkým dětem ve zdejší krajanské komunitě dát příležitost zapojit se a užít si dobrodružství skautingu. Proto jsme v listopadu 2018 s pomocí dalšího skautského nadšence na velvyslanectví založili v Praze americký skautský oddíl Troop 963.

Během dvou a půl roku existence jednotky Troop 963 jsme odsloužili stovky hodin, primárně sběrem odpadu a smetí v našem sousedství nebo v českých lesích, kde jsme tábořili. Jednou z hodnot průzkumu je péče o životní prostředí a prostřednictvím těchto úklidů odpadků tuto hodnotu prokazujeme. Zde je jen jedna z mnoha fotografií z našich úklidů košů během covidové krize.

Ze všech projektů, které jsme podnikli jako skauti, jsem obzvláště hrdý na naši sbírku jídla a oblečení pro uprchlické centrum v loňském prosinci. Naši skauti nejprve rozdávali po naší čtvrti letáky „Skauti za potraviny“ a o týden později se do ulic vrátili a shromáždili darované potraviny a oděvy. Byli jsme ohromeni štědrostí našich sousedů, včetně mnoha Čechů, kteří darovali konzervy, potřeby pro domácnost a další předměty. Zde je fotografie předmětů, které jsme shromáždili a později téhož dne doručili do uprchlického centra.

Práce se skauty pro mě byla úžasná zkušenost a mám velkou radost, že jsem je mohl nasměrovat k službě společnosti a vštípit jim klíčové občanské hodnoty, které naše demokratická společnost potřebuje.

Velvyslanectví USA v České republice
je partnerem speciálu Umění darovat.

Text **Simona Bagarová**

O VZÁJEMNÉM VNITŘNÍM OBOHACENÍ

V roce 2020 jsme si víc, než kdy předtím všimli, že v domovech seniorů žijí lidé. To je dobrá zpráva. Zjistili jsme, že jim chceme pomáhat. I to je pozitivní. Ale víme jak?

První obětí covidu v Česku byl pětadevadesátiletý klient z pražského domova pro seniory. Zemřel v neděli 22. března 2020. Ten den měla Česká republika 1 120 nakažených, 15 584 otestovaných a 6 vyléčených lidí. Ten den také papež František v souvislosti s pandemií zdůraznil potřebu laskavosti, soudržnosti a jednoty a Česko se dle tradičního žebříčku OSN stalo devatenáctou nejšťastnější zemí světa. V médiích se začala objevovat spojení, jako je „vlna solidarity“, a vznikly desítky dobrovolnických iniciativ, ve kterých tisíce lidí nabízeli doma ušité roušky, pomoc s nákupy seniorům nebo vyzvedávání léků z lékárny. Senioři měli vymezené hodiny na nakupování v supermarketu, později dostali do schránky pět roušek a respirátor a na účet pět tisíc. Kritérium věková kategorie 65+. Ti, kteří žijí v pobytových sociálních službách, dostali navíc benefit v podobě plošného zákazu návštěv. Ten nakonec v součtu představoval více než sedmdesát dní, kdy klienti domovů pro seniory neviděli nikoho ze svých blízkých. Víc než obava z nákazy ale často převládala obava, jestli ještě stihnou své děti, vnoučata, pravnoučata a přátele potkat. Část z téměř dvou tisíc lidí, kteří v roce 2020 v domovech seniorů zemřeli, to určitě nestihla. A u jejich dětí, vnoučat, pravnoučat a přátel už asi navždy zůstane bolestná pochybnost nad tím, jak vlastně jejich odchod vypadal a zda byl aspoň trochu klidný.

V listopadu začalo v domovech seniorů plošné testování, v lednu plošné očkování. Obojí pozdě. Obojí ale pomohlo s tím, aby se aspoň trochu pootevřely dveře návštěvám, aby se personální situace stabilizovala a případná nákaza včas podchytila. Domovy seniorů tak zároveň přestaly být pro média zajímavým tématem a otázka nad tím, co nám tahle tragická zkušenost o pobytových sociálních službách ukazuje, jím být nezačala.

Ale měla by. Pokud s transformací těchto služeb nezačneme co nejdřív, nedočkají se kvalitní péče možná ani dnešní čtyřicátníci. Ti čtyřicátníci, kteří si dnes myslí, že se jich systém péče o seniory ještě zdaleka netýká. A právě to je jedním z důvodů, proč je rozvoj služeb o nejstarší generaci tak zoufale pomalý. V invalidních vozících a v pyžamech na postelích totiž nevidíme sebe a nepřipouštíme si, že právě tam jednou možná budeme. V ústavu, kde nechce být sedm z deseti seniorů, v posteli bez

vlastního povlečení, v pokoji, kde je jen minimum vašich osobních věcí a kde si oběd i večeři musíte z jídelníčku vybrat s týdenním předstihem. Ačkoli téměř nikdo o podobný závěr života nestojí, nejsme schopni služby pro seniory strategicky rozvíjet ani jejich potřebám naslouchat. Nasloucháme spíš vlastní představě o tom, jak má pomoc seniorům vypadat a rádi ji balíme do vánočního papíru společně s dárky, které lidem v domovech seniorů každoročně pořizujeme. Jsou hmatatelné, konkrétní, viditelné a přináší rychlou emoci. Spokojenost na straně dárce a nepochybně i na straně obdarovaného. Kdyby se podařilo, aby byl dárek zároveň impulzem ke kvalitnějším službám nebo důstojnějším podmínkám pro pečovatele, mohla by být spokojenost na všech stranách o něco větší a déle trvající. Přispění k systémovému řešení společenského problému je totiž podstatou smysluplné pomoci i podstatou činnosti neziskových organizací. Bohužel ne vždy však podstatou darování.

SMYSLUPLNÁ POMOC

Nejeden výzkum prokázal, že při rozhodování o tom, jaký charitativní projekt podpořit, se rozhodujeme více srdcem než hlavou. Emoce a charita k sobě patří a dobrý pocit není nic, za co bychom se měli při přispívání na dobročinné účely stydět. Pokud ale souzníme s tvrzením, že smyslem činnosti neziskových organizací je především přispívat k řešení nějakého společenského problému, nutně v nějaký moment musíme hlavu zapojit. Ačkoli rádi přispíváme na konkrétní příběhy konkrétních lidí nebo kupujeme konkrétní věci konkrétním projektům, je třeba si uvědomit, že neziskovky nejsou burzou příběhů, ze kterých si vybíráme ten nejdojemnější, ani kurýrní službou, která naše hmotné dary rozváží. Neziskové organizace mají daleko důležitější věci na práci než se starat o výživu našeho ega. Pomáhají řešit všechno to, co stát řešit neumí, nezvládá nebo nechce. Takovou péči pro seniory, aby jejich odchod ze světa byl důstojný. Takovou podporu dětem v dětských domovech, abych jejich start do života byl úspěšný. Takové změny zákonů, díky kterým z matek samoživitelek nebudou žebračky.

Nic z toho hmotná podpora nevyřeší, k vyřešení toho všeho ale může přispět. Umíme totiž pomocí ní nejrůznější problémy perfektně nasvítit. Často pak ale zhasneme dřív, než se vůbec stačíme rozhlédnout kolem sebe. Kdybychom to občas udělali, viděli bychom, že nákup pro matku samoživitelku, sportovní mikina pro kluka z dětského domova nebo knížka pro paní v domově seniorů, jsou jen špička ledovce. A taky bychom možná v tom novém světle zahlédli ředitele neziskovky, která námi podpořený projekt zastřešuje nebo celý její tým, který se snaží projekty vedoucí k řešení společenského problému realizovat. A možná by nám v té chvíli došlo, že i to něco stojí a že tu skutečnou změnu a zlepšení v daném tématu mají aspoň zčásti na svědomí tihle lidé. V téhle souvislosti se hodí připomenout slova někdejší ředitelky Dejvického divadla, Evy Kejkrtové Měřičkové, která svého času musela zřizovatelům divadla vysvětlovat, proč herci berou plat, když je to baví. Možná dárce napadá čas od času věta, proč lidé v neziskovkách berou plat, když pomáhají. Jakoby pocit smysluplnosti nebo práce, která člověka baví, byly samy o sobě dostatečnou odměnou a mzda byla určena jen těm, kteří dělají práci nesmyslnou a nudnou. Svůj podíl na pokřiveném vnímání provozních nákladů neziskových organizací ale mají i samotné neziskovky. Málo si věří a neumí se „prodat“. Místo toho, aby se snažili srozumitelně a sebevědomě prezentovat svou vizi a nadchnout pro ni potenciální dárce, zaměřují se na to, jak jít dárcům co možná nejvíc naproti a přistupují na ne vždy zcela logickou představu, že jediná smysluplná pomoc musí být konkrétní a hmatatelná. Pokud by ale neziskové organizace fungovaly ryze podle tohoto klíče, dočkali bychom se možná kvalitně materiálně zabezpečených lidí, ale rozhodně ne kvalitních služeb.

KORONAVIRUS JAKO PŘÍLEŽITOST

To, že zaměřit se pouze na konkrétní podporu konkrétních lidí není systémové řešení žádného problému, se třeba právě u seniorů ukázalo naprosto jasně. Dlouhé roky víme, že systém není ideální. Téměř každý z nás zažil nebo slyšel o ne úplně šťastném příběhu spojeném s nedůstojným přístupem vůči seniorům v domovech. Stejně tak téměř každý ví, že je v oboru velmi špatná personální situace spojená mimo jiné s neadekvátním ohodnocením náročné práce. Na úrovni státu prakticky neexistuje jasná dlouhodobá strategie a jednotlivci svou pozornost tématu věnují často jen jednou za rok na Vánoce. Výsledkem jednoho i druhého je fakt, že když přijde krize, nezvládneme přijít s žádným jiným řešením, než že seniory v domovech zamkneme. Je to z hlediska vyššího cíle v podobě prevence šíření nákazy krok logický, ale ukazuje i velmi nebezpečný přístup, který k seniorům máme. Nejen, že neznáme jejich potřeby, ale ani se o ně nezajímáme. Ani o jejich názor. Domníváme se, že víme lépe než oni sami, co potřebují. Je to domněnka mylná a k tomuto uvědomění stačí položit si otázku: ví někdo lépe než já, co potřebuji? Ne. Dokud na místě seniorů neuvidíme sami sebe, z bludného kruhu se nevymotáme a služby nikam neposuneme. Přitom jsme to právě my, lidé v produktivním věku, kteří mohou změnu rozhýbat. Nemohou jí být samotní senioři, protože zejména tato generace není zvyklá se svých práv domáhat a převažuje u nich spíše snaha neobtěžovat. Často to nemohou být ani jejich blízcí, kteří se při setkání se systémem dostali do pasti. Mnoho z nich totiž zjistilo, že najít místo v kvalitním zařízení je otázka minimálně několika měsíců, někdy možná i let. Ve chvíli, kdy se to podaří, je stěžování si na nedostatečnou kvalitu tím posledním, na co mají energii. A z čeho mají možná i obavu, aby se jejich snaha dosáhnout na lepší péči neobrátila proti nim. Výsledkem však není nic jiného než nulová zpětná vazba pečovatelům a ředitelům jednotlivých zařízení a nulová zpětná vazba zřizovatelům. Kde není tlak na změnu, nemůže změna nastat. Což ostatně potvrzují i slova jednoho nejmenovaného senátora, který problém s ne vždy dobrou péčí shrnul slovy: „Koho by zajímala důstojnost, když jsou před domovy seniorů fronty.“ Ačkoli každé zařízení povinně zpracovává standardy kvality poskytovaných služeb nebo individuální plány klientů, ve kterých se zaznamenávají jejich preference a životní rituály, nejsou takové materiály často ničím víc než formálním naplněním požadavku ze strany systému a zabezpečením základního fungování služby. To ostatně potvrzuje i příběh ostravského domova Slunečnice, který v loňském roce zveřejnily Seznam zprávy. Otřesné zacházení s klienty zaznamenané skrytou kamerou, výpovědi seniorů i jedné z pečovatelek sice zatřásly mediálním prostorem, výsledkem ale nebylo nic víc než prohlášení ostravského primátora, že kontrola žádné pochybení neprokázala a není tedy důvod odvolávat ředitele daného domova. Formálně správně vedená dokumentace ale nevypovídá o důstojnosti zhola nic. Jistě i z důvodu covidu uzamčené domovy mají formální stránku poskytování služeb správně.

A přesto všichni cítíme, že brutální odstřižení nejstarší generace od jejich rodin není v pořádku. Jediným štěstím pro nás a neštěstím pro ty, kterých se zákaz týká, je fakt, že se senioři výrazně nesdružují na sociálních sítích, a toho, jak opatření a celou situaci vnímají, jsme tak do určité míry ušetřeni. Bohužel. Mohli bychom totiž konečně pochopit, že senioři nejsou jednotvárná skupina identických lidí, ale skupina lidí, které spojuje pouze věk a v tomto případě i využívání určitého typu sociální služby. Tím veškerá podobnost končí. Každý z nich má totiž jiné životní zvyky, povahu, představy o svém životě i potřeby. A ty se nenaplní podle toho, jak který domov zvládá administrativu, ale podle toho, jakou míru lidskosti, laskavosti a empatie pečovatelé projevují. Právě to jsou totiž vlastnosti, které tvoří podstatu pečovatelské profese. Bylo by velmi užitečné pro nás všechny si tuhle skutečnost uvědomit. Dostali jsme k tomu mimořádnou příležitost.

TLESKAT Z BALKONU NESTAČÍ

Samotné prozření je ale jen první krok. Je potřeba ho konfrontovat s realitou a ta není příznivá. Pro výkon pečovatelské profese je dostačující základní vzdělání a absolvování tříměsíčního kurzu pracovníka v přímé péči. To samo o sobě nemusí být zásadním problémem. Lidskost, laskavost a empatii naučit nelze. Jsou to schopnosti, které člověk buď má, nebo nemá, a navíc vlastnosti, které mnozí z nás nedokážeme soustavně uplatňovat ani ve svém vlastním životě vůči svým nejbližším. Z nějakého neznámého důvodu ale očekáváme, že je v průměru za 25.000 hrubého budou automaticky projevovat pečovatelé vůči cizím lidem. Pokud možno vždy a bez výjimky. Tedy i po několikáté dvanáctihodinové směně v řadě, během které se pečovatel stará i o více než dvacet klientů najednou.

Ani tleskání z balkonu, ani prohlašování pečovatelů za hrdiny jejich ekonomickou situaci nezmění a nové lidi k této práci nepřivede. Přivede je k ní zvýšení prestiže pečovatelské profese a ruku v ruce jdoucí lepší podmínky pro její výkon. Budování prestiže je dlouhodobý proces a začíná uvědoměním, že péče o umírajícího, nemohoucího nebo třeba i jen částečně závislého člověka je vůbec tou největší službou, kterou si lidé navzájem mohou ve společnosti nabídnout. Bohužel ani tak daleko ještě nejsme a sociální služby jsou jen zrcadlem toho, jak rozbité mezilidské vztahy a nefunkční komunikaci máme. Čím víc ale budeme schopni dávat laskavost, lidskost a empatii do našich vztahů, tím víc poroste i úroveň služeb o ty nejslabší. Kdyby k akcentování podobných témat přispívala média, byl by proces budování prestiže pomáhajících profesí ještě úspěšnější. Zatím si bohužel ve většině případů vystačíme se zobrazováním seniorů buď jako hrdinů, nebo jako chudáků a v případě pečovatelů si vystačíme s extrémy, kde na jedné straně stojí ztělesněný anděl a na straně druhé někdo, kdo jen utírá zadky starcům. Což jsou ostatně slova poslanců Ondráčka a Kajnara, která opět nevyvolala nic víc než krátkodobou mediální bouři, a přitom byla vynikající příležitostí ukázat, jak ve skutečnosti obohacující pečovatelská práce je a jak zajímaví jsou lidé, kteří v pobytových službách žijí.

Pozitivním příkladem takového uvažování je reportáž na podcastovém kanálu Vinohradská 12, který v prosinci loňského roku oslovil tři seniory ve věku 77 až 95 let, tedy samostatně uvažující a svéprávné jedince, a požádal je o sepsání jejich názoru na světovou krizi. Bystrá mysl, schopnost kritického myšlení a společenský rozhled jsou jen příkladem toho, co čtenář z jejich řádků zjistí. Na opačném pólu pak stojí reportáž zveřejněná portálem Seznam zprávy. Pečovatelka s kamerou na ochranném štítu zprostředkovává divákům, jak vypadá běžný chod zařízení. V reportáži roznáší lidem po pokojích omalovánky a vyzývá je, aby jí něco pěkného namalovali. Zatímco ti první rozdávali tužky a výsledek jejich práce vzbuzuje respekt, ti druzí rozdali omalovánky a výsledek je minimálně rozpačitý. Je jen na nás, který směr si vybereme a jaký úhel pohledu na nejstarší generaci zvolíme. Jestli budeme naslouchat více našim představám o klientech, nebo klientům.

Pokud si zvolíme tu druhou možnost, možná zažijeme příběhy, které ze své praxe zná i autorka tohoto textu. Příběh paní, která trpěla demencí a z nějakého důvodu se velmi nerada koupala. Přimět ji k návštěvě koupelny bylo pro pečovatele nadlidským výkonem do doby, než jeden z nich změnil přístup a začal přemýšlet o tom, co právě tahle paní měla v životě ráda. Z náročné hygienické péče se stal příjemný zážitek ve chvíli, kdy se v koupelně začala ozývat hudba, kterou paní dříve poslouchala. I přes vážnou nemoc se někde hluboko v mozku tahle informace ukrývala a byla spojená s příjemným prožitkem, který zafungoval i nyní. Plný lidskosti, laskavosti a empatie je i druhý příběh spojený s neklidným umíráním téměř stoleté paní, kterou se podařilo zklidnit příjemnou masáží rukou a nohou a dovést ji tak až do spánku, ve kterém o pár hodin později zemřela. Každý takový příběh se pečovatele, který má ke své profesi opravdový vztah, hluboce dotkne a ovlivní jeho vnímání a prožívání.

Podobné příběhy bezpochyby zažilo i několik z více než 3.000 dobrovolníků, které dosud v základech pečovatelství proškolil Český červený kříž a kteří následně pomáhali nejen v domovech seniorů. A jistě je mezi nimi mnoho takových, kteří pochopili smysl téhle práce a její kouzlo a rádi by u ní zůstali i nadále. Možná by ji zvažovali i někteří z těch, kteří v důsledku covidu přišli o zaměstnání, a také ti, kteří si během krize přehodnotili priority a touží po větším smyslu své práce. Kdyby k ní ovšem byly lepší pracovní podmínky. Je škoda, že takové příležitosti neumíme využít. Byli bychom totiž zase o krok blíž k naplnění papežových slov o nezbytné laskavosti, jednotě a soudržnosti a možná bychom i na žebříčku nejšťastnějších zemí vystoupali o něco výš.

●

Text **Ondřej Zapletal**

(MŮJ) ROK S COVIDEM V NADACI ČESKÉ SPOŘITELNY

Ondřej Zapletal

Jak prožil rok *Ondřej Zapletal*, ředitel největší bankovní nadace v Česku, která se dlouhodobě zabývá zlepšováním vzdělávacího systému u nás? Kudy se ubírala jeho rozhodnutí v jednotlivých měsících, jak pandemie ovlivnila chod nadace a k jakým životním zkušenostem dospěl on sám?

Jaro roku 2020 si asi všichni navždy zapamatujeme. Období nástupu pandemie a s ní souvisejících opatření v čele s uzavřením škol nás všechny postavilo do situace, na kterou nebyl připraven téměř nikdo – učitelé, žáci, rodiče. Jak jsme se s tím vyrovnávali v Nadaci České spořitelny, se pokouším v zestručněné podobě popsat v následujícím textu.

BŘEZEN
Rozdání úkolů

V pandemii covidu se od začátku snažíme vidět nejen hrozbu, ale i příležitost. Zpočátku je ale na místě rychlá reakce na zmírnění dopadů proticovidových opatření. Cítíme obrovskou odpovědnost velké nadace operující významnými finančními prostředky na vyvstávající krizi smysluplně zareagovat. Padnou dvě rychlá a zásadní rozhodnutí:

a) Nepouštět se do oblastí, ve kterých jsme dosud nebyli aktivní, jako zdravotnictví apod., a raději se držet svého kopyta, naše oblast je vzdělávání. Kdo rychle dává, dvakrát dává. A kdo chce dávat rychle, musí dávat těm, které zná, na věci, kterým rozumí.

b) Svoji podporu fázovat. V první fázi zajistit stabilitu našich partnerských organizací působících ve školství a zvýšit jejich okamžitou akceschopnost. V druhé fázi rozvinout spolupráci s vybranými partnery při hledání efektivních řešení pro řešení hlavních problémů ve vzdělávání spojených s covidem.

Jako první krok vytváříme tedy mimořádný pětimilionový fond rychlé reakce na udržení kontinuity činnosti našich stávajících partnerů, na rozvoj distančních metod práce a na jednoduché rychlé projekty. Zároveň vyjadřujeme našim partnerům podporu, nabízíme flexibilitu v čerpání grantů a deklarujeme připravenost rychle reagovat na jejich potřeby. Hlavním cílem je vnést do nastalé situace stabilitu a připravenost hledat cestu z krize ven. Podpořené projekty jsou různorodé. Organizace Step by step vytváří manuál, jak efektivně učit na dálku nejen z hlediska digitální gramotnosti, fyzikáři neziskové organizace Elixír do škol tisknou na 3D tiskárnách ochranné pomůcky pro zdravotníky, další organizace zavádějí distanční metody práce. Spojuji se s Evou Pavlíkovou a Radkou Horákovou z Česko.Digital a ladíme spolupráci na projektu Učíme online, který vznikl během jednoho březnového víkendu. S ohledem na rychle se měnící podmínky nabízíme maximální volnost a podporu, abychom zvýšili akceschopnost a péči o tisíce dobrovolníků.

DUBEN
Počítače do školství

Mapujeme situaci a potřeby ve školství a schopnost organizací navýšit kapacity. Trávím deset hodin denně na telefonu, bezdrátová sluchátka jsou k nezaplacení… Začátkem měsíce alokujeme dalších 25 milionů korun do zvláštního krizového fondu. Ukazuje se, že naše dlouhodobá strategie soustředit se na nerovnosti ve vzdělávání a podporu učitelů dává smysl i během pandemie a zúročují se dlouhé strategické debaty z dob před covidem. Primárně po telefonu připravujeme se Zuzanou Ramajzlovou spolupráci s Člověkem v tísni, stejně jako s rychle rostoucí iniciativou dobrovolníků ve společenském využití technologií Česko.Digital (ČD). Stáváme se jejich prvním donorem. Dozvídáme se o sbírce počítačů pro ohrožené děti, organizované ČD. K rozhodování přizýváme odborníky z pro tento účel narychlo sestavené komise Daniela Municha (CERGE-EI), Lucii Pleškovou (OSF), Kláru Laurenčíkovou (ČOSIV) a Táňu Plecháčkovou (NROS). Opakovaně si voláme s ministrem školství Robertem Plagou, aby se naše podpora a činnost našich partnerů doplňovala s plány ministerstva. Česko.Digital a ministr společně oslovují školy s nabídkou IT podpory.

KVĚTEN
10 000

Začátkem měsíce podepisujeme smlouvy s Člověkem v tísni, Česko. Digital a dalšími desítkami organizací schopnými navýšit kapacity v reakci na covidová opatření, jakými byly Amalthea, Centrum Locika, Česká asociace streetwork, Dětské krizové centrum, Diakonie Českobratrské církve evangelické, Rosa – centrum pro ženy a mnoho dalších. Peníze míří na doučování znevýhodněných dětí, psychosociální poradenství rodinám, provoz help linek a podporu učitelů v distančním vzdělávání a pomáhají školám a rodinám s technickým vybavením a připojením k internetu. Česko.Digital se snaží zaměřit svůj program Učíme online na základě průzkumu České školní inspekce na nejpotřebnější školy. Propojujeme organizace působící ve školství s organizacemi primárně poskytujícími sociální práci. Odpovědí na situaci 10 000 dětí, které zůstávají odříznuty od výuky, je meziresortní spolupráce. Rostoucí měrou se ukazuje, že pandemie ve vzdělávání ani tak nevytváří nové problémy, jako spíš obnažuje všechny dlouhodobé neduhy českého školství: nerovnosti, chybějící podpůrné profese a pedagogické vedení na školách, strukturální problémy…

Pro profesionály z řad pedagogů, pediatrů, terapeutů a dalších vznikl školicí modul pro on-line krizovou intervenci. Právě problematika propojení školství a sociálního systému pálí Česko dlouhodobě, proto v této oblasti nadace spolupracuje například s organizací Centrum Locika pomáhající dětem ohroženým domácím násilím. „Díky podpoře nadace jsme spustili poradenskou linku pro učitele. Na ni se mohou obrátit, potřebují-li pomoc s řešením situací domácího násilí v rodinách svých žáků. Pro řadu dětí s potížemi tohoto rázu je škola místem bezpečí a odpočinku. Jakmile je zavřená, přicházejí o útočiště. Proto jsme také spustili web www.detstvibeznasili.cz, kde najdou děti i učitelé třeba praktické informace, jak si pomoci od úzkosti nebo strachu," přibližuje ředitelka Lociky Petra Wünschová.

ZÁŘÍ
Doučující online

Člověk v tísni vytváří a zahajuje centrální systém náboru a zaškolování doučujících dobrovolníků pouze online. Pracují s lidmi, které nikdy neviděli naživo, mají dokonce doučující z Oxfordu. Vytváří také online podporu pro doučující (knihovnu materiálů, tipů a doporučení), budoucí metodickou základnu pro všechny, kteří jsou ochotni doučovat.

PROSINEC
Možnosti nové strategie

Rostoucí měrou se zaměřujeme na propojování organizací a hledání styčných bodů. Diskutujeme společně o možnostech podpory dětí sociálními transfery do vzdělávání (podporou konektivity, kroužků, doučování, snahou o legislativní změnu). Prodlužujeme spolupráci s vybranými partnerskými organizacemi. Člověk v tísni rozšiřuje metodickou podporu doučujícím, studentům pedagogických fakult a dalších VŠ, základním školám a podobně. Studujícím na ČVT se podařilo v roce 2020 doučovat 800 dětí a celkem podpořit 2000 dětí. Vzniká síť doučujících, o jejíž rozjezd se starají organizace jako Amalthea, Člověk v tísni, Diakonie Českobratrské církve evangelické či Česká asociace streetwork. Doučující jsou podle potřeb párováni s dětmi, a ty tak získávají desítky hodin doučování.

Jako nadace vnímáme rostoucí společenskou poptávku po změnách ve vzdělávání a rostoucí shodu expertů na potřebných opatřeních napříč resorty. Pandemie totiž mimo jiné zviditelnila skutečnost, že vzdělávání jde ruku v ruce s oblastí duševního zdraví (či šířeji wellbeingem). Vidíme v tom příležitost pro stávající strategii vzdělávací politiky ČR 2030, protože jednou z klíčových podmínek pro její zdárnou implementaci je právě ona zmiňovaná shoda nejen mezi experty na vzdělávání, ale také u širší veřejnosti. I proto si stojíme za rozhodnutím navýšit investice do školství na 100 milionů korun ročně.

Doslov

I díky našemu krizovému fondu zafungovala skvěle platforma Česko.Digital, která vyrostla v největší evropskou komunitu dobrovolníků a je často označována jako jedna z nejlepších občanských iniciativ v Česku v době covidu. Za rok existence projektu se v rámci programu Učíme online podařilo uspořádat 76 webinářů, proškolit 8395 učitelů v práci s online výukou, pomoci 621 školám v přechodu na distanční vzdělávání a dostat do 2000 nejpotřebnějších rodin počítače a připojení k internetu. Oporou projektu je zhruba 600 dobrovolníků. Věřím, že o Česko.Digital ještě hodně uslyšíme. Organizace nejenže rychle reaguje na okamžité potřeby, ale dívá se dopředu a na české poměry neobvykle dobře spolupracuje s aktéry napříč veřejným, neziskovým a soukromým sektorem.

Člověk v tísni rozvinul rozsáhlé doučovací aktivity a v současné době operuje největším počtem dobrovolníků ve své historii. Díky podpoře naší nadace může začít pohotově reagovat informační portál Chytré Česko, které přináší články o nejlepších příkladech vzdělávání v kontextu pandemie. Z Učitelské platformy se stal tolik potřebný silný hlas mluvící za progresivní učitele.

●

Ondřej Zapletal

Ondřej Zapletal byl ředitelem Nadace České spořitelny od roku 2017 do března 2021. Za dobu působení Ondřeje Zapletala se podařilo úspěšně sloučit a reorganizovat dvě nadace založené Českou spořitelnou (Depositum Bonum a Nadace České spořitelny) a osamostatnit dva původně nadační programy – Učitel naživo a Elixír do škol, které dnes již s podporou Nadace ČS a dalších donorů působí jako autonomní organizace. V roce 2019 pak Nadace ukotvila své působení v oblasti vzdělávání implementací nové nadační strategie zaměřené na nerovnosti ve vzdělávání, učitele a ředitele škol. Ondřej Zapletal stál také u vzniku společného projektu s Aktuálně.cz Chytré Česko nebo založení nadačního fondu Eduzměna, který spojuje nadace a filantropy na společných cílech ve vzdělávání a na Kutnohorsku realizuje pětiletý pilotní projekt zaměřený na zlepšení školních výsledků všech dětí s ambicí stát se inspirací i pro další regiony v ČR. V reakci na covidovou pandemii Nadace v loňském roce uvolnila mimořádné prostředky ve výši 30 milionů Kč do tzv. krizového fondu, díky kterému vyrostly a posílily rozsáhlé dobrovolnické iniciativy, jako např. Česko.Digital nebo Zapojme všechny.

Dáváme bohatství smysl

Posláním Nadačního fondu Via Clarita je podporovat rozvoj a kultivaci filantropie a poskytovat nezávislé filantropické poradenství. Pořádáme vzdělávací akce a networkingová setkání pro filantropy, poskytujeme individuální konzultace. Pomůžeme vám při hledání vaší filantropické cesty, definování vaší strategie a nastavení jednotlivých projektů, které chcete uskutečnit. Vašim snům a vizím tak společně dáme konkrétní podobu.

viaclarita.cz

VIA CLARITA

DENÍK

Radek Kalhous
Fotograf

Tyto fotografie jsou vizuálním deníkem toho, jak jsem vnímal období koronaviru. V rámci pravidel karantény jsem mohl fotografovat jen doma a v krajině za městem. Jsou to místa, která mi dodávala klid a kde mi bylo dobře. Krajina, portréty mých blízkých i květiny, to jsou nejčastější zápisky v mém deníku, fotografie, které mi pomohly najít rovnováhu. Dohromady tvoří celek, který je odrazem mých pocitů z té doby.

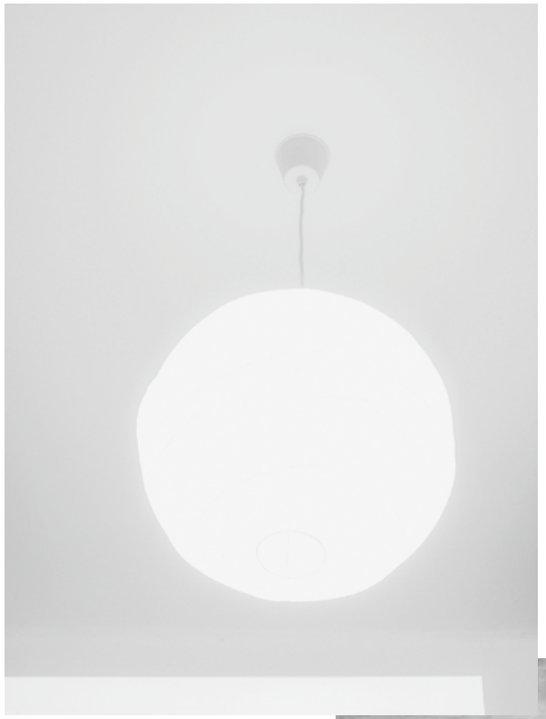

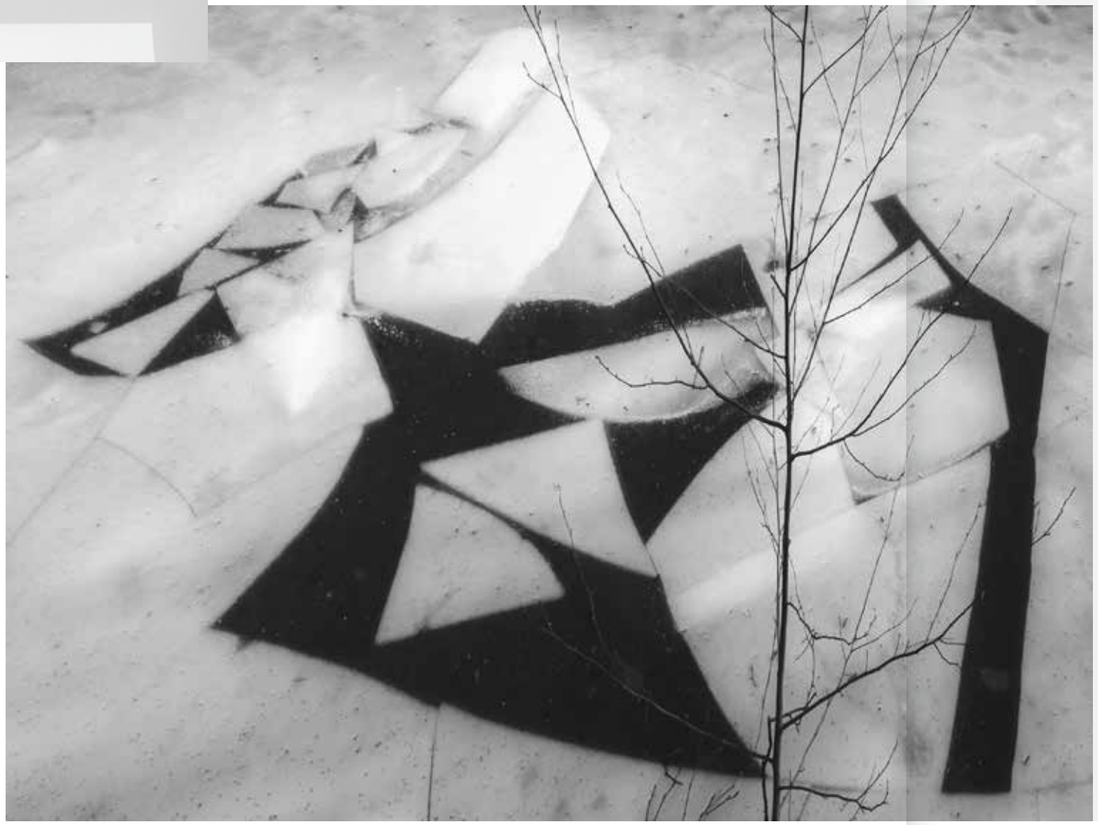

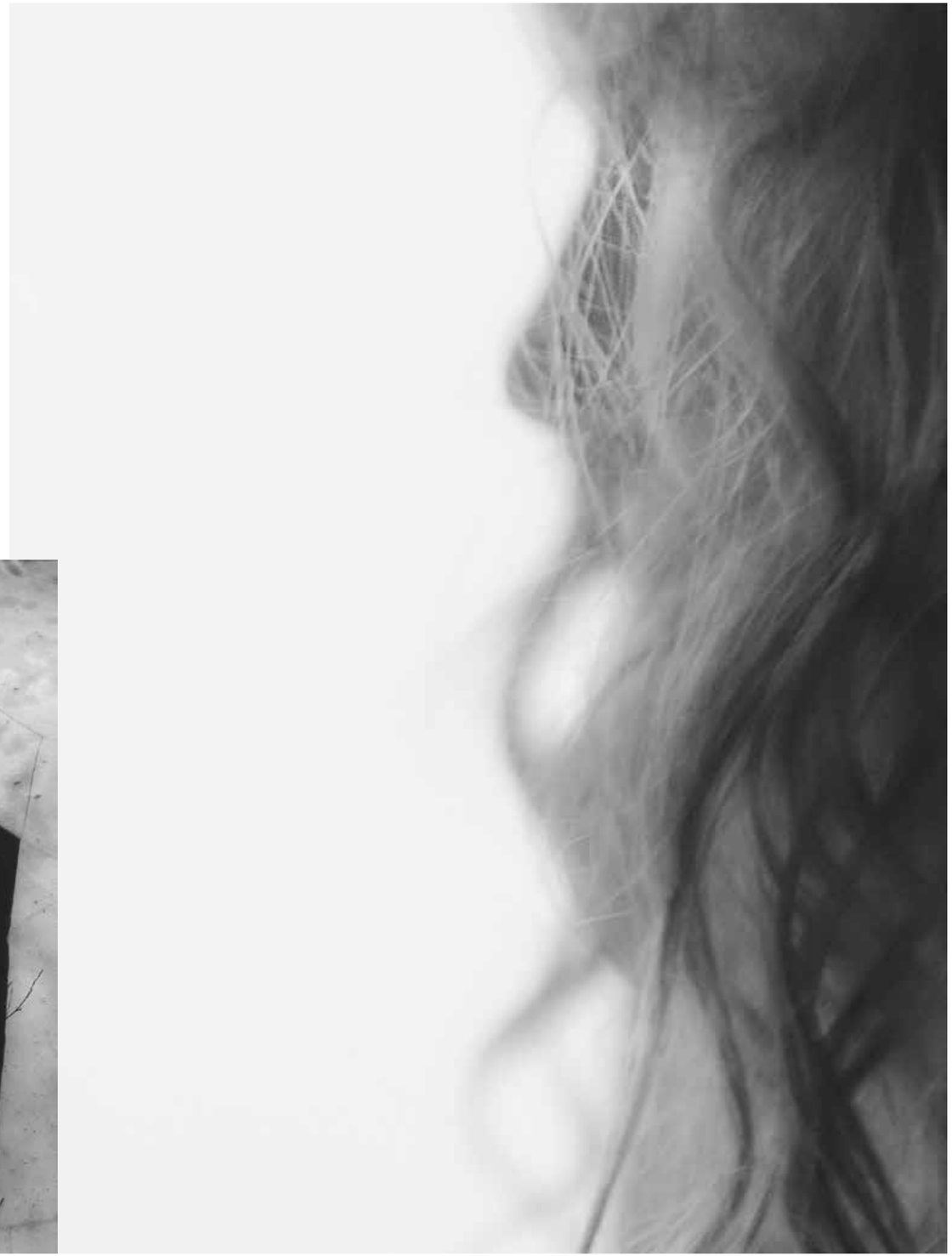

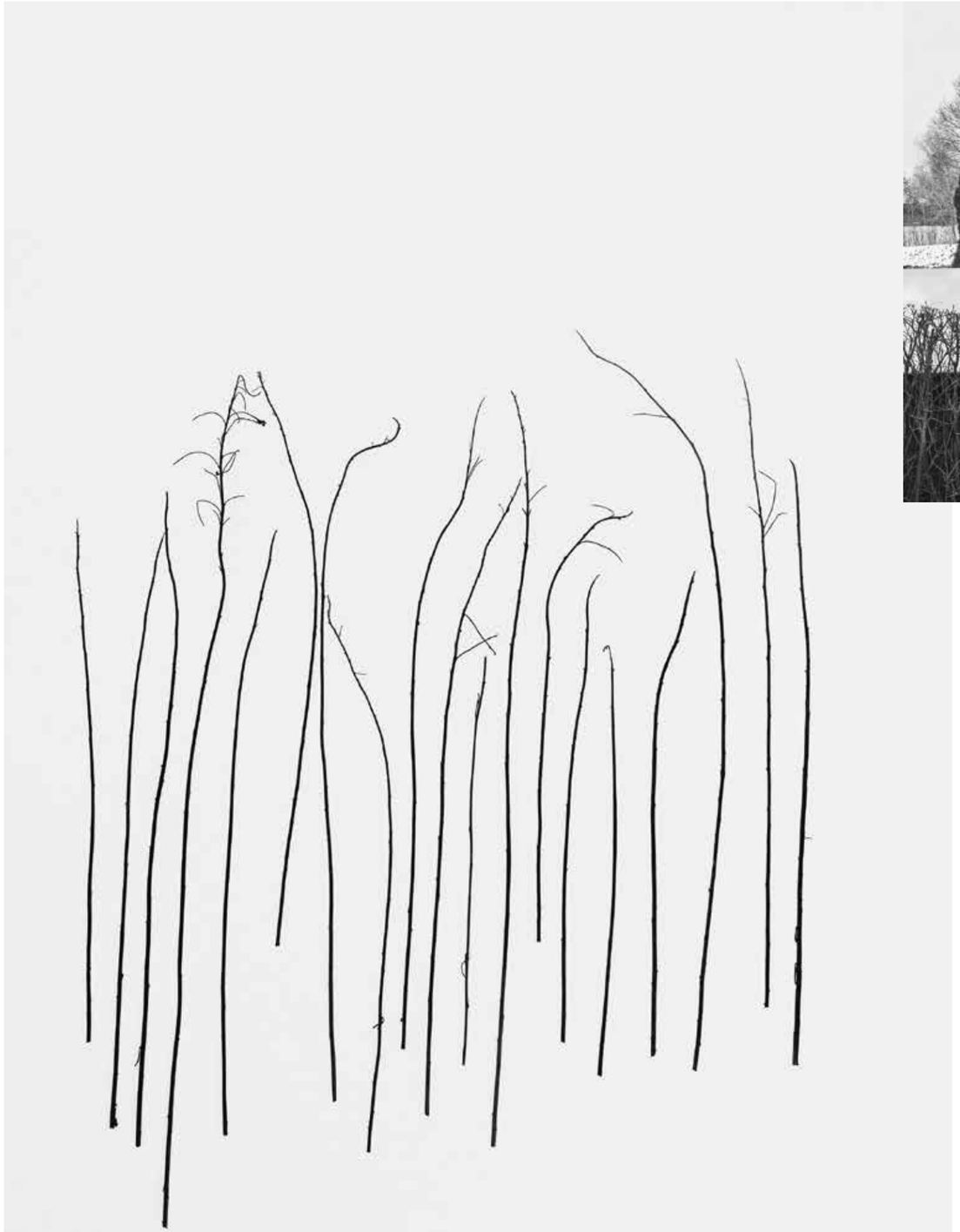

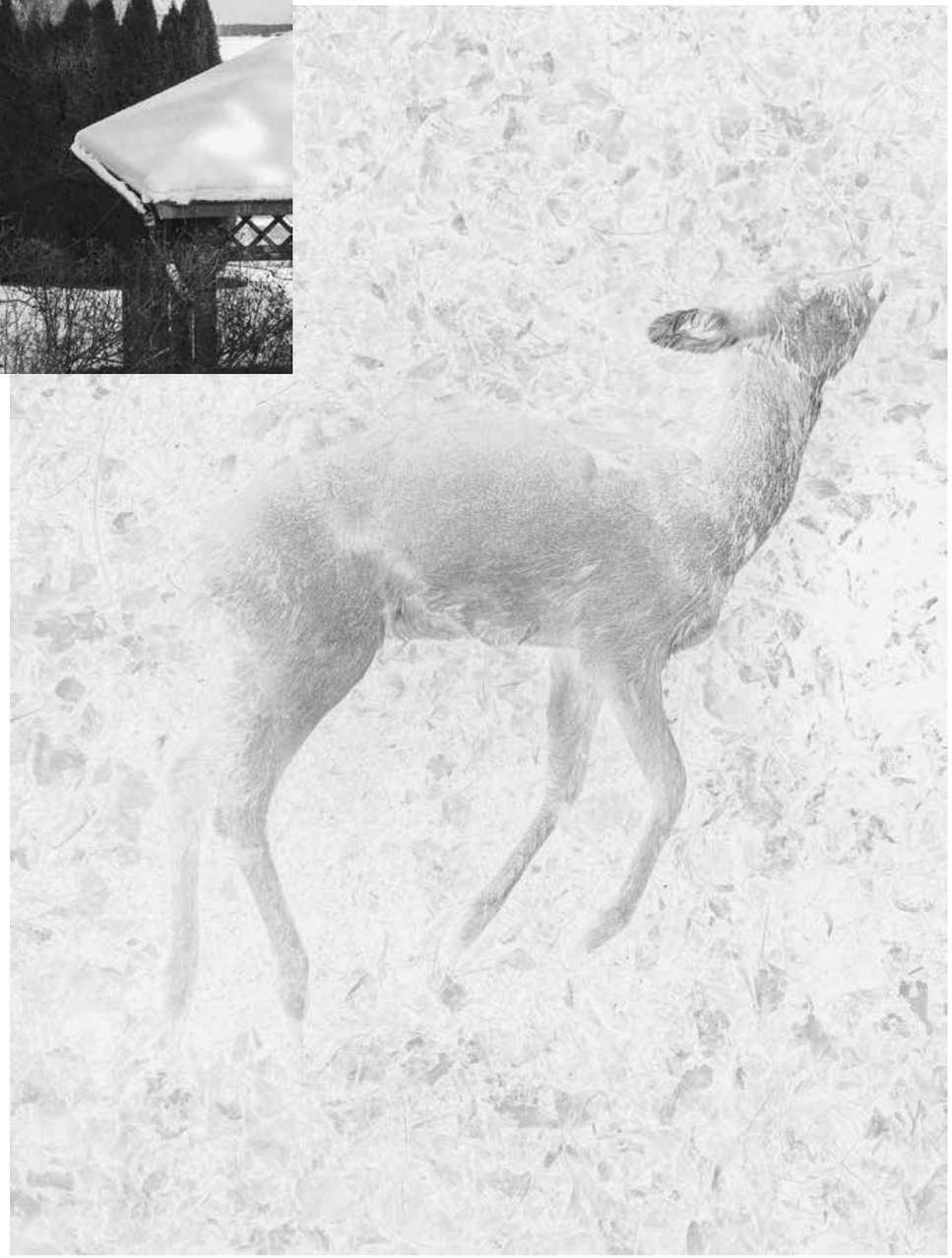

**Složky? Bohužel.
Všechny vykoupila Strakovka.**

Text **Robert Čásenský**

DÍKY, ŽE ČTETE!

Proč je dobré v každé době podporovat nezávislá média

Když jsem byl počátkem jara požádán, abych napsal, k čemu jsou nám nezávislá média, přemýšlel jsem, na jakých příkladech bych to nejlépe ukázal. Uplynuly přibližně dva měsíce a ty příklady přišly úplně samy.

Začít můžeme třeba u poznámkového bloku předsedy poslaneckého klubu vládního hnutí ANO Jaroslava Faltýnka, ze kterého jsme se díky novinářské práci dozvěděli, jaké politicko-obchodní operace si tento muž plánoval a ovšem v některých případech také uskutečňoval.

Pokračovat bychom mohli k ministrovi vnitra Janu Hamáčkovi a jeho plánech na cestu do Moskvy v době, kdy už disponoval informacemi o podezření z podílu agentů ruské tajné služby na výbuchu muničního skladu ve Vrběticích. Ministr Hamáček ve stejné době veřejně na sociálních sítích oznamoval, že pojede do Ruska vyjednat vakcínu Sputnik. A fantazíroval i o tom, že by v Praze zprostředkoval jednání mezi americkým a ruským prezidentem. Následně pak tvrdil, že celá cesta do Moskvy byla kamufláž. Historku o agentu Jendovi 007 ovšem zcela vyvrátila důsledná práce médií.

Pokračovat můžeme u dalšího kolegy z vlády, ministra zdravotnictví Petra Arenbergera. Muž, který v oficiálních dokumentech zapomněl přiznat vlastnictví šedesáti pěti nemovitostí a příjem ve výši třicet milionů korun, se rozpomněl také jen díky novinářům. Ti pak ještě upřesnili, že jednu ze svých nemovitostí šikovně pronajímal na archiv nemocnici, ve které dělal nejprve náměstka a potom ředitele.

Díky nezávislé žurnalistice jsme se nedávno také dozvěděli, jak předseda hnutí ANO v době, kdy byl ministrem financí sháněl kompromitující materiály na své politické soupeře. Andrej Babiš kvůli tomu dokonce vytvořil post speciální poradkyně pro jednu slovenskou právničku, která měla tuto záležitost na starosti.

V případě dnešního premiéra je nezávislá žurnalistika obzvlášť důležitá. Především díky médiím, která nejdou ministerskému předsedovi na ruku nebo mu rovnou nepatří, nevyšel žádný z pokusů zamést pod koberec ani vyšetřování Čapího hnízda ani případ Babišova střetu zájmů a problematických dotací. Evropské orgány se nedávno rozhodly ke zveřejnění závěrečné zprávy příslušného auditu. O té mimochodem jedny noviny z premiérova holdingu suverénně tvrdily, že nic o střetu zájmů neříká. Nebyla to pravda, právě naopak.

Tolik důkazů o užitečnosti a důležitosti nezávislé žurnalistiky se přitom dokázalo sejít jen za pouhých pár jarních týdnů roku 2021.

A aby toho nebylo málo, rovnou jsme se dozvěděli i to, proč je potřeba nezávislou žurnalistiku podporovat a bránit před zlovůlí a naschvály ze strany těch, kterým kouká pod prsty. To když hradní kancléř Vratislav Mynář koncem května oznámil, že Kancelář prezidenta republiky nebude některým médiím odpovídat na dotazy. Shodou okolností to byla zrovna ta média, která často odhalovala či kritizovala různé hradní nepravosti. Pro jistotu si zopakujme, že postup ohlášený kancléřem je v rozporu s Ústavou zaručeným právem na informace, s tím, že má státní správa sloužit všem občanům, a především s dobrými mravy.

Česká nezávislá žurnalistika pochopitelně není neomylná, občas trpí různými profesními nedostatky, někdy jí schází trochu větší nadhled a kontext. Tu a tam není dost pečlivá při ověřování informací a někteří novináři mají i potíže s nestranností. I když ovšem toto všechno vezmeme v potaz, pořád její přínosy a plusy dramaticky převažují. Proč si to myslím? Přečtěte si, prosím, ještě jednou ten výčet za pár týdnů a bude to, řekl bych, zcela jasné.

Rád bych poděkoval všem, kteří nezávislé žurnalistice fandí, podporují ji a vlastně i všem těm, kdo nerezignovali a o informace z veřejného dění se stále zajímají. Díky, že čtete.

●

Text **Galerie Kodl**
Foto **Archiv Galerie Kodl**

VIRUS

Virus 0420

Obraz VIRUS 0420 (anticovid) malíře Jana Kalába se v online charitativní aukci pořádané společně Galerií KODL a Trafo Gallery 10. května 2020 prodal za 850 000 Kč. Aukce probíhala na aukční platformě LiveBid od 22. dubna do 10. května 2020, přičemž vyvolávací cena byla 1 Kč. Výtěžek získalo rovným dílem pět neziskových organizací, z nichž čtyři vybrali zástupci galerií, pátou nový držitel vydraženého díla.

„Děkuji všem dražitelům a gratuluji vítězi. Jsem šťastný, že finální částka došplhala tak vysoko a i po rozdělení prodejní ceny na pět rovných dílů se bude jednat o významnou pomoc pro všechny vybrané neziskovky," říká spokojený autor díla i nápadu s charitativní aukcí Jan Kaláb.

Peníze z této dražby bez dalších poplatků putovaly do Pečovatelského centra Praha 7, Aliance pro individualizovanou podporu, D.O.M.A. – Důstojnost, Otevřenost, Management, Atmosféra a Projektu šance.

JE DÍLO

Virus Fighter

Skleněný objekt umělce Rudolfa Burdy vynesl na charitativní online aukci, již pořádala Galerie KODL, 540 000 korun. Socha – kosmický projektil z uranového skla, který symbolicky útočí na virus – byla dražena od vyvolávací ceny 1 Kč v aukci na aukční platformě LiveBid od 22. května do 7. června 2020.

Zástupci Galerie KODL a Rudolf Burda vybrali čtyři méně viditelné neziskové organizace, které trvale poskytují pomoc těm nejslabším a nejzranitelnějším. Pátou si zvolil vítězný dražitel. Dosažená částka, ze které nebudou strhávány žádné další poplatky, byla rozdělena rovným dílem mezi Domov sv. Karla Boromejského, Diakonii Litoměřice, Centrum ARPIDA a na pomoc samoživitelkám na charitativní crowdfundingové platformě Znesnáze21.

„Mám obrovskou radost z toho, že se aukce vydařila a že jsem tak mohl pomoci těm, na něž tíživě doléhají důsledky pandemie. Děkuji všem, kteří se dražby zúčastnili, a věřím, že mé dílo potěší vítěze. Jsem rád, že umění dokáže nejen přinášet radost, ale také pomáhat, proto to určitě není moje poslední charitativní aukce," říká autor díla Rudolf Burda.

Text **Ondřej Lipár**
Foto **Ondřej Tylčer**

PŘÍMOST VYTRVALOST DŮVĚRY-HODNOST: 3 INGREDIENCE K VYBUDOVÁNÍ NADAČNÍHO JMĚNÍ

Co to přesně je a kde se bere nadační jmění? K čemu jej nadace potřebuje a proč v letech, jako byl ten loňský, je nadační jmění pro nadaci vynikající záchrannou sítí? Jakou roli hraje v životě nadace nadační jmění, vysvětluje v rozhovoru *Jiří Bárta*, spoluzakladatel a bývalý dlouholetý ředitel Nadace Via.

Aspoň základní představu o tom, jakou funkci má základní kapitál pro obchodní firmy, má prakticky každý. U nadací už to tak jasné nebývá. Přitom právě nadační jmění je zásadní pro skutečně dlouhodobé a udržitelné působení nadací a jejich další rozvoj. Jiří Bárta patří v této oblasti k nejlepším odborníkům v zemi. Je člověkem, který České republice před lety vysvětlil, co slovo filantropie vůbec znamená a jak dobročinnou nadaci založit, vybudovat a úspěšně vést. Řízení neziskových organizací vystudoval na Carnegie Mellon University v Pittsburghu a více než dvacet let působil jako ředitel Nadace Via, jíž byl také spoluzakladatelem. Dnes je mimo jiné předsedou správní rady Nadačního fondu Via Clarita, který se věnuje filantropickému poradenství.

Jaký je základní rozdíl mezi firemním kapitálem a nadačním jměním?
Nadační jmění je nedotknutelné. Když bylo jednou vytvořeno, tak je permanentní. Jsou to peníze s účelem, to znamená, že nadační jmění na věky věků nese tenhle účel. Je to majetek, který bude investován v perpetuitě a každý rok jsou pouze výnosy z tohoto majetku používány k dosahování obecně prospěšného účelu dané nadace. Rozdíl proti firemním aktivům je takový, že i kdyby konkrétní nadace měla z jakéhokoli důvodu jít do likvidace, tak součástí likvidačního zůstatku bude i nadační jmění, ale tyhle peníze se nesmí ztratit. Jelikož konkrétní dárci je v minulosti darovali s konkrétní intencí, aby výnosy z těchto peněz na věky věků sloužily danému účelu, likvidátor by hledal nadaci podobného zaměření a účelu. V celku by tedy nadační jmění převedl na nadaci co nejpodobnějšího účelu. Je to, jako kdyby na sobě mělo mašličku říkající: „Toto jmění nechť podporuje životní prostředí.“ Nebo studenty z chudých rodin, kteří budou dosahovat vzdělání – jako to udělal Josef Hlávka. Nebo rozvoj komunitního života a filantropie. Účel má být zkrátka naplňován právě díky výnosům nadačního jmění.

Čím se liší nadace a nadační fondy?
České nadační právo má zakotvené dva typy nadačních subjektů. U nadace existuje požadavek nadačního jmění. Zákon odkazuje na to, jak historicky vznikaly, tady se bavíme už o starém Římu. Takhle vznikaly nadace „mortis causa“, to si dárce před svým odchodem ze světa uvědomil, že má nějaký majetek a že by rád, aby sloužil nějakému dobročinnému účelu. Vložil ho do nadace a tu vybavil daným účelem a majetkem, a to v okamžiku svého odchodu ze světa. Podle českého práva je tedy nadace majetkový subjekt. V podstatě majetek vybavený účelem. I proto existuje požadavek minimálního nadačního jmění. Nadace musí mít jmění.Naproti tomu nadační fond žádné nadační jmění mít nemusí, takže může fungovat jako „průtokový ohřívač“, kdy přijmu dary od dárců v daném roce, rozhlédnu se, koho můžu podpořit, a toho podpořím.

Spodní hranice pro nadace je dnes 500 000 korun, nadační jmění se ale dá dále budovat a navyšovat. Jakou roli tedy může sehrávat?
Můžeme se jednak podívat na tuzemské instituce typu Hlávkovy nadace. Tu pan Hlávka vybavil nadačními domy, které jsou jejím fundamentem. A nadace je po více než sto letech své existence díky tomuto majetku nadále schopna fungovat a pracovat. Druhý inspirační zdroj představuje svět anglosaské filantropie, kde se dárci, kteří nějaký účel chtějí podporovat opravdu dlouhodobě – protože třeba tuší, že dětem nebo životnímu prostředí bude potřeba pomáhat pořád –, rozhodnou, že svůj dar nenechají spotřebovat okamžitě v daném roce. Místo toho některé nadaci, jejíž práce si váží, svěří nadační jmění. Je tam přítomna úvaha dlouhodobosti.

Uvažovat o nadačním jmění v krátkodobém horizontu tedy prakticky nejde, je to tak?
Nadační jmění má smysl pouze v těch případech, kdy daný účel bude prokazatelně a zjevně k dispozici i příštích padesát či sto let a má smysl o něj takovou dobu pečovat. Proto třeba nadační jmění budují univerzity nebo velká muzea, protože tyto typy institucí tu budou pořád.

Extrémní případ pak jsou velké americké nadace. Edsel Ford vložil někdy v roce 1936 do své nadace 25 tisíc dolarů, jeho nástupci přidali ve 40. letech dalších 250 tisíc dolarů. A protože se tahle částka rozumně investovala na kapitálovém trhu po dobu nějakých osmdesáti let, tak je z toho dnes nadace, která má ve svém nadačním jmění zhruba 12 miliard dolarů. To je pak majetek, ze kterého je nadace schopna generovat všechno, co potřebuje ke své každoroční užitečnosti, z výnosů z nadačního jmění. Je to tedy permanentní zdroj na podporu dobročinných témat, která mají být podporována. To je smysl nadačního jmění.

Jak se v případě nadací plánují a provádějí investice?
Jsou výsostnou zodpovědností správní rady. S jistou nadsázkou se dá říct, že při nižších milionech korun zvládne investování každý, ale jakmile se jedná o desítky milionů a víc, začíná to být složité rozhodování. Nadace se každopádně chová jako každý jiný investor, dobře tedy váží, do čeho a jakým způsobem investovat. Správní rada si dobře uvědomuje, že nadační jmění nejsou peníze na hraní, proto se nadace snaží jak o zachování hodnoty nadačního jmění a jeho ochranu před inflací, tak i o každoroční výnos ve formě cash yieldu. Typicky se v případě nadací jedná o konzervativnější přístup.

Správní rady nadací, které již vytvořily velká nadační jmění, řekněme 100 milionů korun, pak běžně sestavují investiční výbor a ten správní radě pomáhá s výběrem a hodnocením asset manažerů a pomáhá také formulovat investiční zadání. A ještě jedno porovnání mě napadá – když se podíváte na portfolia amerických nadací, uvidíte v nich o hodně větší zastoupení akciové složky, než u nadací českých či evropských. Americké nadace tak mají více prorůstové investiční strategie. Ale myslím, že se to časem naučíme i u nás.

Spolupráce s profesionály je tedy nezbytná?
Pokud nadace spravuje majetek přesahující 10 milionů, bude se pravděpodobně radit s asset manažery. Dobrá zpráva posledních let spočívá v tom, že z nadací s větším jměním se stali klienti, o které asset manažeři stojí. Má to svůj dobrý důvod, protože tímto způsobem dostávají do správy desítky milionů korun, a získávají tím pádem významného klienta, kterému se budou věnovat se vším všudy. Navíc je důležité připomenout, že investiční horizont nadací je nekonečno, neboť nadační jmění je tu napořád. A to je pro asset manažery určitě zajímavé zadání. Jinými slovy, nadace jistě může svému asset manažerovi říct: „Nejsem spokojen s vaším výkonem, jdu se svým nadačním jměním jinam,“ ale nikdy mu neřekne: „Končím, chci si všechno vybrat a utratit to.“

Zohledňují nadace při zainvestování svého nadačního jmění i jiná měřítka než jen očekávaný výkon portfolia?
Ano. Většina nadací už dnes uplatňuje etická kritéria. V ideálním případě by mělo být v souladu poslání nadace a etika toho, s jakými dárci, a tedy penězi pracuje. A to samé platí o investicích. Pokud nadace od některé firmy například nepřijme peněžní dar, bylo by pokrytecké, aby nakupovala její akcie. Moje zkušenost za poslední roky je taková, že asset manažeři se opravdu ptají na to, do jakého segmentu firem si nadace nepřeje investovat. A to rozhodnutí respektují. Pokud pak narazí na investiční příležitost, která by mohla být eticky na hraně, znovu se dotazem ujistí. Ctí tedy to, že ne každý investiční instrument s dobrým výnosem je pro danou nadaci z tohoto důvodu vhodný.

Jak si stojíme v tuzemsku, pokud jde o nadační jmění?
České nadace jsou ve srovnání se zahraničím chudé. Jmění deseti největších českých nefiremních nadací je méně než 1 miliarda. Největší česká firemní nadace, Nadace České spořitelny, je jediná, která z výnosů z nadačního jmění může skutečně naplňovat své poslání – disponuje 1,7 miliardami korun v nadačním jmění. Druhá největší nadace podle výše nadačního jmění je Hlávkova nadace a ta má jmění 307 milionů korun. A proč jsou české nadace zatím chudé? Protože jmění všech českých nadací byla znárodněna komunistickým režimem na začátku padesátých let. A teď bude trvat desítky let, než se nadační jmění nově vzniklých nadací po roce 1989 zase vytvoří. Nejde tedy ani tak o to, že by české nadace neuměly se jměním pracovat, ale zatím neměly dost času, aby je vybudovaly v dostatečné výši. To nelze uskutečnit přes noc, je to práce na několik generací a vyžaduje to dlouhodobou vizi a strategii. I velké zahraniční nadace budovaly svá jmění desítky let.

Co je zapotřebí k tomu, aby něčeho takového mohla nadace dosáhnout?
Jednak musí dávat najevo svou dlouhodobou vizi a snahu působit v dlouhém časovém horizontu. Také musí jasně „říkat“, že stojí o nadační jmění a věří, že v její budoucnosti hraje podstatnou roli. Tohle musí dárcům sdělovat zcela otevřeně a srozumitelně. Druhou ingrediencí je soustavnost a trpělivost. Když jsme před mnoha lety navštívili kanadské komunitní nadace, položil někdo z české strany otázku, kolik lidí pracuje v tamních fundraisingových odděleních. Člověk z velké kanadské nadace odvětil, že nedělají fundraising. To všechny zaskočilo. „K nám lidé chodí a darují,“ řekl s jistou nadsázkou. Pak nám vysvětlil, že fundraising dělali velmi intenzivně 35 let. Po této době měli vybudované takové jméno a reputaci, že je dárci opravdu začali vyhledávat sami.

Pokud si tedy nadace dokáže takto dlouhou dobu zachovat integritu, být užitečná, reagovat na potřeby společnosti, prokazovat, že s nadačním jměním umí nakládat rozumným způsobem, a pokud bude zároveň dobře pečovat o své dárce, dopracuje se k legacy giving neboli darům prostřednictvím dobročinných závětí. Historie a filantropická zkušenost z anglosaských zemí nás učí, že velké prostředky do nadačních jmění přicházejí právě touto cestou.

U nás podobný vývoj zatím nevidíme, ale jsem si naprosto jistý, že už v této chvíli jsou takové dary součástí mnoha již napsaných závětí a že mnohé české nadace budou v budoucnu benefitovat z legacy darů, a tedy z vrcholné důvěry svých dárců. Neboť darovat tak, že již nebudu moci sám „kontrolovat“, jak obdarovaný s darem nakládá, je projevem absolutní důvěry. A proto je také důvěryhodnost nejdůležitějším aktivem každé nadace, která svou práci myslí vážně. A to je tou třetí ingrediencí.

V Nadaci Via jste nadační jmění navyšovali. Jaké lekce jste si z tohoto procesu odnesl?
Budu se opakovat. Opravdu zásadní je v tomto případě důvěra. Dar do nadačního jmění nelze získat, pokud nedisponujete obrovskou mírou důvěry na straně dárců. Jsou totiž chytří a dobře vědí, že vám do péče svěřují kus svého majetku. Důvěru musí mít jak v účel nadace, tak v lidi, kteří ho v dané chvíli reprezentují. Navíc musí být promítnutá do budoucnosti a spojená s určitým pocitem jistoty, že nadace bude i nadále dobře spravovaná a její účel bude přínosný a užitečný i za několik desítek let.

Druhá významná lekce spočívá v pochopení toho, jak se taková důvěra buduje. Naučili jsme se, že dary do nadačního jmění jsou výsledkem práce s „major donors“, tedy velkými dárci čili setkávání se s lidmi,

navazování osobních vztahů s nimi a pochopení jejich filantropických motivací. Co je trápí, z čeho mají radost, co chtějí svými dary dokázat, co by chtěli ve společnosti změnit, pokud by měli možnost. A pokud se během takové filantropické konverzace ukáže, že sny a představy dárce souzní s tím, co a jak nadace dělá a jak a komu pomáhá, pak je cesta k daru otevřená.

Vyjevil dramatický rok 2020 něco nového ve spojení s nadačním jměním?
V krizových letech je krásně vidět role nadačního jmění a proč je důležité. Když si představíme hypotetickou situaci nějaké nečekané krize, kdy bude méně peněz na dárcovství, méně lidí si může dovolit darovat. U nadací, které mají řekněme 100 nebo 200 milionů nadačního jmění, se jeho důležitost v takové době zvyšuje. Protože zkrátka už je a nikdo ho nemusí darovat. Je zainvestované, takže i výnos v takovém roce nadace bude mít. I kdyby tedy přišla o spoustu dárců, nadační jmění pořád má. Slouží v časech dobrých i v časech zlých.

I výnosnost nadačního jmění bude sice v takových krizových letech poškozena, přinejmenším jeho tržní hodnota klesne. Ale pokud nadace investovala s tím, aby generovala roční výnos, velmi pravděpodobně zůstane zachovaný. Možná klesne, nevydělá 4,5 procenta, ale jen 3,5 procenta, ale zaplať pánbůh za ně, protože je nadace může použít na témata, o která se snaží pečovat.

Krizové roky tedy ukazují význam nadačního jmění. A kdyby více českých nadací bylo vybaveno opravdu solidním nadačním jměním, tak jejich nadační jmění mohou do jisté míry sloužit jako záchranná síť v letech, kdy jsou jiné zdroje velmi omezené.

●

Jiří Bárta

Jiří Bárta je předsedou správní rady Nadačního fondu Via Clarita. Ten poskytuje nezávislé filantropické poradenství a filantropům pomáhá zakládat veřejně prospěšné organizace. „Často tak společně s našimi klienty probíráme, jakou by měly mít formu, proč a jestli mají raději založit nadaci nebo nadační fond," vysvětluje ředitelka Dagmar Goldmannová. Via Clarita tak v nedávné době pomáhala například při vzniku Nadace rodiny Vlčkových, transformaci Nadace Experientia, za níž stojí vědci manželé Hana a Dalimil Dvořákovi, nebo při zakládání Nadačního fondu Pramen Luhačovice, jenž ve vyhlášeném lázeňském městě usiluje o rozvoj otevřené občanské společnosti. „Vhodně zvolená forma je společně s formulací poslání filantropické organizace a její strategie klíčovým pilířem pro budoucí úspěšné fungování," podotýká Dagmar Goldmannová.

„Důvěryhodnost je nejdůležitějším aktivem každé nadace, která svou práci myslí vážně."

Text Libor Malý

Úvaha na konec

DAR

Píše se únor 2020 a jsem se svojí přítelkyní Sofií na meditacích na ostrově Tenerife. Ač je vše „normální“, máme pocit, že je něco jinak. Dlouhotrvající prašná bouře z Afriky ne a ne odeznít a nadto hotel dole pod námi najednou hermeticky uzavřeli, někdo tam prý přijel s tím novým Covidem-19. Byl to zvláštní pocit, umřou tam ti lidé? Všichni, nebo jen někdo, nebo vůbec nikdo? Umřeme tady i my, když to sem vítr náhodou zafouká?

Byly to moc zajímavé meditace – vědomě pozorovat vlastní myšlenky tu obav, tu nadřazenosti, že nás se to netýká, spolu s rychle se měnícími emocemi od strachu ze smrti až po radost ze života při západu slunce během výborné večeře na pobřeží Atlantiku. Zvládli jsme díky meditacím zpracovat všechny ty různé emoce i myšlenky a přijali fakt, že svět je prostě najednou jiný, než když jsme na Tenerife přiletěli.

Vrátili jsme se domů a tady byl život stále při starém, žádný covid tu zatím jakoby neexistoval. A když už konečně přišel, bylo zajímavé pozorovat tu „paniku“ lidí okolo s vědomím, že my si tímhle už prošli a vědomě vše zpracovali. Zůstávali jsme v relativním klidu.

Píše se duben 2021 a Covid-19 je s námi už více než rok. S nastávajícím jarem je ve vzduchu cítit všudypřítomnou únavu. Tisíce lidí zemřely, včetně mého dobrého známého. Všichni chceme, aby to už skončilo a mohli jsme se vrátit zpět k onomu životu, který jsme znali a už moc chceme. Žít jako dřív, bez starostí o důsledky toho, co děláme. Poslat děti už konečně do školy, ať už máme zase čas pro sebe. Klimatická změna je daleký mýtus, máme přece svobodu a přece jen relativní prosperitu. Ať věříme Babišovi, Zemanovi, nebo Pirátům, či Topce, ať jsme liberálové, nebo konzervativci, chceme už zase žít a prosazovat si ve světě to „své“.

Ale dvakrát do téže řeky nevstoupíš. Svět je už jiný. Ne snad venku, tam zatím všechno vypadá skoro stejně, odmyslíme-li si ty všudypřítomné roušky. Ale uvnitř nás, jeden každý z nás jsme se mezi tím změnili. Jen si to nechceme přiznat.

Nejsme bozi tohoto světa.

Jsme spolu všichni – lidé, zvířata, příroda i ten virus – navzájem spojení, závislí jeden na druhém. I když mnozí křičí a svobodně demonstrují za svá práva a svoji osobní svobodu, i tak jsme závislí na všem okolo nás. Jen si to nechceme připustit. Jsme v tom všichni spolu. Všichni. Mladí i staří. Líní i pracovití. Slušní i ti všetci ostatní, čo kradnú. Bouráci i slaboši. Bílí, černí, žlutí, rudí. Chudí i bohatí. Však víme...

Jak je to asi těžké, aby chudí přáli bohatým majetek. Jak může být někdy těžké, aby ženy přály mužům úspěch. Aby černoši přáli bělochům právo na svobodný život. Aby muslimové dávali buddhistům prostor pro jejich meditace. Křesťané aby pokorně ctili hinduisty v jejich vyznání. Aby Palestinci přáli Židům jejich stát... A máte samozřejmě pravdu – to samé by mělo platit i obráceně!

Jsme všichni navzájem propojení. Covid-19 je svým zvláštním způsobem drsný dar, který nám dává reálný prostor pro tahle uvědomění. Ale je možné toho dosáhnout? Respektu k sobě, k druhým, ke Covidu-19 i světu kolem nás? K planetě Zemi, která nás živí a dává nám prostor pro veškerý náš život? K soucitu s těmi dobrými i špatnými? K balancování všech tak těžkých protikladů?

Jsme zcela svobodné bytosti. Můžeme výzvy přijmout a adaptovat se. Anebo taky ne – na tohle já teď nemám vůbec čas, mám úplně jiný starosti! Důsledkům svých svobodných rozhodnutí ale žádný z nás neutečeme.

Tak ať nás všechny štěstí provází!